

Tutui la'eneu sososan Mulai neme Manetualain Ana tao lalai no daebafok

Manetualain nakadada'dik lalai, daebafok, no isi nala

¹ Sososan Manetualain nakadada'dik lalai no daebafok, no isi nala.

² Lelek ndia, daebafok bei taa dadi, ma basan bei mana bebebik neu esa. Hambu oe nai basa mamanak lala'en. Ma makiu-mumuuk, mboti nala oe ndia. Manetualain Dula Dale Malalaon laa-laa nai oe lain.*

³ Boe ma, Manetualain kokolak, nae, "Musi hambu manggaledok." Ana kokolak nate'e boe ma, manggaledok dadi leo. ⁴ Ana nita manggaledok ndia, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole. Boe ma, Ana tada manggaledok ndia no makiuk, fo esa-esako no ndia fai hehelin. ⁵ Ana foi manggaledok ndia, nade 'leledok', ma, makiuk ndia, 'le'odaek'. Fai kaesan ndindia.

⁶⁻⁷ Boe ma, Manetualain kokolak seluk, nae, "Musi hambu mamana louk, fo tada kofe'e oe. Huu ndia, de hambu oe nai baba'ek lain, ma hambu oe nai baba'ek dae." Ana kokolak basa leondia, boe ma oe ndia, naba'e neu dua. ⁸ Ana foi baba'ek lain ndia, nade 'lalai'. Fai kaduan ndindia.

---

* **1:2** Dede'a Ibrani nai ia, ndandaan bisa mata-mata kala, leo, 'Manetualain Dulan', do 'ani neme Manetualain mai', do 'koasa neme Manetualain mai.'

⁹ Boe ma, Manetualain kokolak seluk bali, nae, “Oe manai baba'ek dae ndia, musi nakabubua nai mamananak esa, fo ela hambu dae madak.” Kokolak basa leondia, boe ma hambu dae madak leo. ¹⁰ De dae madak ndia, Ana foin na'de ‘madak lain’; ma oe mana makabubuak ndia, Ana foin na'de ‘tasi’. Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole. ¹¹ Boe ma, Manetualain kokolak seluk bali, nae, “Madak lain, musi namoli sesele-ngganggalik. Musi hambu sesele-ngganggalik mana maboak, kade'ek, ma, mana madoo momodok. Ela sesele-ngganggali kala esa-esako, kalua buna-boan, tungga esa-esak numban.” Ana kokolak basa leo ndia, boe ma basa sesele-ngganggali kala, dadi. ¹² Nai madak lain, sesele-ngganggali kala, kalua sila buna-boan tungga esa-esako numban. Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole. ¹³ Fai katelun ndindia.

¹⁴⁻¹⁵ Basa de, Manetualain kokolak seluk bali, nae, “Nai lain ele, musi hambu bua manggaledok mata-mata kala, fo ala tao manggaledo daebafok ia. Musi hambu mana tao manggaledok nai fai leledon, ma fe'ek nai fai leodaen. Basa sala dadik tanda, fo ela bisa hingga faik, teuk, ma fai hanas no fai oefaak.” Ana kokolak nate'e, boe ma basa bua manggaledo kala sila, ala dadi. ¹⁶ Ana tao bua manggaledo inahuuk dua. Inahuuk nalan seli, nasa'a nai fai leledon, ma kadi'ik, nasa'a nai fai le'odaen. Ndia boe oo, Ana tao ndu kala. ¹⁷ Ana heti bua sala sila lai lalai, fo ala lasa'a leni daebafok mai. ¹⁸ Ala lasa'a lai fai leledok

ma lasa'a, lai fai le'odaen. No leondiak, de ala tada manggale'dok neme makiuk mai. Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole. ¹⁹ Fai kahaan ndindia.

²⁰ Boe ma, Manetualain kokolak seluk bali nae, "Musi hambu banda mata-mata kala, fo lasoda lahenu oe. Ma musu hambu mbuik mata-mata kala, fo ala laa lai daebafok lain." ²¹ Boe ma, Ana nakadada'dik basa i'a mata-mata kala, ma banda inahuuk mana masoda, lai oe dale. Ndia boe oo, nakadada'dik basa mbuik mata-mata kala, fo mana laa lai lalai. Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole. ²² Ana kokolak fee baba'e-babatik, neu basa banda la sila, nae, "I'a kala musu lamano'u, fo tao lahenu oe sudi nai bee. Ma mbui kala, musu ala lamano'u boe." ²³ Fai kaliman ndindia.

²⁴⁻²⁵ Boe ma, Manetualain kokolak seluk bali, nae, "Musi hambu banda mata-mata kala, fo lasoda lai madak lain. Fo leo, banda nakaboik, banda fui, ma banda mana lae-lodok nai dae, esa-esak no ndia numban." Ana kokolak basa leondia boe ma, hambu basa banda la sila leo. Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak malole.

²⁶ Manetualain kokolak seluk nae, "Mai ita tao hataholi tungga Ita mataon. Ela ala lakaneni, ma ala heti basa i'a kala, malai tasi dale, basa mbui kala malai lalai, basa banda nakaboik kala, ma basa banda fe'e kala, fo mana masoda lai daebafok."*

²⁷ Boe ma, Ana nakadadadik hataholi tungga

---

* **1:26** Kolose 1:16

Ndia mataon. Ana nakadadadik touk ma inak.
²⁸ De Ana kokolak fee sala baba'e-babatic, nae, "Ei musi bonggi mala makadotok, fo tao mahenu daebafok ia, ma heti sala. Au boe oo fee hak neu ei, fo makaneni i'a kala, mbui kala, ma basa banda la, malai madak lain.
²⁹ Mamanene matalolole! Au fee ei nana'ak mata-mata kala nai daebafok ia. Fo ndia: sesele-ngganggali maboa kala, kade'e kala, ma mana madoo momo'do kala. ³⁰ Au boe oo, fee basa sesele-ngganggalik mata-mata kala, fo ala dadik neu banda la nana'an. Hambu nana'ak soaneu banda nakaboik, banda fui, banda mana laelo'dok, ma mbui kala." Ana kokolak basa leondia boe ma, hambu basa nana'a mata-mata kala sila leo. ³¹ Nita basa sila, boe ma Ndia dalen namahoko, huu hata fo Ana taon ndia so, memak lolen ana seli. Fai kaneen ndindia.

2

¹ No leondiak, Manetualain tao nala lalai, ma daebafok, no basa isi nala.

² Ana tao nabasa sala, boe ma fo'a mai, nandaa no fai kahitun, de Ana hahae. ³ Ana tao fai kahitun dadik neu fai inahuuk, neme fai-fai fe'e kala sila mai. Ana hetin leondiak, huu Ana tao basa Ndia uen so, boe ma nai fai kahitun Ana hahae aon. ^{4a} Manetualain nakadadadik lalai ma daebafok, tutuin leo ndiak.

Manetualain nakadada'dik touk ma inak

^{4b} Lelek fo MANETUALAIN bei fo Ana mulai nakadada'dik lalai no daebafok ndia, ⁵⁻⁶ bei taa hambu sesele-ngganggalik esa boe, huu Ana bei taa nakonda uda. Lelek ndia, kada hambu oe mana masambulak neme dae dale mai, fo

nakataba daebafok. Ma hataholi bei taa, fo ana tao osi. ⁷ Basa boe ma, MANETUALAIN Ana ha'i nala dae fa, de Ana taon dadik hataholi. Boe ma, Ana fuu ani hahaen neni hataholi ndia idu bolon dale neu, de hataholi ndia nasoda tutik.

⁸ Basa ndia, boe ma MANETUALAIN tao nala osi esa, nai dae Eden boboan dulu. De Ana fee hataholi ndia, leo nai osi ndia laladan. ⁹ Nai osi ndia dalek, Ana nakamomolik ai malole mata-mata kala, fo hataholi la'an, na, malada. Ana nakamomolik ai matak dua boe, nai osi ndia laladan. Mete ma hataholi na'a ai esak ndia boan, na, ana nasoda nakandoo. Tehuu, mete ma hataholi na'a ai esa f'e'ek ndia boan bali, na, ana bisa bubuluk bee ndia malole, ma bee ndia manggalauk.

¹⁰ Hambu lee esa, faa nakataba osi ndia, ma ana faa neni deak neu. De ana ba'en neu haa. ¹¹ Ndia ba'e kaesan, na'de Pison. Ba'ek ndia, ana eo ndule dae Hawila, fo hambu lilo-mbilas no'uk, ¹² fo lilo-mbila isi-isik, hambu ai daa kaboo menik, ma hambu batu manggadilak. ¹³ Lee ndia, ba'e kaduan, nade Gihon. Ba'ek ndia, ana eo ndule dae Kus.* ¹⁴ Ndia ba'e katelun, na'de Tigris. Ba'ek ndia, ana dadik too, nai dae Asyur† boboan dulu. Ba'e kahaan, nade Efrat.

¹⁵ MANETUALAIN fee hataholi ndia, leo nai Eden laladan, fo ana nakaneni neulalau osi ndia. ¹⁶ Boe ma, Ana palenda hataholi ndia, nae, "O bole mu'a basa ai boak sudi bee, neme basa ai malai osi ia dalek. ¹⁷ Tehuu, hambu ai esa, fo o

---

* **2:13** Makahulun, dae ia nade 'Kus'. Hatematak ia, ana dadik daebaba'ek, neme nusa Etiopia, ma nusa Sudan mai, fo nai Afrika boboan dulu. † **2:14** Asyur ndia, na, ndia hatematak ia, nusa manade 'Irak'.

taa bole mu'an. Fo ndia, ai ndia fo nafada bee ndia malole, ma bee ndia manggalauk. Mete ma o mu'an, na, neu ko o mate."

¹⁸ Boe ma, MANETUALAIN kokolak seluk, nae, "Taa malole, mete ma hataholi ia, mesa kana nasoda. De Au sangga tao feen, nonoon esa, fo nandaa non."

¹⁹⁻²⁰ MANETUALAIN la'u nala dae fa, de Ana tao nala banda, ma mbuik mata-mata kala. Basa de, Ana neni banda la, ma mbui kala sila, leu hataholi ndia, fo suek ana foi nade nala. Boe ma, hataholi ndia, foi banda la, ma mbui kala esa-esako naden. Tehuu, ndia mesa kana bei taa hambu nonook esa boe, fo nandaa non.

²¹ Basa ndia, boe ma MANETUALAIN tao hataholi ndia, ana sunggu namanee. Ledoeik ana sunggu, boe ma Lamatuak ha'i nala kaihusu duin esa, de ana tatana falik hinak ndia. ²² Neme duik ndia mai, Ana taon dadik inak. Boe ma, Ana fee inak ndia neu hataholi ndia. ²³ Nita inak ndia boe ma, nae,

"Awii! Ia dei! Ia bei fo nandaa no au!

Ndia duin sama leo au duing.

Ma ndia ao mbaan boe oo, sama leo au aombaang boe.

Huu, ndia ndia, dadi neme touk mai, de, au foin, nade 'inak'."‡

²⁴ Huu ndia, de touk ana la'o ela ndia ina-man, fo neu nasoda dalek esa no saon, huu dua sala, dadik esa so.

²⁵ Faik ndia, dua sala lakahola holi-holik, tehuu ala tala lameda mae fa boe.

‡ **2:23** Nai dede'a Ibrani, touk, na, lae 'ish'. Ma inak, na, lae 'isha'. De nai kada lakaminak dede'a de'ek, fo lae "isha (inak), huu ana dadi neme ish (touk) mai."

3

Hataholi taa nau namanene Manetualain

¹ Neme basa banda la, fo MANETUALAIN nakadadadi kala lai daebafok ia, mengge malela masapepeko ana seli. La'i esa, mengge natane inak ndia, nae, "Tete'bes, do? Manetualain ka'i nae, 'Ei taa bole mi'a ai boak, neme ai la manai osi ia, hetu?'"

²⁻³ Inak ndia, bala, nae, "Taa! Ai bole mi'a! Tehuu, kada ai esa nai osi laladan, na, Manetualain ka'i ai taa bole mi'an. Ana nae, ai taa bole mi'an, ma taa bole koi la'e boan, te neu ko, ai mate."

⁴ Tehuu, mengge ndia nataa, nae, "Wei, ndia taa tetebes! Ei taa mate! ⁵ Memak Manetualain ka'i leondiak, na, huu Ana bubuluk so, mete ma ei mi'a ai boak ndia, na, ei dadik malelak sama leo Ndia. Fo ei bubuluk bee ndia malole, ma bee ndia manggalauk."

⁶ Boe ma, inak ndia suli, te ai ndia lolen seli, ma boan nonook leo ladan ana seli. De ana dudu'a nae, "Mete ma au u'a ai boak ia, na, neu ko au dadik malelak." Boe ma, ana seu nala ai boak ndia, de na'a. Basa ndia de neni fee saon, de ana na'a boe. ⁷ Dua sala la'a basa boe ma bei fo ala bubuluk, ala lakahola holi-holik. Huu ndia de ala nato akidook, fo ala babaa neu sila makaholan.

⁸ Ledo bo'bon ndia, boe ma lamanene MANETUALAIN Ana la'o-la'o nai osi ndia. Boe ma, dua sala leu kekek, leu ai la dean, fo suek MANETUALAIN taa nita sala. ⁹ Tehuu MANETUALAIN noke touk ndia, nae, "Wei! Adam, o nai bee?"

¹⁰ Touk ndia nataa, nae, "Au amanene Lamat-uak halan nai ia. Tehuu, au mae huu au akahola. Huu ndia, de au alai uu kekek."

¹¹ Boe ma, MANETUALAIN nae, “See nafada nae o makahola? Talobee? Neu ko o mu'a ai boak fo Au ka'ik ndia, hetu?”

¹² Ana nataa nae, “Inak ia, fo Manetualain feen nanonoo no au ndia, ndia ndia, fee ai boak ndia de au u'a!”

¹³ Basa boe ma, MANETUALAIN kokolak no inak ndia, nae, “Hatina de o tao leondiak?”

Boe ma, inak ndia nataa nae, “Huu mengge kedi nala au! Huu ndia, de au u'a ai boak ndia leo.”

Manetualain sumba-soo mengge ma hataholi la

¹⁴ Basa ndia, boe ma, MANETUALAIN sumba-soo mengge ndia, nae,

“Huu o tataom ia, de Au huku o. Neme basa banda fe'e kala mai, kada o mesa nggo hambu sumba-sook leo iak. Mulai neme hatematak ia mai losa o mate, kada o malae-lodok, munik o kalam, ma kada o mu'a nai dae. ¹⁵ Au tao o mua inak ia, ama musu makandoo. Leo ndiak boe, ei dua nggei numbu-sadu mala. O numbu-sadu mala, neu ko ala kiki hataholi ei tingga dean. Tehuu, ndia numbu-sadun esa, neu ko ana tao nakalulutu o langgam.”

¹⁶ Basa ndia, boe ma Manetualain nafada inak ndia, nae,

“Neu ko Au tamba o doidosom neu faik fo o mailu, ma tamba hedis neu faik fo o bonggi. Tehuu mae leondiak boe oo, o bei mahiik makan-doo o saom. Ma ndia ana heti o.”

¹⁷ Boe ma, Manetualain nafada touk ndia nae, “O taa tungga Au palendang, tehuu tungga kada o saom hihin, losa o mu'a ai boak ndia, fo Au ka'ik ndia. De o boe oo hambu huhukuk, ma dae

boe oo, hambu huhukuk. Mulai neme hatematak ia mai, losa o mate, o musu maue-male'di mbilumbuse foi dae, bei fo o bisa mu'a. Ma maue-maledi no leo ndiak, bei fo o hambu masoda. ¹⁸ Mae o sele-nggali mata-mata kala, tehuu, dae kada ana kalua dila-nggauk mesan. ¹⁹ Boe ma, o maue-maledi mbilu-mbuse, bei fo dae fee o mu'a. O musu maue-maledi mbilu mbuse leondiak, losa o mate. Au akadadadik o muma dae mai. De, mete ma o mate, na, o fali muni dae muu, seluk bali.”

²⁰ Basa ndia, boe ma Adam* foi saon, nade ‘Hawa’ (fo ndandaan nae, ‘kaso'dak’, huu ndia ndia, basa hataholi masoda kala inan.)

²¹ Boe ma, MANETUALAIN tao balo'a-papakek, neme banda louk mai, fo papaken papake dua sala.

Manetualain Ana husi heni Adam no Hawa

²² Boe ma, MANETUALAIN kokolak, nae, “Hatematak ia, hataholi la bubuluk bee ndia malole, ma bee dia manggalauk, sama leo Ita. Boso losak sila boe oo, leu la'a ai boak ndia, fo ana fee sala lasoda lakandoo.” ²³ Basa boe ma, Ana husi heni sala, leme osi Eden ndia mai, de ala leni mamana fe'ek leu, fo lasoda leme dae buna-boan mai. ²⁴ Ana husi heni sala, boe ma Lamatuak nadenu Ndia ata kalida nala leme nusa-sodak mai,† fo leu lanea nai osi ndia boboan dulu. Ala to'u tafa nana leleuk neu-mai, fo mana mbilak leo ha'i ia. Lamatuak nadenu sala kena

* **3:20** Nai dede'a Ibrani na, ‘Adam’ ndandaan nae, ‘hataholi’.

† **3:24** Dede'a Ibrani nae, Manetualain ata kalida nala leme nusa-sodak mai, nade ‘kerubim’.

dalak mana dalek neu, huu taa nau ala seu lala ai boak, fo mana fee sala lasoda lakandoo.

4

Kaen no Habel tutuin

¹ La'i esa, Adam neu sunggu no saon Hawa. Boe ma, inak ndia nailu. Basa boe ma, ana bonggi nala ana tou-anak esa. Boe ma, nae, "Au bonggi ala ana tou-anak esa so, huu MANETU-ALAIN fali nala au so." Basa de ana foi kakanak ndia, nade Kaen (fo ndandaan nae 'taon deak neu'). ² Boe ma, Hawa bonggi ana tou-anak esa bali. De ana foin, nade *Habel*.

Neu faik fo dua sala, inahuu so, boe ma Habel hoo banda, ma Kaen tao osi. ³ La'i esa, Kaen neni ndia osin buna-boan luma, fo neni fee MANETUALAIN. ⁴ Habel boe oo, neni ndia bi'ilombo ina nala ana sososa nala. Ana hala bi'ilombo sila, boe ma ana neni mbaa neulau ndoos, fee Manetualain. Nita leondiak, boe ma MANETUALAIN dalen namahoko, neu Habel no ndia tunu-hotu nala. ⁵ Tehuu, tana hii Kaen no ndia tunu-hotun ndia. Boe ma, Kaen luli nalan seli, losa matan meluk.

⁶ De MANETUALAIN kokolak neu Kaen, nae, "Heeh, Kaen! Hatina de o mamasana leondiak? Talobee, de o matam meluk leondiak? ⁷ Mete ma o tao malole, na, neu ko Au simbok o no malole boe. Tehuu mta neuk! Mete ma o tao manggalauk, na, neu ko manggalauk ndia na'a nasafali o, sama leo meo kobo lafo. De mete ma, o mahiik tao manggalauk, na, malolenak o timba heni mema kana leo!"

8 La'i esa, Kaen fufudi Habel, nae, "Fadi aa! Mai fo ita lala'ok teni osi teu."* Ala losa ndia, boe ma kada nggengge neuk, Kaen tao nisa fadin.

9 Boe ma, MANETUALAIN natane Kaen, nae, "Heeh, Kaen! O fadim nai bee?"

Kaen nataa nae, "Au taa bubuluk ndia nai bee! Maehetuk au ia, mana to'u ndia ein, do?"

10 Boe ma MANETUALAIN kokolak, nae, "Hatina de o tao manggalauk leondiak? Boso mae hetuk, o bisa mafuni fa'dim daan neu dae, tehoo Au ita basan so! 11 Hatematak ia, sumba-sook la'eneu o so. Huu ledoeik o tao misa fadim, dae ndia musi nala daan so. De hatematak ia, dae ndia taa bisa fee o masoda so bali. 12 Mete ma o tao osi, na, dae taa fee o buna-boak, hata esa boe. Mulai neme hatematak ia mai, o soa kada maleu-laak muu-mai, leo hataholi mana to'a-taak, fo mana sangga sodak nai daebafok ia."

13 Tehoo, Kaen sapa MANETUALAIN kokolan ndia, de nae, "Awii! Manetualain aa! Talobee, de Manetualain fee sumba-sook ndia belan seli, losa au taa lemba abe'in so." 14 Huu Manetualain husi heni au, uma mamanak ia mai, de neu ko au dook uma Manetualain mai. Au soa kada aleu-laak uni su'di bee uu. Boe ma, neu ko sudi see natonggo no au, na, ana tao nisa au."

15 Tehoo, MANETUALAIN nataa bala nae, "Taa leondiak! See tao nisa o, na neu ko Au hukun belan la'i hitu!" Boe ma LAMATUAK tao tanda neu Kaen, fo suek hataholi la bubuluk, suek hataholi la bubuluk, ala taa bole tao lisan.

---

* 4:8 Hambu susula laak luma, pake Kaen kokolan ndia, tehoo dede'a de'ek ndia, taa nai susula dede'a Ibrani isi-isik.

¹⁶ Boe ma, Kaen la'o ela mamanak ndia, de neni dook neu neme MANETUALAIN mai. Ana la'ok losa mamanak esa, nai osi Eden boboan dulu. Mamanak ndia, nade *Nod*, fo ndandaan nae, 'mandolo folek'. Basa boe ma, ana leo neu ndia.

Kaen numbu-sa'du nala

¹⁷ Basa ndia, boe ma Kaen sao, de saon nailu. Boe ma, ana bonggi ana tou-anak esa, fo ala foin, nade Henok. Boe ma, Kaen ana nambadedei nggolok esa. De ana foi nggolok ndia, nade Henok, tungga ndia anan naden. ¹⁸ Boe ma, Henok anan ndia, Irad. Irad anan, Mehuyael. Mehuyael anan, Metusael. Ma Metusael anan, Lamek.

¹⁹ Lamek saon dua. Esa, na'de Ada, ma esa, na'de Sila. ²⁰ Ada anan, na'de Yabal. Ndia numbu-sa'du nala manahoo banda. Ala laso'da lali-lali, ma ala leo nai uma temak. ²¹ Fa'din, na'de Yubal. Ndia numbu-sa'du nala, mana makaminak musiik, pake kinuk ma bua musiik, sama leo sasanu.

²² Lamek saon Sila, ana bonggi Tubal Kaen. Ndia numbu-sa'du nala, ala da'dik tuka besi, fo ala tao bua mata-matak, neme besi, ma liti mai. Tubal Kaen feton, na'de Naama.

²³ La'i esa, Lamek ana soso'uk aon, neu saon dua sala matan, nae, "Dua nggei mamanene dei! Isinaak tou-anak esa ana sangga tao au, tehuu, au tao isan. ²⁴ Hataholi fo ana tao nisa Kaen, ana hambu huhukuk la'i hitu. Tehuu, mete ma hambu hataholi ana sangga bala au, na, ala hambu huhukuk la'i 77."

Adam ana fe'en ndia Set

²⁵ Adam saon Hawa, bonggi ana tou-anak esa seluk. Boe ma, ala foi kakanak ndia, na'de *Set* (fo ndandaan nae, 'loo feen'), huu Hawa nae, "Manetualain loo fee au kakanak ia, fo nggati Habel, fo Kaen ana tao nisak ndia so." ²⁶ Set inahuu de ana sao, boe ma, ana hambu ana tou-anak esa, nade Enos.

Faik ndia, hataholi la mulai lakaluku-lakatele leu MANETUALAIN.

5

Adam numbu-sadu nala losa Noh

¹⁻² Lelek Manetualain nakadada'dik hataholi, Ana tao sala mataon leo Ndia matao hehelin. Ana nakadadadik touk ma inak, de Ana foi sala, nade "hataholi", ma Ana fee sala baba'e-babatik.

Hataholi sososak, naden Adam. Ia ia, Adam numbu-sadu nala:

³ Adam teun 130 so, boe ma ana hambu ana touanak esa, fo ndia mata-aon leo ndia aman. Boe ma, ana foi kakanak ndia, na'de *Set*. ⁴ Basa ndia boe ma, Adam bei nasoda seluk teuk 800, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

⁵ Ana mate neu faik fo teun 930 so.

⁶ Set teun 105, boe ma ana hambu ana tou-anak esa, nade Enos. ⁷ Boe ma, Set bei nasoda teuk 807, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ⁸ Ana mate neu faik fo teun 912 so.

⁹ Enos teun 90, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Kenan. ¹⁰ Basa ndia, de Enos bei nasoda seluk teuk 815, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ¹¹ Ana mate neu faik fo teun 905 so.

¹² Kenan teun 70, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Mahalalel. ¹³ Basa ndia, de

Kenan bei nasoda seluk teuk 840, ma ana hambu seluk ana tou-anak, ma inanak. ¹⁴ Ana mate neu faik fo teun 910 so.

¹⁵ Mahalalel teun 65, boe ma ana hambu ana touanak esa nade Yared. ¹⁶ Basa ndia, de Mahalalel bei nasoda seluk teuk 830, boe ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ¹⁷ Ana mate neu faik fo teun 895 so.

¹⁸ Yared teun 162, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Henok. ¹⁹ Basa ndia, de Yared bei nasoda seluk teuk 800, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ²⁰ Ana mate neu faik fo ndia teun 962 so.

²¹ Faik fo Henok teun 65, boe ma ana hambu ana tou-anak esa, nade Metusalak. ²² Basa ndia, de Henok nasoda dalek esa no Manetualain teuk 300 seluk. Ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ²³⁻²⁴ Ana nasoda dalek esa nakandoo no Manetualain. Teun 365, boe ma ana mopo, huu Manetualain so'un neni lain neu.

²⁵ Metusalak teun 187, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Lamek. ²⁶ Basa ndia, boe ma Metusalak bei nasoda teuk 782 bali, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ²⁷ Ana mate neu teun 969 so.

²⁸ Lamek teun natun 182, boe ma ana hambu ana touanak esa. ²⁹ Lamek foi kakanak ndia, nade *Noh*, huu nae, "Neu ko kakanak ia, ana kokoe-nanasi, ma ana tao namahoko ita dale nala, neme ita taue-taosa mbilu-mbuse nai dae ia, fo Manetualain sumba-soon so." ³⁰ Basa ndia, Lamek bei nasoda teuk 595 bali, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak. ³¹ Boe ma, ana mate neu teun 777 so.

³² Noh teun 500, boe ma ana hambu ana

touanak telu, sila: Sem, Yafet ma Ham.*

6

Hataholi manggalaun

¹ Faik ndia, hataholi la boe lamano'u so. Boe ma, ala lasoda latanggengelak, nai daebafok sudi bee. Sila boe oo, ala bonggi lala ana inana kala. ² Manetualain Ana tou-ana nala, lita hataholi inana nala, mana'a hiak. Boe ma, ala hii sala, de ala sao lala sala.* ³ Boe ma, MANETUALAIN nae, "Au manggu ua hataholi sodan manggalaun ia. Au Dulang fo fee sala lasoda ndia, taa nau fee sala lasoda lakandoo so bali.† Ala musi mate. De, dei fo kada ala lasoda kada losa teun natun esa dua hulu."

⁴ Mulai neme lelek ndia mai, ma lelek mana tutungga kala sila, hambu hataholi ao inahuu-madema nai daebafok so.‡ Faik fo Manetualain Ana touana nala, sao lala hataholi daebafok ana inana nala, boe ma ala bonggi lala hataholi fo ana seli sila, fo ndia, palani-palani musu la, fo nananitik nai tutui lele uluk.

⁵ Faik ndia, MANETUALAIN nita hataholi manai daebafok, manggalaun ana seli so. Dale nala, dudu'a ka'da manggalauk mesan. ⁶ Boe

---

* **5:32** Ham ndia, ana-muli-anan. *Mete Tutui La'eneu Sososan* 9:24-25. * **6:2** 'Manetualain Ana touana nala', sila, taa manggale'dok. Hataholi malelak luma lae, hataholi la sila,

na, mane kala an nala. Hambu luma lae, hataholi sila leme bobonggik fo taa hataholi daebafok. Luma lae, sila Manetualain ata nala leme nusa-sodak mai. Tehuu taa hambu mana bubuluk no teteben. † **6:3** Dede'a Ibrani nai ia, taa manggale'dok nalan seli. ‡ **6:4** Dede'a Ibrani nae, 'hataholi Nefil la'. Tehuu ndia

maksud taa manggaledok.

ma, MANETUALAIN Ana fale dalen, huu Ana nakadadadik hataholi la so, fo ala leo lai daebafok ia. Dedeak ndia, ana tao nala MANETUALAIN dalen hedis nalan seli. ⁷ Huu ndia, de Ana kokolak nae, “No leondiak, na, neu ko Au tao akalulutu hataholi, fo Au akadadadik ala sala so, nai daebafok ia. Au tao akalulutu basa mbui kala, ma banda fe'e kala boe. Huu Au fale dalek, huu Au tao ala sala so.” ⁸ Tehuu kada Noh mesa kana, tao namahoko MANETUALAIN dalen.

Noh tutuin

⁹⁻¹⁰ Noh tutuin leo iak: Ndia ana touana nala telu, fo, sila Sem, Yafet, ma Ham. Noh nasoda no ndoos, ma taa tao manggalauk. Lelek ndia, kada ndia mesa kana neulauk. Ana nasoda dekek no Manetualain.

¹¹⁻¹² Tehuu Manetualain nita basa hataholi fe'e kala manggalauk mesan. Nai sudi bee mesan, hataholi la dala sodan nakalulutuk nalan seli. Manetualain nita hataholi la lai daebafok ia, manggalauk mesan. ¹³ Boe ma, Manetualain nafada Noh nae, “Nai sudi bee, kada Au ita hataholi manggalauk mesan. De, Au aketun ae, Au sangga tao akalulutu basa daebafok ia, no basa isi nala. ¹⁴ De, leoiak, Noh! Hatematak ia, o tao mala ofa inahuuk esa neme ai matea mai. Nai ofak ndia dalek, o tao kama-kama la. Boe ma, o tao ter neu ofak ndia. ¹⁵ Ofak ndia, o taon nalun meter natun esa telu hulu telu, ma loan meter dua hulu dua, ma deman meter sanahulu telu. ¹⁶ Tehuu tao ofak ndia mbunin titisan deman meter seselik esa no lindin. O ba'e ofak ndia neu tadak telu lain neu. Boe ma, tao lelesu esa nai ofak boboan.

¹⁷ Masanenedak neulalau! Dei fo Au akonda faa tuak, fo tao nakalulutu basa masodak malai daebafok ia, losa taa ela hata esa boe. ¹⁸ Tehuu Au nau mba'a heheluk ua o. Dei fo o maso no'u mua o saom, o ana mala, ma o fetofeu mala, mini ofak ndia dalek miu.

¹⁹⁻²⁰ Neme basa banda la mai, o musi hele mala pasan esa-esak, fo, muni sala leni ofak ndia dalek leu, suek ala lasoda no'u lo o. Sama leo banda nakaboik, mbui kala, ma banda mana lae-lo'do kala, fo suek basa sala lasoda. ²¹ O musi muni nana'a mata-mata kala, neni ofak ndia dalek neu, soaneu ei, ma soaneu banda la."

²² Basa boe ma, Noh tao tungga, sama leo basa Manetualain palendan ndia.

7

Faa tuak

¹ Basa ndia, boe ma LAMATUAK kokolak no Noh, nae, "Au suli uni su'di bee uu, tehuu kada o mesa nggo dalem ndoos. Huu ndia, de o mua o sao-ana mala mini ofak ndia dalek miu leo. ²⁻³ Neme basa banda mata-mata kala sila, fo bole ei mi'an, ma mini fee Au, na, o muni pasan hitu-hituk neni ofak ndia dalek neu. Neme basa mbuik mata-mata kala, muni pasa hitu-hituk boe. Tehuu neme banda fe'e kala mai, na, muni kada pasan esa-esak. No leondiak, na, banda la, ma mbui kala sila, dadik bini, fo hambu sala taa-taa.

⁴ Masanenedak neulalau, baa! Faik hitu bali, te Au akonda uda taa no hahaen, leledo-le'odaek, faik haa hulu. No leondiak, Au tao akamate basa masodak malai madak lain, fo Au tao ala sala so."

⁵ Boe ma, Noh tao tungga sama leo basa MANETUALAIN pelendan ndia. ⁶ Faik fo faa tuak mai ndia, Noh teunnatun nee so. ⁷ Basa boe ma Noh no saon, ma ana nala, ma fetofeu nala, leni ofak ndia dalek leu, suek lasoda leme faa tuak ndia mai. ⁸⁻⁹ Noh neni basa mbuik mata-mata kala, ma banda fe'e kala, esa-esak no ndia pasan neni ofak dale leu, fo neme hataholi bole na'a, ma neme hataholi taa bole na'a, tungga MANETUALAIN palendan ndia. ¹⁰ Basa faik hitu, boe ma faa nggangga mai, de ana mboti nala daebafok ia.

¹¹ Nandaa no Noh teun natun nee, seli bulak dua, ma faik sanahulu hitu, boe ma faa mai! Faik ndia, nonook leo bali lalai natahu'ak, de oen nggangga dae mai. Ma basa oe matak malai dae dale, ala kadi, de oe nasambumbulak deak mai. ¹² Boe ma, uda konda leledo-le'odaek, taa no hahaen, losa faik haa hulu.

¹³ Tehuu faik ndia, boe ma Noh, saon, ma ana nala telu sala, fo Sem, Yafet, ma Ham, ma ndia fetofeu nala, basa sala ala leni ofak dalek leu. ¹⁴ Ala maso no'u lo banda la, fo banda nakaboik, banda fui, banda mana lae-lo'dok, mbui kala, ma banda fe'e kali'da kala. ¹⁵⁻¹⁶ Pasan esa-esak neme basa mana masoda kala, ala leni ofak dale leu, lo Noh, sama leo Manetualain palendan neu ndia.

Ledoeik basa sala, maso so, boe ma LAMAT-UAK nggoe ofak ndia lelesun.

¹⁷⁻¹⁹ Uda belak konda nakandoo, losa faik haa hulu, boe ma faa boe hene namadema, losa ofak bonu. Oe hene nakandoo, losa ana mboti nala lete madema la. ²⁰ Oe ndia, hene taa no hahaen, losa deman meter hitu nai letek mboin.

21-23 No leondiak, boe ma basa masodak malai madak lain, fo ndia: hataholi, banda nakaboik, banda fui, banda mana lae-lodok, ma mbui kala, mate basa sala. Ela kada Noh no basa malai ofak ndia dalek, lasoda. ²⁴ Oe ndia, taa no lele'en losa faik natun esa lima hulu.

8

Dae mulai mada

¹ Tehuu Manetualain taa nafalende heni Noh asa, no basa banda la malai ofak ndia. Boe ma, Ana fee ani nafumbu, fo tao nale'e faa ndia.

² Boe ma, Ana tatana basa oe mata kala, malai daebafok, ma Ana fee uda hahae, neme lalai mai. ³ De oe le'e nakandoo. Basa faik natun esa lima hulu, boe ma oe taa demak nalan seli so. ⁴ Nandaa no bulak kahitun seli faik sanahulu hitu, boe ma ofak ndia hala neu lete madema esa lain, naden Ararat. ⁵ Oe le'e nakandoo losa bulak kasanahulun fain esa, boe ma lete kala mboi nala sadu.

⁶ Seli faik haa hulu, boe ma Noh soi ofak jendelan esa. ⁷ De ana mbo'i mbui kaa esa. Mbuik ndia, laa nakandoo neu-mai, losa oe ana le'e tetebes. Ana taa fali neni ofak neu so. ⁸ Boe ma, Noh mbo'i seluk lunda esa bali, fo sangga ana bubuluk oe ndia, le'e tetebes so, do beik. ⁹ Tehuu, huu oe bei mboti nala basan, de mbuik ndia taa hambu mamana sasa'ek. De ana fali neni ofak neu. Noh look liman, de ana simbo falik mbuik ndia, neni ofak dale neu.

¹⁰ Noh nahani faik hitu bali, de ana mbo'i seluk mbuik ndia. ¹¹ Ledo bobon ndia, mbuik ndia fali neni Noh neu, ma neni ai setun dok esa, fo bei fo ana tutu nalan. Basa boe ma, Noh bubuluk, oe

le'e tetebes so. ¹² Ana nahani faik hitu bali, boe ma ana mbo'i seluk mbui lunda ndia. Tehuu oek ia, mbuik ndia taa fali so.

¹³ Faik fo Noh teun natun nee ma esa, fo la'eneu bula kaesan fain esa, k oe le'e tetebes so. Boe ma Noh soi ofak jendelan, de ana suli nafeok, tehUU dae mada so. ¹⁴ Losa bulak kaduan fain kadua hulu hitun, bali, boe ma dae mada ndoos so.

¹⁵ Basa boe ma, Manetualain kokolak no Noh nae, ¹⁶ "Noh! Hatematak ia, ei basa nggei konda leo mima ofak ia mai. ¹⁷ Kalua heni basa banda la sila! Fo ndia: banda nakaboik, banda fui, banda mana lae-lodok, ma mbui kala. Ela basa sala boe lamano'u, fo tao lahenu daebafok ia."

¹⁸⁻¹⁹ Basa boe ma, Noh no saon, ana nala, ma fetofeu nala, basa sala kalua leme ofak ndia mai. Basa banda la sila, kalua, esa-esak no ndia numban.

Noh tao tunu-hotuk makasi soaneu Manetualain

²⁰ Boe ma, Noh nakatotodok batu, fo tao mei tunu-hotuk fee LAMATUAK. Noh ha'i nala esa-esak neme banda la, fo bole paken neu tunu-hotuk, de ana hala sala, ma ana tunu sala neu mei tunu-hotuk ndia lain, fo dadik tanda makasi neu LAMATUAK. ²¹ Faik fo LAMATUAK hae la'e tunu-hotuk ndia naboo meni, boe ma dalen namahoko. De Ana dudu'a nae, "Mulai neme hatematak ia mai, Au taa sumba-soo daebafok ia bali, huu hataholi manggalaun. Mae kada ala dudu'a manggalauk neme kadi'i anan mai, tehUU Au taa tao akalulutu basa masoda kala so, sama leo Au taok ndia so. ²² Mete ma daebafok ia bei nai ia, na, basa fai-fai la

la'ok lakandoo, tungga ndia het-heun. Fo ndia: fai sele-nggalin ma fai ketu-kolun, fai makasufun ma fai hanan, fai hanan ma fai oefaan, leledok ma le'odaek."

9

Manetualain mba'a heheluk no Noh

¹ Manetualain fee baba'e-babatic, neu Noh ma ana nala, de Ana kokolak nae, "Ei bonggi mala makadotok, fo tao mahenu daebafok ia seluk bali. ² Neu ko basa banda fui la, mbui kala ma i'a kala, ala bii ei. Ei ndia musi het sala. ³ Ei bole mi'a basa banda la sila mbaan, sama leo ei mi'a sesele-nggangali kala buna-boan boe. Au fee basa ia leu ei.

⁴ Kada ei taa bole mi'a mbaa fo bei kadaak, huu banda samanen nai daan. ⁵⁻⁶ Au tao hataholi tungga Au mataong. Huu ndia, de taa bole tao nisa hataholi. Mete ma, hambu hataholi, do banda, fo ana tao nisa hataholi, na musi tao misan boe. Heti-heuk ia neme Au mai. ⁷ Ei musi bonggi makadotok, fo tao mahenu seluk daebafok ia bali."

⁸ Manetualain tuti seluk Ndia kokolan, nae, ⁹ "Hatematak ia, Au sangga mba'a Au hehelung ua ei, losa ei numbu-sadu mala boe. ¹⁰ Heheluk ia, la'eneu basa masodak lala'en, fo ndia banda nakaboik, banda fui, ma mbui kala. Keke'un neun, basa mana kaluak lala'en lo ei, leme ofak ndia mai. ¹¹ Au hehelung ndia, leoiak: Au taa sangga haitua faa tuak mai bali so, fo tao nakalulutu basa masodak, ma tao nakalulutu basa daebafok ia.

12-13 Au tao Au elung neu lalai, suek ana dadik tanda nasanenedak neu Au hehelung, fo taa hambu namaketuk neu ei, ma basa masoda kala lai daebafok ia. 14-17 Mete ma hambu ko'as nai lalai, boe ma elus lane, na, neu ko ndia nasanenedak Au hehelung ae: neu ko faa tuak taa tao nakalulutu basa maso'da kala so. No leondiak, Au hehelung fo taa mana basak ndia, nanamba'ak soaneu ei so, ma basa mana masodak lala'en."

Noh mafuk

18 Noh ana nala fo mana kalua leme ofak ndia mai, fo sila: Sem, Yafet ma Ham. (Ham ndia, na, Kana'an aman). 19 Basa hataholi malai daebafok numbu-sadu nala, leme Noh ana katelu nala mai.

20 Noh hataholi mana tao ue daek. Ndia ndia hataholi sososak, fo mana tao osi anggol. 21 La'i esa, ana ninu anggol, losa ana mafuk belak nalan seli. Boe ma, ana o'du heni ndia balo'a papaken, de ana sunggu lololi nakahola holi-holik, neme ndia uma teman dale. 22 Ledoeik Ham nita aman nakaholan ndia, boe ma nalai deak neu, de neu nafada ka'an Sem no Yafet. 23 Boe ma, dua sala ha'i lala lafa esa, de dua sala lofan lakalolonda kana, neu sila alu nala. Boe ma, ala la'o lasadedeak leni uma temak ndia dalek leu, de ala mboti lala sila aman. No leondiak, taa lita sila aman nakaholan ndia. Boe ma, ala deak leu.

24 Ledoeik Noh mamafun mulai lea, boe ma ana bubuluk ana mulianan tataon ndia. 25 De ana kokolak, nae, "Heeh! Kana'an!*" Au sumba-soo o! Neu ko o dadik ka'a mala atan!

---

* 9:25 Hambu susula laak, nae, 'Ham'.

- 26 Koa-kiok neu LAMATUAK! Ela Ana fee baba'e-babatik fee Sem!
 Tehuu ela Kana'an dadik Sem atan.
- 27 Ela Manetualain boe tao namaloloa Yafet daen;
 Ma ndia numbu-sadu nala, lasoda mole-dame, lo Sem numbu-sadu nala.
 Tehuu ela Kana'an, dadik Yafet atan."†
- 28 Mulai neme basa faa tuak ndia, Noh bei nasoda seluk losa teuk natun telu lima hulu.
- 29 Ana mate neu faik fo ndia teun natun sio lima hulu.

10

Noh ma Yafet numbu-sadu nala

1 Basa faa tuak, boe ma Noh ana nala, hambu numbu-sadu kala, fo ndia numbu-saduk neme Sem, Yafet ma Ham mai.

2-5 Yafet numbu-sadu nala, sila: Gomer, Magok, Madai, Yawan, Tubal, Mesek ma Tiras. Esa-esako no ndia dede'an, sila leon, ma sila dae hehelin. Gomer numbu-sadu nala, sila: Askenas, Rifat ma Togarma.

Yawan numbu-sadu nala, sila: Elisa, Tarsis, hataholi Kitim asa, ma Dodanim, fo ala leo lai tasibifi kala.*

Ham numbu-sadu nala

6 Ham numbu-sadu nala, sila: Kus, Misram, Put, ma Kana'an.†

7 Kus numbu-sadu nala, sila: Seba, Hawila, Sabta, Raema ma Sabteka. Raema numbu-sa'du nala, Syeba no Dedan.

---

† 9:27 Hambu susula laak, nae, 'Ham'. * 10:2-5 Hambu susula laak luma lae, 'Rodanim.' † 10:6 Kus, na ndia 'Etiopia'. Misram, na ndia 'Masir'. Makahulun, ala foi nusa kala tungga sila nade nala.

⁸ Kus ana touanan, ndia Nimrod, fo malangga musu palani makasosoak. ⁹ Ndia lanin neme LAMATUAK mai, losa ndia boe oo, dadik man-asombu banda fo ana seli. Huu ndia, de hataholi la lateme kokolak lae, "Ela ana dadik mana sombu malelak leo Nimrod, fo ana hambu ndia ana selin neme LAMATUAK mai." ¹⁰ Sososan, ndia dae baba'en mulai neme Babel, Erek Akad, ma Kalne. Sila basa sala lai Sinear‡ ¹¹ Neme ndia mai, ana koasa seluk Asyur. Basa boe ma, ana nambadedei kota Niniwe, Rehobot-Ir, Kala, ¹² ma Resen fo nai Niniwe no Kala laladan. Basa sala, kota inahuuk mesan.

¹³ Misraim numbu-sadu nala, fo sila, hataholi Ludim, Anamim, Lehabim, Naftuhim, ¹⁴ Patrusim, Kasluhim, ma Kaftorim. Hataholi Kasluhim ndia, na, sila hataholi Filistin asa bei-ba'i nala.

¹⁵ Kana'an, ana ka'an, ndia Sidon. Kana'an boe oo, ana dadik neu hataholi Het, ¹⁶ Yebusi, Amori, Girgasi, ¹⁷ Hiwi, Arki, Sini, ¹⁸ Arwadi, Semari, ma Hamati sala bei-ba'i nala.

Kana'an numbu-sadu nala, latanggenggelak losa dook, ¹⁹ losa sila dae too nala, mulai neme Sidon mai, nakandoo neni Gerar neu, losa nai Gasa. Neme ndia mai, neni Sodom, Gomora, Adma, ma Seboim, losa nai Lasa.

²⁰ Sila basa sala ndia, Ham numbu-sadu nala. Esa-esak no ndia dede'an, ma leon, ma dae hehelin.

Sem numbu-sadu nala

---

‡ **10:10** Sinear ndia, na Babel nade fe'en. Hatematak ia, mamanak ndia nai Iran no Iraq.

²¹ Yafet ka'an Sem, ana dadik hataholi Eber asa bei-ba'i nala. §

²² Sem numbu-sadu nala, sila: Elam, Asyur, Arpaksad, Lud ma Aran.

²³ Aran numbu-sadu nala, sila: hataholi Us, Hul, Geter, ma Mas.*

²⁴ Arpaksad anan, Sela. Sela anan, Eber.

²⁵ Eber ana hambu ana tou-anak dua. Ka'ak na'de Pelek, (fo ndandaan nae, 'latanggengelak'), huu faik ndia, hataholi la latanggelak nai daebafok. Fa'din, nade *Yoktan*.

²⁶ Yoktan numbu-sadu nala, sila: Almodad, Selef, Hasar-Mawet, Yera, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla, ²⁸ Obal, Abimael, Syeba, ²⁹ Ofir, Hawila, ma Yobab. Sila basa sala ia, Yoktan numbu-sadu nala.

³⁰ Sila mamana leleon ndia, mulai neme Mesa, nakandoo losa nai Sefar, fo ndia mamana lete kala lai dulu.

³¹ Sila basa sala sila, Sem numbu-sadu nala. Esa-esak no ndia dede'an, sila leon, ma sila dae hehelin.

³² Basa sila, Noh numbu-sadu nala, esa-esako no ndia leo hehelin. Faik fo faa tuak nate'e, sila ndia latanggengelak tao lahenu daebafok.

11

Uma madema Babel

¹ Nai lele uluk ele, basa hataholi malai daebafok ia, ala kokolak lenik kada dede'ak esa.

² Faik fo sila nggelok, ala mulai lali leni dulu leu,

---

§ **10:21** Hataholi malelak luma lae Eber ndia, na, ndia 'Ibrani'.

* **10:23** Mas na'de fe'en, 'Mesak'.

ala losa lai dae matetuk esa, nai Sinear, boe ma ala leo leu ndia.*

³⁻⁴ Sila basa sala lala halak lae, “Wei! Tolanoo nggalei! Mai ita tambadedeik tala kota inahuuk esa. Ita musi tao batubata, fo basa, na, ata hotun losa natea. Ma ata takatotodok batubata la sila lenik ter. Basa na, ata tambadedei uma madema katata'dak esa, fo mbunin losa lalai, suek ita hambu nadek. Ela ita dadik nusa inahuuk fo taa natanggengelak.”

⁵ Boe ma, LAMATUAK konda, de Ana titilo sudik kota ndia, ma uma madema katatadak, fo ala lambadedein ndia. ⁶ Boe ma, Ana kokolak, nae, “Basa hataholi la ia, nusak esa, ma ala kokolak lenik dede'ak esa. Hata fo ala taok hatematak ia, bei fo kada mulai ngganggani kaesan. Mbila binesak, mete ma basa sala lakabubua leu esa, leo hatematak ia, na, neu ko ala bisa kada tao sudi hata. ⁷ Malolenak Ita konda, fo tao kofe'ek sila dede'a nala, suek sila taa bubuluk esa no esa kokolan.”

⁸ Boe ma, Lamatuak konda, de Ana tao babalik sila dede'a nala. No leondiak, Ana tao hataholi la sila, latanggengelak leni basa mamanak lai daebafok ia. Boe ma, ala taa tao lakandoo kota ndia. ⁹ Huu ndia, de ala foi kota ndia, nade Babel (fo hihii sama leo dede'a de'ek esa, fo ndandaan nae, 'lakandaa'). Huu LAMATUAK tao babalik sila dede'an, ma fee sala latanggengelak leni sudi bee leu, lai daebafok ia.

Neme Sem mai losa Abram

---

* **11:2** 'Leni dulu leu', nai dede'a Ibrani, na, ndia ndandaan boe oo nae, 'neme dulu mai'. Sinear, nade fe'en 'Babel'.

¹⁰ Ia Sem numbu-sadu nala. Faik fo faa tuak nate'e teuk dua, nandaa no Sem teun natun esa, boe ma ana hambu ana tou-anak esa, nade Arpaksad. ¹¹ Basa ndia, de ana bei nasoda seluk teuk natun lima, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

¹² Arpaksad teun telu hulu lima, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Sela. ¹³ Basa ndia, boe ma Arpaksad bei nasoda seluk teuk natun haa ma telu, de ana hambu seluk, ana tou-anak, ma inanak.

¹⁴ Sela teun telu hulu, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Eber. ¹⁵ Basa ndia, boe ma Sela bei nasoda seluk teuk natun haa ma telu, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

¹⁶ Eber teun telu hulu haa, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Pelek. ¹⁷ Basa ndia, de, Eber bei nasoda seluk teuk natun haa ma telu hulu, ma ana bei hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

¹⁸ Pelek teun telu hulu, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Rehu. ¹⁹ Basa ndia, de Pelek bei ana nasoda seluk teuk natun dua ma sio, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

²⁰ Rehu teun telu hulu dua, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Seruk. ²¹ Basa ndia, de Rehu bei nasoda seluk teuk natun dua ma hitu, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

²² Seruk teun telu hulu, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Nahor. ²³ Basa ndia, de Seruk bei nasoda seluk teuk natun dua, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

²⁴ Nahor teun dua hulu sio, boe ma ana hambu ana touanak esa, nade Tera, ²⁵ Basa ndia, de Nahor bei nasoda seluk teuk natun esa sanahulu

sio, ma ana hambu seluk, ana touanak, ma inanak.

²⁶ Tera teun hitu hulu lenak, boe ma ana hambu ana touanak telu, nade Abram, Nahor ma Haran.

Tera numbu-sadu nala

²⁷ Ia Tera numbu-sadu nala. Tera ana nala, sila Abram, Nahor, ma Haran. Haran ana hambu ana touanak esa, nade Lot. ²⁸ Haran maten nai ndia nggolo fuafuni kedihusen, nade Ur, nai hataholi Kasdim daen. Ana mate, tehoo aman Tera bei kasodak. ²⁹ Abram sao Sarai. Nahor sao Haran ana inanan, nade Milka. Haran boe oo, hambu anak esa, na'de Yiska. ³⁰ Tehoo Sarai ana tedi, de taa bisa bonggi.

³¹ La'i esa, Tera no ndia anan Abram, ndia fetofeun Sarai, ma umbun Lot, ala kalua la'o ela nggolo Ur. Faik ndia, ala sangga leni dae Kana'an leu. Tehoo losa nusa Haran boe ma, ala leo kada ndia. ³² Nai ndia, Tera maten neu faik fo teun natun dua ma lima so.

12

Manetualain noke Abram

¹ Faik ndia, LAMATUAK kokolak no Abram so, nae, "Abram! O la'o ela o nggolom, o bobonggim, ma o amam uman. O muni mamanak esa muu, fo dei fo Au atudun neu o.

² Neu ko, Au fee baba'e-babatic neu o.

Ma numbu-sadu mala, neu ko ala boe lamano'u,

ma ala dadik hataholi nusak ana seli,
losa hataholi la lalalak o nadem.

Basa ndia, na o dadik baba'e-babatic, neu hataholi fe'ek.

³ Neu ko, Au fee baba'e-babatik neu hataholi, fo ana mana fee baba'e-babatik neu o.

Tehuu, Au sumba-soo neu hataholi, fo ana sumba-soo o.

Mamanene neulalau!

Huu neu ko basa hataholi nusa kala lai daebafok ia, ala hambu baba'e-babatik huu o.”

⁴⁻⁵ Faik ndia, Abram teun hitu hulu lima. Ndia no saon Sarai, ma ndia fa'din anan Lot, ma basa ndia bua pusaka nala, ma basa hataholi mana tao ue sala, fo ana hambu sala nai kota Haran. Boe ma, Abram asa la'o ela Haran, de leni mamanak fo LAMATUAK nafada ndia so. De, ala la'o lakandoo, losa mamanak esa, nade Kana'an.

⁶ Losa ele, boe ma Abram la'ok ndule dae ndia, losa dekak no nggolok esa, nade Sikem. Boe ma, ala leo tataak deka no ai inahuuk esa, nai More. Faik ndia, hataholi Kana'an asa, ala bei leo lai ndia. ⁷ Nai ndia, LAMATUAK natudu Mataon neu Abram. Ana nae, “Dei fo Au fee dae baba'ek ia, neu o numbu-sadu mala.” Basa boe ma, Abram nakatotodok batu fo nambadedei mei batu, de ana paken dadik mei tunu-hotuk soaneu LAMATUAK, fo Ana natudu Mataon neme ndia.

⁸ Basa ndia, boe ma Abram ana lali neni letek manai kona, boe ma ana leo tataak nai mamanak esa nai nggolo Betel no nggolo Ai laladan. Nai ndia, ana nambadedei mei tunu-hotuk, de ana nakaluku-nakatele neu LAMATUAK. ⁹ Basa ndia, boe ma ana lali-lali mamanak, losa nai dae Negeb, nai Kana'an kona.

Abram ana neni Masir neu

¹⁰ Faik esa, boe ma ndoes ana seli nai dae Kana'an. Huu ndia, de Abram asa, la'o boe dook

lena bali, leni kona leu bali, losa nai nusa Masir. Ala leo tataak leme ele. ¹¹ Neu faik fo ala sangga leni nusa Masir dalek leu, boe ma ana nafada saon Sarai, nae, “Sarai. O ia, mana'a hiak. ¹² De, mete ma hataholi Masir lita o mana'an leoiak, na, neu ko ala tao lisa au, huu au ia, o saom. No leondiak, ala bisa ha'i lala o. ¹³ De, malolenak, o mafa'da sala mae, au ia, o naam. No leondiak, ala taa tao lisa au, tehoo, neu ko ala malole lo au, huu o.”

¹⁴ Abram asa losa Masir, boe ma hataholi la, lita inak ndia mana'a hiak. ¹⁵ Manek pegawe nala litan, boe ma ala kokolak inak ndia mana'an, neu manek matan. De, ala loo inak ndia neni manek uman neu. ¹⁶ Boe ma, manek malole no Abram, huu Sarai. De manek palasen Abram. Fo ndia: bi'ilombo, bi'iaek, sapi, banda keledei, ma banda onta. Ndia boe oo, palasen, ata touk ma inak.

¹⁷ Tehoo huu ana ha'i nala hataholi saon, neni uman neu, de, LAMATUAK huku mata-matak neu manek ndia, ma, ndia uma isi nala. ¹⁸ Boe ma, manek noke Abram, de natane nae, “Abram! O tao leobeek neu au ia? Hatina de o taa mafada mae inak ndia, o saom? ¹⁹ Tehoo o mae, o fetom ndia! Elaba'ik au ha'i alan, fo ana da'dik neu au saong! Ia, o saom ia. Hatematak ia, muan leo, ma boke heok meme au matang mai!” ²⁰ Basa boe ma, manek ana palenda pegawe nala, de ala husi heni Abram, no saon, ma lo basa sila bua nala, leme nusak ndia mai.

13

Abram no Lot kofe'e

¹ Basa ndia, boe ma Abram la'o ela Masir, de ana fali neni dae Negeb neu. Neu no saon, ma basa hata-pusaka nala. Fadin anan Lot, ana tungga no sala boe. ² Abram ndia, namasu'i nalan seli. Ndia banda nakaboi nala, ma lilo-fula, lilo-mbila nala, no'un seli.

³ Neme Negeb mai ana hu'a lali-lali, de ana fali neni nggolo Betel no nggolo Ai lala'dan neu. Makahulun, ana leo nitak neme ndia so. ⁴ Ma ndia boe oo nambadedei mei tunu-hotuk neme ndia so. Boe ma, ana nakaluku-nakatele neu LAMATUAK neme ndia.

⁵ Lot, fo mana tungga no'u no Abram ndia, kabanda nakaboik no'uk, ma ndia hataholi mana tao ue-ledi nala, no'uk boe. ⁶⁻⁷ Tehuu mamanak ndia, taa maloa soaneu Abram no Lot, ma basa sila hata-pusaka nala, fo ala lasoda sama-sama lai ndia. Boe ma, Abram no Lot manahoo nala latoka, huu na'u nai mamanak ndia, taa dai soaneu sila banda nala. (Faik ndia, hataholi Kana'an ma hataholi Feris, ala bei leo lai ndia boe.)

⁸ Boe ma, Abram nafada ndia anan, nae, "Lot aa! Ita ia bobonggik. Boso losak ita taa malole esa no esa, ma ita hataholi mana tao ue-ledi nala lahuu lakandoo. ⁹ De malolenak kada ita kofe'e leo. Mamanak ia maloa. De, mete ma o hele mala dae baba'ek kii, na, au ha'i ala baba'ek kona. Tehuu, mete ma o hele mala dae baba'ek kona, na, au ha'i ala baba'ek kii."

¹⁰ Boe ma, Lot ana susuli nafeok. De nita lee Yarden bafan henuk no oe, losa nggolo Soar. Mamanak ndia, dae mamina leo LAMATUAK osin, ma leo dae Masir. (Faik ndia, LAMATUAK bei taa tao nakalulutu kota Sodom no Gomora.

De, dae ndia, bei neulauk.) ¹¹ De Lot hele nala basa dae, manai lee Yarden bafan ndia. Boe ma, dua sala kofe'e. Basa de Lot neni dulu neu. ¹² Tehuu, Abram ana leo nakandoo nai dae Kana'an. Boe ma, Lot neu leo nai nggolonggolok, mana deka no kota Sodom nai lee Yarden bafan. ¹³ Tehuu, hataholi Sodom asa manggalaun ana seli, ma ala taa nau lamanene LAMATUAK.

¹⁴ Faik fo Lot no Abram ala kofe'e, boe ma LAMATUAK nafa'da Abram, nae, "Abram! Hena o suli sudik ndule basa mamanak, fo neme o mambadeik ndia mai. Mete neulalau dea-matak, kii-konak. ¹⁵ Basa dae fo o mitak ndia, neu ko Au feen neu o, ma o numbu-sadu mala, fo ana dadik neu ei pusaka mala losa dodoon neu. ¹⁶ Neu ko Au tao o numbu-sadu mala, no'un leo salaek malai tasibifi. Losa hataholi la, taa bisa hinggala lala o numbu-sadu mala dedesin. ¹⁷ Hatematak ia, o la'o ndule tungga dae ia nalun ma loan. Huu neu ko basa sila, Au feen neu o!"

¹⁸ Basa ndia, boe ma Abram asa lali, de leu leo seluk leme mamanak, fo deka no ai inahuu kala malai Mamre, deka no nggolo Hebron. Boe ma, ana nambadedei mei tunu-hotuk, fo ana nakaluku-nakatele neu LAMATUAK nai ndia.

14

Abram neu nala falik Lot neme natatik mai

¹ Faik ndia, hambu manek haa lakabubua, fo ndia: Amrafel, mane nusa Sinear; Ariok, mane nusa Elasar; Kedarlaomer, mane nusa Elam; ma Tideal, mane nusa Goyim. ² Faik ndia, hambu mane fe'ek lima lakabubua boe, fo ndia: Bera,

mane nusa Sodom; Birsa, mane nusa Gomora; Sinab, mane nusa Adema; Semeber, mane nusa Seboim; ma mane nusa Bela (hatematak ia, nade nusa Soar). Boe ma, mane kahaa kala ala latati lo mane fe'ek kalima kala sila. ³ Manek kalima kala sila, ala lakabubua lo soldadu nala, lai Sidim bafan (fo hatematak ia lae Tasi Kamates).

⁴ Natatik ndia, natahuhuun leoiak: makahulun, manek kalima kala sila lataa, neu mane Kedarlaomer losa teuk sanahulu dua. Tehuu neu teu kasanahulu telun, boe ma ala musu lon.

⁵ Faik fo losa teu kasanahulu haan, boe ma Mane Kedarlaomer no ndia nonoo mane katelu kala sila, ala mai lo sila soldadu nala. Boe ma, ala tati senggı nusak hida, fo ndia: hataholi Refaim nai nusa Asterot-Kamaim, hataholi Susim nai nusa Ham, hataholi Emim nai nusa Sawe-Kiryataim, ⁶ ma hataholi Hori fo manai lete Seir, losa mamana nes El Paran biffin. ⁷ Basa de, ala fali tungga dala fe'ek losa En Mispat, (fo hatematak ia, nade Kades). Basa ndia, boe ma ala tao lakalulutu hataholi Amalek nusan, ma hataholi Amori mana leo nai nusa Haseson-Tamar.

⁸⁻⁹ Boe ma, mane kalima kala sila, ala heti solda'du nala leme Sidim bafan, de latati lo mane kahaa kala sila. ¹⁰ Nai bafak ndia, hambu dano ter no'uk. Faik fo ala latati ndia, mane Sodom no mane Gomora lo solda'du nala lalai. Luma ala tu'da leni dano ter dalek leu, ma luma lalai letek leu. ¹¹ De mane kahaa kala sila, ala senggı sala, boe ma lamoalala basa bua nala, ma nana'a kala, leme Sodom ma Gomora mai. Basa de, ala fali.

¹² Tehuu, Abram anan Lot, ana leo nai Sodom. Boe ma, mane kahaa kala sila ala humu leni Lot asa, ma lamoalala basa bua nala.

¹³ Tehuu posi heni hataholi esa, de nalai neu nafada Abram, fo hataholi Ibrani ndia. Faik ndia, Abram leo deka-deka no Mamre ai inahuu nala. Mamre, fo hataholi Amori, no tolanoo nala, Eskol ma Aner, ala dadik Abram bubuan. ¹⁴ Faik fo Abram namanene lae, hataholi la humu lala fadin anan Lot so, boe ma ana nakabubua nala ndia ata nala fo dale katemak neun, ma mana matati malela kala. Basa sala hataholi natun telu sanahulu falu. Boe ma, ala leu husi mane kahaa kala sila, losa nggolo Dan, fo doon ana seli nai kii ele.

¹⁵ Nai ndia, Abram ana ba'e ndia hataholi nala, neu bubuak hi'da. Le'odaen ndia boe, ala leu sambu hataholi la sila, tehuu hambu luma lalai. De ala husi lakandoo sala, losa nggolo Hoba, nai kota Damsik boboan kii. ¹⁶ No dalak ndia, Abram hambu falik Lot, no ndia hataholi nala, ma basa sila bua nala, ma hataholi fe'e kala boe.

Melkisedek, fo manek, ma malangga anggama neme Manetualain mai, natonggo no Abram

¹⁷ Faik fo Abram sengg mane kahaa kala sila, de ana fali, boe ma mane Sodom ana mai soluk Abram, neme Sawe bafan (fo hataholi la lateme lae, Manek Bafan). ¹⁸ Faik ndia, Melkisedek, mane kota Salem,* ma ndia boe oo, malangga anggama neme Manetualain fo Manai Lain Seli. Ana mai neni fee Abram, loti ma anggol. ¹⁹⁻²⁰ Basa boe ma, ana kokolak fee

---

* **14:18** Hambu hataholi malelak luma lae, kota Salem no kota Yerusalem ndia, bei esa ndia.

baba'e-babatic neu Abram, nae, "Manetualain Manai Lain Seli, fo mana tao lalai no daebafok ndia, Ana fee baba'e-babatic neu o. Koa-kiok neu Manetualain, fo Ana fee o senggi musu la."

Basa ndia, boe ma Abram ba'e fee Melkisedek baba'ek esa, neme sanahulu mai neme basa hata, fo ana namoa fali kala sila.

²¹ Basa ndia, boe ma mane Sodom kauk neu Abram, de nae, "Ama Abram. Au hule fo ama fee falik au hataholi nggala, tehoo Ama soa basa bua fo Ama mamoa mala kala sila."

²² Tehoo, Abram nataa, nae, "Au soo neu MANETUALAIN Manai Lain Seli, fo Mana tao lalai no daebafok, ²³ ae, au taa nau ha'i hata esa boe, neme o bua mala mai. Mae aba dook esa boe oo, au taa ha'in. No leondiak, o taa kokolak mae, 'Abram su'in ndia, na, huu au.' ²⁴ Au taa to'a hata esa boe. Kada au hataholi nggala, ala pake basa bee soo, na, taon neu basan leo. Ma ela au nonoo ketelu nggala ia, Aner, Eskol, ma Mamre, ala ha'i lala sila baba'en dei."

15

Manetualain naheluk no Abram

¹ Basa ndia, boe ma LAMATUAK natudu Mataon neu Abram. Boe ma, Ana nae, "Abram! O boso bii. Huu Au ndia sili heni o muma o musu mala mai. Ma Au fee o nanala inahuuk."

²⁻³ Tehoo Abram nae, "Eeh, Manetualain. Mae Lamatuak fee au no'uk boe oo, sosoan taa. Huu au anang taa, fo ana fee au numbu-sa'duk. De, hambu pusaka no'uk, fo tao neu hata? Mae leobee boe oo au atang, Eliasar neme Damsik mai, ana hambu basa sala."

⁴ Tehuu, LAMATUAK nataa nae, “Taa leondiak! Huu o ana hehelim ndia, hambu pusaka ndia, tehuu taa ndia ata ndia.”

⁵ Boe ma, Ana noo Abram deak neu, de Ana nae, “Hatematak ia o suli lalai muu. Hena o mita nduu kala sila. O bisa hingga sala do? Dei o fo numbu-sa'du mala no'u nala leo nduu kala sila.”

⁶ Boe ma, Abram simbok LAMATUAK kokolan ndia. Boe ma LAMATUAK cap nala ndia, nae hataholi ia dale ndoos, huu Abram namahelen neu Ndia.

⁷ Basa ndia, boe ma LAMATUAK tuti seluk, nae, “Au ia, Manetualain. Au ndia, ua o kalua muma nggolo Ur, nai hataholi Kasdim asa daen. Ma Au ndia, fee dae ia, dadik neu o pusakan.”

⁸ Tehuu Abram natane, nae, “Leo bee LAMATUAK? Neme bee mai au bisa bubuluk ae, neu ko dae ia, dadik neu au pusakang?”

⁹ Boe ma Ana nataa, nae, “Leoiak! Mai ita tao tataos esa, fo mfo ba'a hata Au kokolang isinaak ndia. Hatematak ia, o muu ha'i fee Au: sapi ina esa, bi'iae ina esa, ma bi'ilombo mane esa. Basa sala musi teuk beketeluk. Basa, na, muu ha'i kateu esa bali, ma lunda esa.”

¹⁰ Boe ma, Abram neu ha'i nala basa banda la sila. Ana seseli ba'e duak sapi ndia, bi'iaek, ma bi'ilombo. Boe ma, ana heti mbaa la sila, ba'e duak leu dae, esa nasale no esa, de ana dadik ombak dua. Tehuu tana dada mbui kala sila.

¹¹ Boe ma, mbui mana'a banda kamate sala mai, de lasuu la'a heni mbaa la sila. Tehuu Abram husi heni sala.

¹² Ledoeik ledo tesa, boe ma Abram sungguh namanee. Ana nalame'i kikiu mumuuk mboti nalan, losa ana bii nalan seli.

- 13-15 Boe ma, Manetualain nafadan nae,
 “Abram! Neu ko o masoda losa mamalasi malan
 seli, ma, mate mua ndoo-ndoo, bei fo latoi
 neulalau o.
 Tehuu o numbu-sadu mala, neu ko leu tai nai
 hataholi fe'ek nusan.
 Neu ko hataholi nusak leme nusak ndia mai,
 ala tao sala da'dik ata, boe ma ala tuni-
 ndeni sala, ala doidoso lalan seli, losa teuk
 natun haa.
 Tehuu, neu ko Au huku hataholi nusak ndia.
 Boe ma, Au ua o numbu-sadu mala, kalua
 leme ndia mai, ma ala leni sila basa hata
 pusaka nala makadotok.
- 16 Dei fo Au heti, fo neu o numbu-sadu dope
 kaliman, na, ala fali ia mai seluk bali.
 Hatematak ia, hataholi Amori la, leo lai dae
 ndia. Hataholi la ia manggalauk, tehuu bei
 taa manggalauk nalan seli.
 Tehuu mete ma, o umbu-ana mala fali ia
 mai, na, Au pake sala, fo huku nakalulutu
 hataholi Amori la. Huu faik ndia, sila
 manggalau nala lena susudik so.”
- 17 Ledoeik le'odae so, boe ma, nggengge la'o
 dae esa namasu, ma mbele esa mbila, de dua sala
 lakababalek lesik mbaa nakadadala kadua kala
 sila laladan. 18 Faik ndia, boe ma LAMATUAK
 tao heheluk no Abram. Ana nafadan nae, “Au
 helu, neu ko Au fee dae baba'ek ia, neu o numbu-
 sa'du mala, mulai neme lee Masir mai,* losa lee
 Efrat, 19 ma dae hataholi Keni, Kenas, Kadmon,
 20 Het, Feris, Refaim, 21 Amori, Kana'an, Girgasi,
 ma Yebus enan.”

---

* **15:18** Lee Masir ndia, na, fama lee Misraim nai Sinai, do fama
 lee Nil ba'en dulu boe.

16

Hagar no anan Ismael

¹⁻³ Faik ndia, Abram fali neme Masir mai so, de ana leo teuk sanahulu nai Kana'an so. Saon Sarai, bei taa hambu anak. Sarai ata ina Masir esa, nade Hagar.

La'i esa, Sarai kokolak no Abram, nae, "Ka'a aa! LAMATUAK kena au ana manang so. De malolenak, ka'a muU sunggu mua au atang Hagar ndia, fo suek ana bonggi fee au."

Boe ma, Abram tao tungga saon kokolan. De Sarai fee Hagar, da'dik neu Abram sao mulin. ⁴ Boe ma, Abram neu sunggu no Hagar, de inak ndia nailu. Tehuu, neu faik fo Hagar ana bubuluk ndia nailu, boe ma ana koao, de ana tao Sarai neu belin taa.

⁵ Boe ma, Sarai kokolak no Abram, nae, "Au ndia fee o ata ndia, fo ana dadik neu o sao mulin. Tehuu, inak ndia bubuluk ndia nailu, boe ma ana tao au uu beling taa. Ia, o salam basa ia! Neme naa, fo ela LAMATUAK naketu ita dua nggata dede'an ia. Bei fo o bubuluk!"

⁶ Abram nataa, nae, "Leoiak! O ia, sao uluk. Tehuu ndia, ka'da o atam. De o maena koasa neu ndia. De o sangga mae tao hata neu ndia boe oo, neme ka'da o mai!" Basa boe ma, Sarai tao Hagar taa no hadak, losa nalai.

⁷ Ana nalai losa mamana nees. Boe ma, LAMATUAK atan esa neme nusa-sodak mai, de ana hambun dekak no oe matak manai dalak maneni Sur neu. ⁸ Boe ma, nae, "Wei! Hagar, fo Sarai atan! Hatina de o nai ia? O muma bee mai, ma o sangga bee muu?"

Boe ma, Hagar nataa nae, “Au alai la'o ela au malangga inang.”

⁹ Boe ma, LAMATUAK atan kokoen, nae, “Leoiak! Malolenak o fali muni o malangga inam muu. Ana tao o leobeek boe oo, ka'da simbo kana. ¹⁰ O boso bii. Dei fo Au tao o numbusadu mala dadik makadotok, losa hataholi tala hinggga lala sala. ¹¹ Hatematak ia o mailu ia so. O bonggi ana touanak esa. O musu foin, na'de *Ismael* (hihii sama leo dede'a de'ek fe'ek esa ndandaan nae, 'Lamatuak namanene'), huu Lamatuak namanene o tanim so. ¹² Tehuu kakanak ndia inahuu mai, tehuu ana nasoda dook no tolanoo nala. Huu ndia sama leo ndala fui ia, fo taa tungga nalelak palenda. Ana musu no sudi see, ma basa hataholi la ala musu lasafali lo ndia.”

¹³ Hagar namanene basa leondia, boe ma ana kokolak nai dalen, nae, “Au ita LAMATUAK so, fo Ana mete ma nanea au.” Boe ma, ana mulai noke Manetualain, pake nadek “Lamatuak mana faduli au.” ¹⁴ Huu ndia, de hataholi la ala foi oe matak ndia, nade, *BeerLahai Roi*, fo ndandaan nae, “Oe matak neme Ndia fo kasodak mai, fo mana faduli au.” Oe ndia, mamanan nai nggolo Kades no nggolo Beret laladan. Oe matak ndia, bei nai ndia losa hatematak ia.

¹⁵ Basa ndia, boe ma Hagar fali. Boe ma, ana bonggi ana touanak esa. Abram foin, nade Ismael. ¹⁶ Faik fo Hagar bonggi Ismael, Abram teun falu hulu nee so.

17

Manetualain mba'a heheluk no Abram pake

tanda sunat

¹ Ledoeik Abram teun sio hulu sio, LAMATUAK mai Mataon neu Abram. Boe ma, Ana kokolak nae, "Au ia, Manetualain fo Mana Koasa Manai Lain Seli. O musi tungga makandoo Au hihing, ma masoda no ndoos. ² Au sangga mba'a hehelu ua o, ma tao o numbu-sadu mala boe lamano'u."

³ Boe ma Abram sendek de nakatele losa dae. Boe ma, Manetualain kokolak nakandoo, nae, ⁴⁻⁵ "Au tao heheluk ua o, leoiak: neu ko o dadik hataholi nusak no'uk bei-ba'i nala. Huu ndia, de o nadem ta *Abram* so, (ndandaan nae, 'amak fo naden nananita-nalelak)', tehuu *Abraham* (fo ndandaan nae, 'nusak no'uk bei-ba'in'). ⁶ Dei fo Au tao o numbu-sadu mala, boe lamano'u. Ma dei fo Au tao hataholi nusak no'uk, leme sila mai, ma so'u manek no'uk, leme numbu-sadu kala sila mai.

⁷ Au to'u ahele Au hehelung ua o, ma o numbu-sadu mala. Heheluk ia, taa namaketu, huu Au ia, o mua o numbu-sadu mala Manetualain. ⁸ Basa dae Kana'an ia, neu ko Au feen neu o, ma o numbu-sadu mala. Hatematak ia, kada o leo tataak nai ia. Tehuu, neu ko o numbu-sadu mala hambu dae Kana'an ia, losa dodoon neu. Ma neu ko, Au boe oo, dadik sila Manetualain. ⁹⁻¹⁰ Tehuu o, ma o numbu-sadu mala boe oo, musi to'u mahele heheluk ia, no dale katema-tuak. Basa tou kala, musi ala sunat. ¹¹⁻¹³ Hatematak ia, basa tou kala mulai neme faik falu mai, musi sunat. O bobonggi mala, ma basa o hataholi mana tao ue-ledi mala, ma ata fo o hasa mala kala leme nusa fe'ek mai, basa sala musi sunat. Sunat ndia, dadik neu ita dua nggata, tanda hehelun, fo nakadita nai ei ao mala. ¹⁴ Touk bee ndia taa

sunat, na, taa masok nai Au hehelunmg ia, ma taa maso dadik Au hataholing.”

¹⁵ Basa ndia, boe ma Manetualain kokolak nakandoo, nae, “Mulai neme hatematak ia, o boso moke o saom mae Sarai bali, tehoo moke mae Sara leo. ¹⁶ Neu ko, Au fee baba'e-babatik no'uk neu Sara, fo ana bonggi fee o, ana tou-anak esa. Tetebes! Dei fo Sara dadik nusa no'uk bei-ba'i nala. Ma dei fo Au so'u mane no'uk, neme ndia numbu-sadu nala mai.”

¹⁷ Boe ma, Abraham sendek de nakatele losa dae. Tehoo, ana hika nai dalen. Ana dudu'a nae, “Toulasi kakaluk teuk natun esa leo au ia, na, bei ana hambu anak bali? Ma Sara namalasi dudu dae, teuk sio hulu, na, neme bee mai, ana bei bisa bonggi?” ¹⁸ Boe ma, nafada Manetualain, nae, “Lamatuak. Ela kada Ismael mesa kana, hambu au pusakang boe oo, taa dadi hata-hata.”

¹⁹ Tehoo Manetualain nataa, nae, “Taa! Huu neu ko o saom Sara, bonggi touanak esa. O foin, nade *Isak*. Au hehelung, neu ko ana konda neu ndia, ma ndia numbu-sadu nala, losa dodoon neu. ²⁰ Au boe oo amanene hata fo o moke fee Ismael. Huu ndia, de Au boe oo feen baba'e-babatik, ma Au tao amano'u ndia numbu-sa'du nala. Neu ko, hambu mane leo sanahulu dua leme ndia numbu-sa'du nala mai. Ma neu ko ndia numbu-sa'du nala ala dadik nusak nananita-nalelak. ²¹ Mae leondiak boe oo, Au tao heheluk soaneu kada o anam *Isak*. Neu ko teuk mana maik ia, meda fain leo ia, Sara ana bonggin so.” ²² Kokolak basa leondia, boe ma Manetualain la'o ela Abraham.

²³⁻²⁷ Faik ndia, boe ma Abraham tao tungga tutik, Manetualain palendan ndia. De ana sunat.

Basa de ana sunat Ismael, ma basa touk manai ndia uman dale. Ana sunat basa ata tou kala boe. Faik ndia, Abraham teun sio hulu sio so, ma Ismael teun sanahulu telu.

18

Hataholi telu mai latonggo lo Abraham

¹ Faik esa, Abraham leo dekak no ai inahuu kala, nai Mamre. LAMATUAK mai natudu Mataon neu ndia neme ndia. Tutuin leoiak: faik ndia ledo natobi nala nangatuuk sangga ani, neme uma teman matan. ² Le'doeik Abraham botik matan, boe ma nita hataholi telu lambadeik lai ele. Boe ma, ana nalai lai-lai neu solu kasa. Ana sendek, ³ de nae, "Ama nggalei! Mete ma ama sala nau, na, tuli tataak nai au tendang dei. Mae kada minu oe hiak boe oo, malole. ⁴ Ama sala hahae ao mala miu saok dei. Dei fo kakana kala ha'i oe, fo mai safe ama sala ei nala. ⁵ Dei fo au uu tao nana'ak fee ama sala, fo hambu balakaik fa, bei fo ama sala la'ok makandoo. Au amahoko, huu bisa au ono-lau ama sala."

Lataa, lae, "Ndia malole boe. Makasi. Ai tuli."

⁶ Boe ma, Abraham nalai neni uma teman dalek neu, de nafa'da Sara, nae, "Lai-lai! Ha'i mala hade uu neulauk saku esa, fo tao loti."*

⁷ Boe ma, nalai neni sapi nala neu, de ana hele nala, sapi ana mao esa. De ana nadenu atan hala sapi ndia. ⁸ Boe ma, Abraham ha'i kamba oe, keju, ma mbaa fo bei fo nana nasuk ndia, de nenin neu hataholi mana mai kala sila. Neu

---

* **18:6** Dede'a Ibrani nae, 'ha'i hade uu *seah* telu'. Seah telu ndia, na, sama leo hade-uu, saku esa (kilo dua hulu losa dua hulu lima).

le'doeik fo ala la'a, ana nambadeik neu ai huun de ana ono-lau sala.

⁹ Boe ma, ala latanen lae, "Abraham! O saom Sara nai bee?"

Ana nataa, nae, "Nai uma temak dale."

¹⁰ Boe ma, esa neme katelu kala sila kokolak, nae, "Meda teu manamaik, Au fali maing. Faik ndia, na, o saom Sara, bonggi ana touanak esa so."

Ledoeik ala kokolak lae leo ndia, de Sara namanene neme lelesu dean mai. ¹¹ Faik ndia, Abraham no Sara namalasi nalan seli so, ma Sara taa hambu bulak so. ¹² Sara namanene ala kokolak leondiak boe ma, ana hika nai dalen. Ma ana dudu'a nae, "Awe'ek! Au amalasi nggonggofek leo iak, ma au saong nabe'bok so. Neme bee mai, ai bei mahiik dadik neu masao beuk, fo sangga anak bali?"

¹³ Boe ma, LAMATUAK natane Abraham, nae, "Hatina de Sara hika? Ana dudu'a nae, hata fo Au kokolak ndia, taa bisa dadi huu ndia lasik so, do? ¹⁴ Au ia, LAMATUAK! Taa hambu hata fo Au taa bisa taon! Masanenedak neulalau, baa! Dei fo mete ma teu manamaik, Au fali maing, na, Sara bonggi touanak esa so."

¹⁵ Sara namanene leondia, boe ma ana bii, de ana nalelesi, nae, "Au taa hika, maa!"

Tehuu, MANETUALAIN nataa nae, "Memak isinaak, o hika so."

Abraham kokoe Lamatuak, fo boso huku hataholi Sodom asa

¹⁶ Boe ma, hataholi kateluk manamai kala sila, sangga la'o leni kota Sodom leu. De Abraham noo sala losa dala laladak. Neme ndia mai, ala bisa lita kota Sodom. ¹⁷ Boe ma, LAMATUAK

kokolak nai dalen, nae, “Malolenak, Au tui Abraham, hata fo Au sangga tao. ¹⁸ Huu ndia numbu-sadu nala, neu ko ala boe lamano'u, ma ala dadik hataholi nusak fo ana seli. Ma ndia boe oo, dei fo dadik baba'e-babatik neu basa nusak malai daebafok ia. ¹⁹ Au hele alan so, fo nanoli ndia ana nala, ma hataholi fe'e kala, fo ala tungga lakandoo LAMATUAK dalan sodan, suek lasoda lo ndoos, ma taa lasapepeko. Mete ma ala tao leondiak, na, Au tao atetu Au hehelu ua Abraham.”

²⁰ Boe ma, LAMATUAK nafada Abraham, nae, “Leoiak! Au amanene hataholi no'u kala, haluao la'eneu hataholi la, malai Sodom ma Gomora. Sila manggalaun seli susudik so. ²¹ Huu ndia, de Au konda mai, fo sangga palisak aong, basa hata fo Au amanenek ndia so, tetebes do taa. Mete ma taa, na, dei fo Au bubuluk.

²² Ledoeik LAMATUAK bei kokolak no Abraham, tehoo hataholi mana mai kadua kala sila, la'ok lakandoo leni kota Sodom leu. ²³ Abraham neu deka-deka no Lamatuak, de ana kokoe, nae, “Leobee? Ama sangga tao nakalulutu la'i esak, hataholi ndoos ma hataholi manggalauk, do? ²⁴ Leo hambu hataholi ndoos 50, lai kota ndia dalek, na Ama ana bei nau tao nakalulutu sala boe? Do Ama taa tao nakalulutu kota ndia, huu sila. ²⁵ Ama boso tao leondiak! Boso losak hataholi ndoo sala, mate tungga, huu Ama nau tao nakalulutu hataholi manggalau kala sila. Ama ndia dadik Manamaketu dede'ak, nai lalai ma daebafok. Ma Ama mesa kana bubuluk, ndia taa ndoos.”

²⁶ LAMATUAK nataa nae, “Leo Au hambu hataholi ndoos 50 nai kota Sodom, na, Au taa

huku kota ndia, huu hataholi sila.”

²⁷ Boe ma, Abraham kokolak seluk, nae, “Ama, au oke ambon, leo au bisa kokolak fa seluk bali. Au ia, kada hataholi nggoak, fo taa bubuluk hata esa boe. ²⁸ Leo taa hambu hataholi ndoos lima hulu, tehoo kada hambu 45, na, leo bee? Leo ha'i heni kada hataholi lima lai ndia, na, Ama bei nau tao nakalulutu kota ndia, do?”

Manetualain nataa nae, “Leo Au hambu hataholi ndoos haa hulu lima lai ndia, na, Au taa tao akalulutu kota ndia.”

²⁹ Basa de Abraham ana kokoe seluk nae, “Leo hambu kada hataholi ndoos haa huluk, na, leobee, Ama?”

Boe ma, Ana nataa nae, “Leo hambu haa hulu, na, Au taa huku sala.”

³⁰ Abraham kokoe nakandoo seluk nae, “Ama, boso mamanasa, tehoo, leo hambu hataholi ndoos kada telu huluk, na, leobee?”

Ana nataa, nae, “Leo Au hambu telu hulu, na, Au taa huku sala.”

³¹ Abraham ana kokoe seluk nae, “Ama boso mamanasa mete ma au atane seluk fa. Mete ma hambu kada hataholi dua huluk, na, leobee?”

Boe ma, Ana nataa, nae, “Leo hambu dua hulu, na, Au taa tao akalulutu kota ndia.

³² Boe ma, Abraham ana nggoe kokolan nae, “Ama! Au kokolak la'i esa seluk bali, tehoo boso mamanasa au, baa! Leobee mete ma hambu kada hataholi ndoos sanahuluk?”

Boe ma, Ana nataa, nae, “Leo Au hambu hataholi ndoos sanahulu lai ndia, na Au taa tao akalulutu kota ndia.”

³³ Kokokolak basa leondia, boe ma Ana la'o nakandoo, de Abraham fali.

19

Hataholi Sodom asa manggalaun

¹ Le'doeik Manetualain bei nakokola no Abraham, tehoo Ndia ata kadua nala, la'ok lakandoo leni kota Sodom leu. Ala losa ele, tehoo ledo sangga tesa so. Faik ndia, Lot bei nanggatuuk nai kota lelesu mason.* Ana nita hataholi kadua kala sila, boe ma neu solu kasa. Boe ma, ana sendek, de nakatele neu mata nala. ² Boe ma, ana kokolak nae, "Ama nggalei! Mai fo tuli tataak miu au umang dei. Ela ama sala safe ei mala, ma sunggu nai ele. Fo'a fafain, bei fo ama sala la'o makandoo."

Tehoo ala lataa, lae, "Makasi. Boso tao masambutek! Ela ai sunggu miu kota moon leo."

³ Tehoo Lot kokoe nakandoo sala, losa ala nau leo tataak nai ndia uman. Boe ma, Lot tunu loti, ma ana sadia mei, de ala la'a no'u. ⁴ Hataholi mana mai kala bei taa leu sunggu, tehoo tou Sodom asa, inahuu-kadi'ik basa sala mai e'o lala Lot uman. ⁵ Ala eki taa no ha'dak neu Lot, lae, "Heeh, Lot! Tou kadua kala isinaak sila lai bee? Tao sala deak mai, huu ai sangga sa'e sala!"

⁶ Boe ma, Lot deak neu, de ana kena lelesu. ⁷ Ana kokolak nae, "Tolanoo nggalei! Ei boso tao manggalauk leo ndiak, neu au hataholi mana mai nggala. ⁸ Hena ei mamananene, baa! Au ana inana nggala dua bei ao tema. Au fee dua sala leu ei. Ei sangga mae tao hata neu sala boe oo, neme kada ei mai. Sadi ei boso tao hata-hata neu

---

* **19:1** Lele uluk, kota lelesu inan ndia, dadik neu lasi kala mamana tao dedeak, boe ma lakokola lai ndia.

au hataholi mana mai nggala ia, huu tungga ita hadan, na au musu anea neulalau sala.”

⁹ Tehuu hataholi Sodom asa sila, ala eki, lae, “O boso seseok tungga! Huu o ia, kada hataholi mana taik nai ia! O hataholi deak, de o taa hak heti ai. Malolenak o boke heok muma ia mai. Mete ma taa soo na, ai tao o belan lena neme hataholi kadua kala sila mai!” Basa de, ala timba heni Lot, boe ma basa sala, tumbu landaa, fo sangga tao lakalulutu lelesu ndia.

¹⁰ Tehuu, hataholi kaduak mana mai kala sila, ala look lima nala, boe ma ala hela Lot neni uma dale neu, de ala nggoe lelesu. ¹¹ Boe ma dua sala tao lamboke hataholi Sodom asa mata nala, de losak ala lafadadabak sangga lelesu, tehuu taa hambu sana.

Lot asa, ala lalai la'o ela Sodom

¹²⁻¹³ Basa boe ma, hataholi kaduak mana mai kala sila, ala kokolak lo Lot, lae, “Lot! LAMATUAK bubuluk kota ia manggalaun so. De Ana haitua ai mai, fo sangga tao makalulutu basa kota ia. De, o bei kabobonggik fe'ek nai kota ia, do taa? Mete ma hambu ana touanak do inanak, do manefeuk, do sudi see, na, muu mua sala kalua leme kota ia mai leo!”

¹⁴ Boe ma, Lot neu natonggo no sangga mana dadik neu ndia manefeun dua, de nafada sala nae, “Mamanene neulalau! Hatematak ia ei kalua lai-lai mima kota ia mai leo, huu LAMATUAK sangga tao nakalulutun ia” so! Lot nakalalamba ndia.

¹⁵ Fo'a fafain, boe ma Manetualain ata kadua nala sila, lakaseti Lot asa, fo ala kalua lai-lai leo. Ala lae, “Lot! Fo'a leo! Hela mua o saom, ma

ana inana kadua kala sila, fo malai leo. La'o ela kota ia. Boso losak ei mate nggoa-nggoa, ma makalulutuk mia kota ia.”

¹⁶ Tehuu, Lot bei nakae'esok. Naa te LAMAT-UAK nau nasala'e sala. Huu ndia, de hataholi mana mai kadua kala sila, to'u lala lima nala, de ala hela Lot, saon, ma ana inana kadua nala, de loo sala kalua leme kota ndia mai. ¹⁷ Boe ma, esa neme kaduak mana mai kala sila, palenda nae, “Malai lai-lai, fo miu sangga sodak leo! Boso suli dea! Boso hahae nai bafak! Malai nda'e makandoo mini letek ele miu, fo suek ei boso mate!”

¹⁸ Tehuu, Lot bala nae, “Awii, ama aa! Boso leondiak! ¹⁹ Memak ama fali masala'e mala ai so. Tehuu, letek ndia doon seli! Naafo, ai bei taa losa ele, tehuu soe husi hambu ai, nai dala lala'dak so. ²⁰ Ama suli dei. Hambu nggolo kadi'ik esa, taa dook neme ia mai. Nggolok ndia, sosoan taa fa boe. De mete ma, ama nau soo, na, ela ai miu sangga soda kada nai ndia leo.”

²¹ Ana nataa, nae, “Neu! Miu leo! Neu ko au taa tao akalulutu nggolok ndia. ²² De, hatematak ia, malai lai-lai ele miu leo! Huu au taa bisa tao hata-hata esa boe, mete ma, ei bei taa losa nai ele.” Mulai neme faik ndia mai, hataholi la, ala foi nggolok ndia, nade *Soar*, fo ndandaan nae, 'kadi'ik'.

Kota Sodom no Gomora nana hotuk losa sombuk nalan

²³ Neu ledoeik, ledο mulai sadu, boe ma Lot asa losa *Soar*. ²⁴ Nggengge neuk LAMATUAK nggangga ha'i, ma balerang mana mbilak, konda leme lalai mai, neni Sodom ma Gomora neu.

²⁵ LAMATUAK tao nakalulutu basa kota, ma

nggolok lala'en malai dae baba'ek ndia, ma basa kasodak malai ndia, fo ndia: hataholi, banda, ma sesele-nggali kala.

²⁶ Ledoeik fo ala lalai, tehoo Lot saon suli dea neu, de nggengge neuk, ana dadik dii masuk.

²⁷ Fo'a fafain boe ma, Abraham neni seluk mamananak, fo la'ikesan nambadeik neme ndia, fo ana kokoe LAMATUAK. ²⁸ Boe ma, ana suli dae neu neni Sodom ma Gomora, ma basa bafak ndia. Ana mete, tehoo sudi nai bee mesan, ha'i masuk bubuak-bubuak, hene neni lalai neu. Ma ha'i na'a basa-basan.

²⁹ Manetualain Ana tulun Lot kalua neme mamananak, fo nanahukuk ndia mai, hoo Ana nasaneda Ndia hehelun neu Abraham.

Lot no ndia ana ina-ana nala

³⁰ Faik ndia, Lot bii leo nakandoo nai nggolo Soar. Hoo ndia, de ana no ana ina-ana kadua nala sila, hu'a leni letak leu. Boe ma, ala leo lai luak esa.

³¹ La'i esa, inana ka'ak kokolak no fadin, nae, "Ndule basa ia, taa hambu touk esa, fo ana bisa mai sao nala ita. Ma taa dook so, te ama boe namalasi, ma taa bisa hambu anak seluk so.

³² De, malolenak, ita fee ama ninu mafuk. Basa, na, ita sunggu ton, fo ela ita bisa tuti ama numbusadu nala."

³³ Boe ma, le'odaen ndia, ala fee aman ninu mafuk oe anggol. Basa boe ma, inana ka'ak neu sunggu no aman. Tehoo toulasik mafuk nalan seli, losa taa bubuluk ana tao hata no ndia ana inanan so.

³⁴ Fo'a boe ma, ka'ak nafada fadin, nae, "Fadi aa! Le'odaek au sunggu ua ama so. Le'odaen ia, na, o baba'em. Dei fo ita tao mafuk ama seluk

bali, boe ma fadi muu sunggu muan leo. No leondiak, ita dua nggata hambu anak no'u, fo tuti ama numbu-sadun.”

³⁵ Le'odaen ndia boe oo, ala tao mafuk sila aman seluk bali. Boe ma, ana mulianak maso neu sunggu no aman. Tehuu toulasik mafuk nalan seli, losak taa bubuluk ana tao hata no ana inanan so.

³⁶ No leondiak, boe ma dua sala lailu leme sila ama bonggi hehelin mai. ³⁷ Basa boe ma, inana ka'ak bonggi nala ana touanak esa. Boe ma, ana foin, nade *Moab* (fo hihii leo dede'a de'ek Ibrani esa, fo ndandaan nae, 'ana dadi neme aman mai'). Ndia ndia, da'dik hataholi Moab asa hatematak ia, ba'i makababalen. ³⁸ Boe ma, inana fadik bonggi nala ana touanak esa. De, Ana foin, nade *Ben Ami* (ndandaan nae, 'kakanak neme au hataholing mai'). Ndia ndia, dadik hataholi Amon nala hatematak ia, ba'i makababalen.†

20

Abraham pepeko nala mane Abimelek

¹ Basa ndia, boe ma Abraham hu'a neme Mamre mai, neni dae Negeb, fo manai kona neu, de ana leo nai nggolo Kades no nggolo Syur laladan. Tehuu taa dook boe ma, ana hu'a neni nggolo Gerar neu. ² Boe ma, nafada hataholi la lai ele nae, Sara ndia, na, ndia feton. Huu ndia de, Abimelek mane Gerar, nadenu ndia hataholi nala, leu ha'i lala Sara, de lon neni manek uma

---

† **19:38** Nai fai makabuin hataholi Moab asa lo hataholi Amon asa, tao lakatoto'ak lakandoo henin hataholi Isra'el asa.

manen neu. ³ Le'odaek esa, boe ma Manetualain natudu Mataon neu manek nai me'is dale. Ana kokolak, nae, "O sangga mate ia so! Huu o ha'i mala hataholi saon."

⁴⁻⁵ Tehuu, Abimelek nataa, nae, "Manetualain! Au bei taa koi la'e inak ndia. Ma au boe oo, bei taa asala uan. Abraham mesa kana nafada nae, inak ndia, ndia feton! Ma inak ndia boe oo, manaku leondiak boe. Huu ndia, de au fee leu ha'i lalan no dale malalaok. De, Manetualain boso fee salak neu au!"

⁶ Boe ma, Manetualain nataa nae, "Memak Au bubuluk o dalem malalaok. Ma Au ndia akalelee, fo o boso koi la'e inak ndia. No leondiak, na, o boe oo, taa tao salak neu Au. ⁷ Hatematak ia, o haitua falik inak ndia neni saon neu. Au mana kokolang ndia. De, moken fo ana hule-haladoi fee o, fo ela o boso mate. Tehuu mete ma o taa fee falik inak ndia, na, masanenedak neulalau! Huu o, ma basa o hataholi mala, dei fo ei mate ia so."

⁸ Fo'a fafain, boe ma manek noke basa ndia pegawe nala, de ana tui ndia me'in. Boe ma, basa sala bii. ⁹ Boe ma, manek noke Abraham, de natanen, nae, "Au tao asala o hata, losak o tao soe au, ma au lauinggung? O taa bole tao dede'a taa malole leoiak. ¹⁰ O dudu'a hata, losak o tao leoiak?"

¹¹ Boe ma, Abraham nataa nae, "Ama manek! Au dudu'a, ae ei basa nggei hataholi taa malelak Manetualain. De, neu ko hambu hataholi fo sangga ana tao nisa au, fo ela ana ha'i nala au saong. ¹² Memak au kokolak tetebes, ae au fetong ndia. Huu ai dua nggai ama esa, tehuu ai inan kofe'e. Huu ndia, de ai masaok. ¹³ De, faik fo

Manetualain nadenu ai miu tai nai tou nusan, au afada au saong ae, 'Metete ma ita teni sudi beeteu, boe ma hambu hataholi latane ita dua nggata natututin, de, metete ma o sue au, na, mataa mae, ita dua nggata fetonaak.'

¹⁴⁻¹⁶ Basa boe ma, mane Abimelek fee falik Sara. Boe ma, ana kokolak no Sara, nae, "Hatematak ia, au bae o ka'am doi lilo fulak lifun esa, fo dadik buti, au taa tao sala hata-hata ua o. Ela basa hataholi la, bubuluk leondiak!"

Boe ma, manek kokolak no Abraham, nae, "Abraham! Au nusang ia, nanasoik neu o. O sangga mae muu leo nai sudi beeteu oo, bole." Basa ndia, de ana fee Abraham sapi, bi'iaek-bi'ilombo, ma ata touk no inak.

¹⁷⁻¹⁸ Makasososan LAMATUAK kena basa ina kala ana mana nala, fo mana leo nai Abimelek dae baba'en, huu ana namoa nala Abraham saon. Tehuu, manek ana fee falik Sara neni saon, boe ma Abraham ana hule-haladoi, fo Manetualain Ana soi seluk ina kala ana mana nala, de ala bisa bonggi bali.

21

Sara bonggi fee Abraham, Isak

¹⁻⁷ Basa ndia, boe ma MANETUALAIN fee baba'e-babatic neu Sara, tungga Ndia hehelun. Sara nailu nai Abraham fai lasin dale so. Nandaa no fain, boe ma ana bonggi ana touanak esa. De Abraham foi kakanak ndia, nade *Isak* (ndandaan nae, 'ana hika').

Sara kokolak nae, "Manetualain tao nala au hika, huu hatematak ia, au amahoko. Hataholi la dudu'a lae, au taa bonggi nai au fai lasing

dale leoiak. Naa te, mae au saong namalasi duduu dae, tehoo au bei bisa bonggi feen. De, hatematak ia, see namanene dede'ak ia, na, neu ko ana hika tungga no au boe.”

Ledoeik Isak faik falu, boe ma Abraham sunat ndia, tungga Manetualain palendan.

Hagar no Ismael nanahusi henik

⁸ Basa boe ma, Isak boe inahuu. Ledoeik sangga finan, boe ma Abraham tao feta inahuuk.

⁹⁻¹⁰ La'i esa, Sara nita Abraham sao mulin anan Ismael, nambue nakasese'bok Isak. Nita leondia, boe ma Sara kokolak no saon, nae, “Husi henik ata Masir ndia no anan! Huu au taa nau ata ndia anan, simbo pusaka hata esa boe. Kada au anang mesa kana, hambu basa sala.”

¹¹ Abraham namanene Sara kokolak nae leondia, boe ma ana nameda taa malole, huu Ismael, na, ndia anan boe. ¹² Tehoo Manetualain kokolak no Abraham nae, “Bam! O boso dudu'a o sao mulin no ndia anan ndia. Tungga kada Sara hihiiin leo, huu o hambu numbu-saduk fo Au heluk ndia so, nesik Isak. ¹³ Tehoo, Au boe oo, feebaba'e-babatik neu o sao mulim anan, huu ndia boe oo, o ana hehelim. Dei fo ndia numbu-sadu nala, dadik hataholi nusak esa.”

¹⁴ Neu fo'a fafain, boe ma Abraham tao lepangge fee Hagar, de ana londa oe boto esa neu alun. Boe ma, ana mbo'i inak ndia no anan Ismael, de ala la'ok ndule dae nees, dekak no Beer Syeba.*

---

* **21:14** Faik ndia, Ismael teun sanahulu haa lenak so. Mete Tutuik *La'eneu Sososan* 16:16; 21:5, 8.

¹⁵ Ledoeik sila oe nininun basan, boe ma Hagar ana la'o ela anan neu ai anak esa sa'on. ¹⁶ Boe ma, ana dudu'a nai dalen dale, nae, "Au taa bisa akatataka ala so bali, ita kakanak ia maten." Basa, de ana heok neu nanggatuuk, meda meter lima hulu neme kakanak ndia mai. Boe ma, namatani nakaleleu.

¹⁷ Manetualain boe oo namanene Ismael hala tanin, de Ndia atan esa neme nusa-sodak mai, de noke Hagar, nae, "Hagar! Hatina de o dale hedi leoiak? Boso bii, huu Manetualain namanene kakanak ndia tanin so. ¹⁸ Hatematak ia, o fo'a, fo muu mete kakanak ndia. Matetea ndia dalen, huu dei fo Au sangga tao ndia numbu-sadu nala, dadik hataholi nusak esa fo ana seli."

¹⁹ Basa boe ma, Manetualain tao namaneu ndia matan, losak nita oe matak esa nai ele, de neu di'a oe neu boto ndia, fo ana fee kakanak ndia ninu.

²⁰⁻²¹ Boe ma, Ismael no inan leo lai mo salaek Paran. Ana inahuu mai, de ana dadik mana kou malelak nalan seli. Basa ndia, boe ma inan nakasasao kana no inana Masir esa. Basa ia la dadi, huu Manetualain no Ismael.

Abraham no Abimelek ala mole leme Beer Syeba

²² Faik ndia, mane Abimelek, no ndia malangga musun, nade Fikol, ala mai latonggo lo Abraham. Manek kokolak nae, "Abraham! Ai bubuluk so, Manetualain no o. Huu ndia, de o tao sudi hata boe oo, basan ana da'di. ²³ De hatematak ia, au oke o soo neu Manetualain matan, mae, o taa masapepeko au, ma au umbu-ana nggala. Sama leo au tao malole neu o, na, o boe oo musi tao malole neu au nusang ia."

24 Abraham nataa, nae, “Hei! Au soo.”

25 Tehuu basa ndia boe ma, Abraham nafada manek, nae, “Ama manek hataholi nala, ala lamoalala au oe matang esa.”

26 Manek namanene leondia, boe ma ana nataa nae, “Aah! Bei fo au amanene dede'ak ia. Tehuu hatina de ama taa au neme makahulun mai? Au taa bubuluk see tataon ndia.”

27-28 Basa ndia, de Abraham no Abimelek lamba'a heheluk. Boe ma, Abraham hele nala sapi ma bi'ilombo, de ana feen neu manek. Basa de, ana hele nakadaik nala bi'ilombo tenak hitu bali. 29 Boe ma, manek natanen, nae, “Hatina de o tao leondiak?”

30 Abraham nafadan nae, “Ama manek, sim-bok mala bi'ilombo tena kahitu kala ia, fo dadik tanda nae, ama manek manaku, au kali ala oe matak ia.”

31 Huu dua sala, ala soo leme ndia, boe ma ala foi mamananak ndia, nade *Beer Syeba*. Ndia ndandaan nae, ‘Oe mata Soo’.[†]

32 Ala soo late'e, boe ma mane Abimelek no ndia malangga musun, ala fali leni sila nusa Filistin leu. 33 Basa ndia, boe ma Abraham sele ai tamariska[‡] nai Beer Syeba. Mulai neme faik ndia mai, ai ndia dadik nasanenedak neu Abraham, de, ana nakaluku-nakatele neu LAMATUAK fo Kasodak losa dodoon neu. 34 Basa boe ma, Abraham leo tataak losa dook, nai hataholi Filistin nusan.

[†] 21:31 Nai dede'a Ibrani, Beer Syeba ndandaan bisa mata-matak: ‘oe mata mole’, ‘oe mata ua-nale malole’, ‘oe matak hitu’, do ‘oe mata soo’. [‡] 21:33 Ai *tamarska* taa nai Timor. Ai ndia nasoda nai dae madak, tehoo doon nasesengga nakandoo. Okan tola losa dook neni dae dale neu. Bi'i la la'a don.

22

Manetualain nadenu Abraham tao Isak dadik tunu-hotuk

¹ Taa dook bali, boe ma Manetualain uku-sudi Abraham, fo sangga nita ndia namanene neu Lamatuak, do taa. Boe ma, Manetualain noken nae, "Abraham!"

Ana nataa, nae, "O, Manetualain."

² Basa de, Manetualain nadenun, nae, "Mamanene neulalau! O ha'i mala o ana kisam ndia, fo o suen malan seli ndia. Muan neni dae Moria neu, fo o taon dadik tunu-hotuk fee Au. Losa ele, bei fo Au atudu o ndia mamanan, nai letek esa lain."

³ Fo'a fafain, boe ma Abraham tati nala ai nana'a ha'i. De ana hehengge ai sila, ma ana fuan neu banda keledei lain. Boe ma, ndia no Isak, ma ndia atan dua, ala la'o leni mamananak fo Manetualain nafadak ndia so. ⁴ Ala la'o-la'o, boe ma neu binesan, Abraham nita mamananak ndia neme dook mai. ⁵ Ana nafada ata kadua kala sila, nae, "Ei dua nggei mahani tataak kada ia, mia banda keledei ia, baa! Au, ma au anang sangga mini lain ele miu, fo sangga makaluku-makatele neu Manetualain. Basa ndia, na, dei fo ai fali ia mai bali."

⁶ Boe ma, Abraham ha'i nala ai nana'a ha'i soaneu tunu-hotuk, de ana fuan neu Isak alun. Ma ndia mesa kana neni dopek, ma ha'i su'uk mana mbilak. Ledoeik dua sala bela'o, ⁷ boe ma Isak noke aman, nae, "Ama aa!"

Aman nataa, nae, "Hata, Isak?"

Isak natane nae, "Ama aa. Ita sangga tao tunu-hotuk. Nai ia hambu ai, ma ha'i. Tehuu

bi'ilombo ana fo ata paken dadik neu tunu-hotuk ndia, nai bee?"

⁸ Abraham nataa, nae, "Ana-nggo ei! Dei fo Manetualain mesa kana fee Ndia bi'ilombo anan fo paken dadik neu tunu-hotuk."

Boe ma, dua sala, nda'e lakandoo. ⁹ Ledoeik ala losa mamanak fo Manetualain nafadak ndia, boe ma Abraham nakatotodok batu, fo tao mei mamana tunu-hotuk. Basa de, ana heti ai nana'a ha'i leu mei batu ndia lain. Boe ma, ana mba'a anan, de ana nakalelengga kana neu ai nana'a ha'i lain. ¹⁰ Boe ma, ana lesu nala dopek, fo sangga hala anan. ¹¹ Tehuu nggengge neuk, LAMATUAK atan nanggou neme lalai mai, nae, "Wei! Bam! Mahani dei!"

Ana nataa, nae, "Hatina, Manetualain?"

¹² Boe ma, halak ndia nae, "Boso tao misa kakanak ndia! Boso tao hata-hata neun! Hatem-atak ia Au bubuluk ae o tebe-tebe tungga Au hihing huu o mahehele fee Manetualain o ana kisam ndia, fo ana dadik tunu-hotuk."

¹³ Basa ndia, boe ma Abraham nita bi'ilombo mane esa susulan kai nai ai anak esa ba'e nala. Boe ma, neu ha'i nala tutik bi'ilombo ndia, de ana tunun dadik tunu-hotuk fee Manetualain nggati ndia anan. ¹⁴ De Abraham foi mamanak ndia, nade, 'Dei fo Lamatuak sadia hata fo paluu.*' Huu ndia, de losa hatematak ia, hataholi la lae, "Nai LAMATUAK leten lain ndia, dei fo Ana sadia fee hata fo paluu."

¹⁵ Basa boe ma, Lamatuak atan nanggou seluk bali neme lalai mai, nae, ¹⁶ "LAMATUAK mesa

---

* **22:14** Dede'a Ibrani nae *Yahova Yire*, fo ndandaan nae 'LAMATUAK dei fo sadia hata fo paluu'.

kana nafada nae: 'Au soo ua Au nade heheling, leoiak: 'O mahehele so, fo fee o ana kism ndia neu Au, fo da'dik tunu-hotuk. Huu ndia, de ¹⁷ dei fo Au fee baba'e-babatik makadotok neu o, ma o numbu-sadu mala. Dei fo ala tamba lamano'u, losa taa hambu hataholi hingga nala sala, sama leo nduuk malai lalai, ma salaek malai tasibifi. O umbu-ana mala, dei fo ala senggi sila musu nala. ¹⁸ Neme o numbu-sa'du mala mai, dei fo basa hataholi nusa kala malai daebafok, ala hambu baba'e-babatik, huu o tungga Au palendang so.'"

¹⁹ Basa ndia, boe ma Abraham no Isak konda fali leni ata kadua nala sila leu, de ala la'o no'u leni Beer Syeba leu. Boe ma, Abraham ana leo nai ele.

Nahor numbu-sadu nala

²⁰ La'i esa, Abraham namanene lae ndia fadin Nahor saon, Milka bonggi nala ana kala. ²¹ Ana ka'ak, nade Us. Fadi nala, nade Bus ma Kemuel (fo Aran aman). ²² Boe ma, hambu Kesed, Haso, Pildas, Yidlas, ma Betuel. ²³ Betuel ndia, na, Ribka aman. ²⁴ Tehuu Nahor hambu tamba kakana kala, neme ndia sao nakaboin mai, nade Reuma. Ana bonggi nala Teba, Gaham, Tahas, ma Maaka.

23

Mate Sara de Abraham natoin

¹⁻² Mate Sara neu teun natun esa dua hulu hitu so. Faik fo ana mate ndia, Abraham asa, leo lai nggolo Kiryat-Arba (fo ndia Hebron), nai dae Kana'an. Abraham namatani nakaleleu, ma ana be'e saon fo mana matek ndia so.

³ Boe ma, Abraham neu natonggo no hataholi Het asa, de ana kokolak nae, ⁴ “Au ia kada mana taik nai ei lalada mala. Au daeng taa fo atoi au saong. De mete ma ei nau, na, mbo'i au hasa ala ei daem fa, fo suek au atoin neu ndia.”

⁵ Ala lataa lae, ⁶ “Leoiak, Ama! Doo-doo basa ia, ai tao ama, leo ai aman fo ai fee hadak tebe-tebe. De, kada ama hele aom leo, dae bee ndia neulaun ana seli, fo nandaa no ama hihiin. Kada ai simbo kana no malole, tehoo taa hambu mana taa nau.”

⁷ Boe ma, Abraham nambadeik, de ana nakatele fo fee hadak neu madaek, fo hataholi Het asa. ⁸ Boe ma an nae, “Mete ma ei simbok au kokolang isinaak ndia, na, au oke ei tulun kokolak mia toulasi Sohar ana tou-anan, Efron. ⁹ Moken, mete ma bisa, na, ana se'o ndia luan, nade Makpela, fo manai ndia osin biffin ndia. Noke belin sudi hida boe oo, au bae. Au nau bae ketu belin neu ei basa nggei matan, fo suek dae ndia dadik neu au ena heheling. Au sangga taon neu ai mamana laten.”

¹⁰ Faik ndia, Efron nanggatuuk tungga no hataholi Het asa nai ndia, de namanene Abraham kokolan ndia. Boe ma, nambadeik, de nataa Abraham neu basa lasi kala matan, nae, ¹¹ “Boso leo ndiak ama! Kada leoiak. Au fee osi ndia, ma lua Makpela neu ama. De muu matoi ama saom neu ndia leo. Au fee dae ndia, neu ama neu au hataholi nggala matan, fo ela basa sala ala dadik sakasii!”

¹² Boe ma, Abraham nakatele bali neu hataholi Het asa mata nala. ¹³ De ana kokolak no Efron, nae, “Leondiak boe oo neulauk, tehoo ei basa nggei mamane au kokolang dei. Au nau tifa

ketu dae ndia, fo suek au atoi au hataholi nggala leu ndia.”

¹⁴⁻¹⁵ Efron nataa, nae, “Dae ndia belin ka'da doi lilo fulak natun haa! Soa hata ita dua nggata, esa kokoe esa neu-mai, no kada doik fa ndia? Ama muu matoi saom neu ndia leo.”

¹⁶ Abraham nakaheik dae ndia belin, tungga Efron kokolan. De, hataholi Het asa ala sakasii, Abraham ana hingga doi lilo fulak natun haa, de ana baen neu Efron nai ndia.

¹⁷⁻¹⁹ De, no leondiak, Abraham hambu Efron daen, fo dadik neu ndia ena hehelin. Fo ndia, dae manai Makpela, dekak no Mamre. Ana tifa ketu dae ndia no osin, ma luan, no basa ai la. Basa lasi hataholi Het asa, dadik sakasii lae, dae ndia no basa isi nala, Abraham ena hehelin.

Basa ndia, boe ma Abraham neu natoï Sara neu lua Makpela, dekak no Mamre (fo ndia Hebron), nai Kana'an. ²⁰ No leondiak, osi ndia, ma luak fo makahulun hataholi Het asa daen, hatematak ia, ana dadik neu Abraham dae hehelin, de ana paken dadik neu mamana lates.

24

Sangga fee Isak inak, fo ana sao

¹ Abraham teun naluk losa namalasi nalan seli. Ma LAMATUAK nanea neulalaun, boe ma Ana feen nasoda no soda-molek. ²⁻³ Abraham kahataholi namahehelen esa, fo ana nakaneni basa ndia hata-heton. La'i esa, Abraham noke nalan, de nae, “Mamanene matalolole! Au oke o soo mate* munik MANETUALAIN naden. Fo ndia

---

* **24:2-3** Nai dede'a Ibrani nae, “tao o limam neu au lelang.” Ndia ndandaan nae, “soo mate.”

Manetualain mana tao lalai ma daebafok. Mae, o taa bole ha'i inanak neme hataholi Kana'an asa mai, fo makasasao kana neu au anang Isak. ⁴ Tehuu, o musu muni au nusa heheling muu, fo nai au bobonggi nggala. O sangga nai ndia, inanak esa, fo takasasao kana no au anang.”

⁵ Basa ndia, boe ma ata ndia natane Abraham, nae, “Hei, Ama! Tehuu leobee, mete ma inanak ndia taa nau tungga ia mai? Mete ma leondiak, na, au musu ua ama anan, fo neu sao nai ele, do leobee?”

⁶ Abraham nataa, nae, “O masanenedakneulalau! Mae talobee boe oo, o taa bole mua au anang neni ele neu! ⁷ Masanenedak huu LAMATUAK to'u koasa nai lalai, fo, Ana no au kalua uma au nusa fuafuni-kedi huseng mai, de Ana no au losa dae ia. Ma Ana mba'a heheluk no au, nae, ‘Dei fo Au fee basa dae ia neu o numbusadu mala.’ De, boso bii! Kada muu leo. Huu dei fo Lamatuak nadenu Ndia atan neme lalai mai, fo soi dalak fee o, fo bisa matonggo mua inanak ndia, fo sangga mana dadik au anang saon. ⁸ Mete ma inanak ndia taa nau tungga o ia mai, na, o makambo'ik muma soo ndia mai. Mae leobee boe oo, o boso mua au anang ele neu.”

⁹ De ata ndia soo neu Abraham, nae dei fo ana tao tungga basa Abraham hihiin.

¹⁰ Boe ma, ata ndia hele nala banda onta sanahulu. Basa de, ana fua bua malole mata-mata kala leu banda onta la sila. Boe ma ana la'o neni Nahor kotan nai Mesapotamia neu.†

---

† **24:10** Nai dede'a Ibrani, na, mamanak ndia, nade *Aram-Naharai*. Hatematak ia, mamanak ndia nai Siria kii.

¹¹ Basa de, ata ndia losa nai kota ndia. Boe ma, ana fee banda onta nala hahae leme kota bifer, dekak no oe matak esa. Faik ndia ledo bobok so, de nandaa no inana kala mai, ndui oe nai oe matak ndia. ¹² Boe ma, ata ndia hule-haladoi, nae, "LAMATUAK, au malanggang Abraham Manetualain. Tulun soi dalak, fo ela au lala'ong ia, hambu buna-boa malole. Matudu Lamatuak dale malolen neu neu au malanggang, ma masaneda ndia hehelun neu au. De, ela au atonggo ua inanak, fo sangga mana dadik Isak saon. ¹³ Manetualain, au ambadeik nai oe matak ia boboan. De inana kala leme kota mai, ndui oe lai ia. ¹⁴ De, au oke leoiak: mete ma au kokolak ua inanak esa, ae, 'Ina aa! Tulun makonda o uloem, fo au inu oe fa dei.' Mete ma ana nataa, nae, 'Ama minu leo! Ma dei fo au fee ama banda onta nala linu boe.' Na, ndia ana dadik tanda nae, inanak ndia fo Manetualain hele nalan Isak saon! No tanda leondiak, na, au bubuluk ae, Manetualain natudu Ndia dale malolen neu au malanggang Abraham."

Abraham atan natonggo no inana Ribka

¹⁵⁻¹⁶ Ana bei taa hule-haladoi nate'e, tehuu inanak esa mai so. Naden Ribka. Ndia ndia, Abraham fadin Nahor no saon Milka, umbun. Ribka aman, nade Betuel. Ribka ndia mana'a hiak, ma bei aotema. Ana konda neni oe matak ndia dalek neu, de ana di'a oe neni uloen neu, boe ma ana hene fali lain mai.

¹⁷ Ribka losa lain leondia, boe ma Abraham atan nalai neni ndia neu. Boe ma, noke nae, "Ina. Tulun fee au inu fa dei."

¹⁸ Inanak ndia nataa, nae, "Minu leo ama!" Boe ma, ana nakonda lai-lai ndia uloen, de ana

fee ata ndia ninu. ¹⁹ Ninu basa boe ma, inanak ndia nae, “Ela au ndui oe fee ama banda onta nala linu losa lakabete.” ²⁰ Boe ma, ana neu mbo'a oe elak neu banda la mamana nininun. De ana konda-hene lai-alai neu ndui oe neme oe matak ndia dalek mai, fo ana fee basa banda onta la linu, losa lakabete. ²¹ Abraham atan nambadeik nee-nee, de, ana pasak matan neu inanak ndia tataon. Ana dudu'a nae, “Inanak ia, fo Lamatuak helek ndia, do?”

²² Basa onta la, linu losa lakabete. Boe ma, ata ndia ha'i nala ndeli idu lilo mbilas esa, ma liti lilo mbilas pasan esa, de ana fee neu inanak ndia.‡ ²³ Boe ma, ata ndia natane, nae, “Ina aman, nade see? Leo bisa, na, au sunggu tataak nai ina aman uman.”

²⁴ Inanak ndia nataa, nae, “Au amang nade Betuel. Au ba'ing Nahor, ma au being, Milka. ²⁵ Nai ai uman hambu mamana susunggu dai neu ama sala. Ma hambu na'u no'uk fo ama banda mala la'a, ma na'u fe'ek fo ala lu'u leu lain.”

²⁶ Ata ndia nakatele, de ana nakaluku-nakatele neu LAMATUAK. ²⁷ Boe ma ana kokolak, nae, “Kokoak neu Lamatuak! Lamatuak soi dalak so fee au, losa au hambu atonggo akandoon ua malangga Abraham bobonggin nai ia. No leondiak, Lamatuak natudu dale malolen neu au malanggang Abraham, ma tao natetu hehelun neu au so.”

---

‡ **24:22** Dede'a Ibrani nae, ndeli mata lilo-mbilas belan 'sekel seselik esa 'fo ndia gram nee.' Boe ma, liti lilo-mbila kadua kala sila 'belan syekel sanahulu', (sama leo gram natun esa sanahulu haa).'

²⁸ Boe ma, inanak ndia, nalai fali lai-lai, de ana tui basa uma isi nala, hata fo mana dadik ndia so. ²⁹⁻³⁰ Ribka naan, nade Laban. Ledoeik ana nita bua lilo-mbilas ndia, ma namanene Ribka tutuin, boe ma Laban nalai lai-lai deak neu, de neu natonggo no ata ndia, fo bei nambadeik no ndia banda onta nala, dekak no oe matak ndia. ³¹ Boe ma, Laban kokolak nae, “Ama! LAMATUAK no ama losa ia no sodak. De, boso mambadeik muu deak ndia! Mai fo teni ai uman teu. Ai sadia mala kama so. Nana'ak soaneu ama banda onta nala, boe oo makadotok.”

Abraham atan neu natane Ribka

³² Basa boe ma, Abraham atan tungga Laban, de ana maso neni Betuel uman neu. Laban asa, tulun lakonda bua fufua kala, leme banda onta la lain mai. Ala leni oe boe, fo ata ndia, no hataholi nala, safe ei nala. ³³ Ledoeik ala tao nana'ak neu mei, boe ma ata ndia nae, “Ai sangga mi'a ia so, tehoo au oke palamisi fo sangga afada au dede'ang esa dei.”

Laban nataa nae, “Ama kokolak leo.”

³⁴ Ata ndia nae, “Au ia, ei ba'im Abraham atan. ³⁵ LAMATUAK fee baba'e-babatik makadotok neu au malanggang, losa ana namasu'i atu-atu. Lamatuak feen lilo-mbilas-lilo-fulak, ata touk ma inak, ma banda makadotok, fo ndia: sapi, banda onta, banda keledi, ma bi'iae-bi'ilombo. ³⁶ Faik fo au malangga nggala sao tou sao inak lamalasi so, boe ma ina Sara bonggi fee malangga Abraham ana tou-anak esa. Dei fo ndia simbo basa malangga Abraham pusaka nala. ³⁷ De, malangga Abraham nadenu au soo, ae, 'O taa bole ha'i inana Kana'an, fo makasasao

kana neu au anang Isak. ³⁸ Tehuu, o musu ha'i inanak neme au bobonggi heheling mai, fo dadik neu ndia saon.'

³⁹ Boe ma, au atane au malanggang, ae, 'Metete ma inanak ndia, taa nau tungga au, na leobee?'

⁴⁰ Au malanggang nataa nae, 'LAMATUAK fo au tungga taa-taa Ndia hihiin-nanaun, dei fo nadenu Ndia atan neme nusa-sodak mai, soi dalak fee o, fo ela o hambu inanak neme au bobonggi heheling mai, fo ana dadik au anang saon. ⁴¹ Tehuu metete ma au bobonggi nggala, taa nau mbo'i inanak ndia, ia mai, na, o makambo'ik muma soo ndia mai.'

⁴² De, isinaak au losa oe matak ndia, boe ma au hule-haladoi nai au daleng dale, ae, 'LAMATUAK, fo au malanggang Abraham Manetualain. Tulun soi dalak, fo ela au lala'ong ia, hambu buna-boak malole. Ela au atonggo ua inanak, fo sangga mana da'dik Isak saon. ⁴³ Manetualain, au ambadeik nai oe matak ia bifer. De inana kala leme kota mai, ndui oe nai ia. De, au oke leo iak: metete ma au kokolak ua inanak esa, ae, 'Ina aa! Tulun makonda o uloen, fo fee au inu oe fa dei.' ⁴⁴ Metete ma inanak ndia nataa, nae, 'Ama minu leo! Ma dei fo au fee ama banda onta la linu boe.' Ndia dadik tanda nae, inanak ndia fo Manetualain Ana hele nalan so, fo ana dadik neu au malanggang muling saon!

⁴⁵ Au bei taa hule-haladoi ate'e, tehuu ina Ribka mai so, neni ndia uloen, de ana ndui oe nai oe matak ndia. Ana hene losa lain leondia, boe ma au oke, ae, 'Ina aa, fee au inu fa dei.'

⁴⁶ Boe ma, nakonda ndia uloen lai-lai, de nae, 'Ama minu leo! Ma dei fo au fee ama banda

onta nala linu boe.' De au inu, ma au banda onta nggala linu boe.

⁴⁷ Boe ma, au atanen, ae, 'Ina aman, nade see?'

Ana nataa nae, 'Au amang nade Betuel. Au ba'ing Nahor. Ma au being Milka.' Basa boe ma, au papaken ndeli neu idun, ma odu liti lilo-mbilas pasan esa neu liman.

⁴⁸ Boe ma, au akatele fo akaluku-akatele neu Lamatuak, ae, 'Kokoa-kikiok neu Lamatuak! MANETUALAIN Ana soi dalak fee au, de losa au atonggo akandoon ua malangga Abraham bobonggin nai ia. Ma au atonggo akandoo ua inanak, fo sangga manada'dik neu au malangga muling Isak saon.' ⁴⁹ De, hatematak ia, mete ma ama sala nau matudu ei susuem neu au malanggang Abraham, na, mafada no kada manggaledok. Ma mete ma taa, na, mafada no manggale'dok boe, fo ela au bubuluk au musu tao hata."

Ribka bobonggi nala, ala simbok natanek

⁵⁰ Ata ndia kokolak nate'e, boe ma Laban no Betuel lae, "Mete ma LAMATUAK hetu nalan leondiak so, na, ai sangga mae leobee bali.

⁵¹ Ribka nai ia. Moke malan, fo muan neni ele neu leo. Ela ana dadik neu bai Abraham fetofeun, tungga hata fo LAMATUAK hetin basan so."

⁵² Namanene leo ndia, boe ma Abraham atan nakatele losa dae, de noke makasi neu LAMATUAK. ⁵³ Boe ma, ana ha'i kalua bua lilo mbilas-lilo fulak, ma balo'a papake malole la, de ana feen neu Ribka. Ndia boe oo, ana fee Ribka naan ma inan, bua mabeli la. ⁵⁴ Basa ndia, boe ma Abraham atan no ndia hataholi nala, ala la'a feta. De ala sunggu leme ndia. Fo'a fafain, boe ma ala

fo'a, de ata ndia nafada maumak, nae, “Au oke makambo'ik, fo mete ma bisa, na, hatematak ia, ai sangga fali mini au malanggan miu.”

⁵⁵ Tehuu, Ribka naan ma inan lae, “Tehuu sangga la'o lai-lai tao hata? Ela Ribka ana leo no ai faik sanahulu leo ndia dei. Basa, na, mian miu leo.”

⁵⁶ Tehuu ata ndia nataa, nae, “Awii! Boso makalee au! Huu LAMATUAK fali nala au so, losa au atonggo ua malangga mulik saon. De, ina sala mbo'i ai, fo ai fali miu mafada malanggan dei.” ⁵⁷ Ala lataa, lae, “Leoiak! Naa, mai fo tatane takandoon neu Ribka leo. Ndia hihiiin leobeek?”

⁵⁸ Boe ma, ala loken, de latanen, lae, “Ribka! Hatematak ia, neme kada o mai. O muu tungga memak mua hataholi la ia, do leobee?”

Boe ma inanak ndia nataa, nae, “Au nau tungga leo.”

Ala dode-diku Ribka neni saon uman neu — Isa no Ribka sao

⁵⁹⁻⁶⁰ Boe ma, ala mbo'i Ribka, ma ndia ata inan mana makaneni ndia neme kadi'i anan mai, de leu lo Abraham ata nala. Boe ma, ala kokolak fee Ribka baba'e-babatic, lae, “Ribka! Ai mamahena Manetualain Ana fee o bonggi mala makadotok, fo o numbu-sadu mala dei fo ala dadik lifu-lifuk. Ma ai mamahena boe, fo o numbu-sadu mala senggi musu la!”

⁶¹ Basa ndia, boe ma Ribka no ndia ata ina nala, lafafa'u sila balo'a nala, de ala sa'e banda onta, ma ala la'o tutik, tungga Abraham ata nala.

⁶² Isak leo nai dae Negeb. Faik ndia, bei fo ana fali neme oe mata Beer Lahai Roi mai. ⁶³ Ledo bobok esa, ana kalua neme uma teman mai, fo

ana lala'ok sangga ani. Ana botik matan, boe ma nita banda onta la mai.

⁶⁴ Ledoeik Ribka nita Isak, de ana konda lai-lai neme ndia banda ontan mai. ⁶⁵ Boe ma, natane Abraham atan, nae, “Ama! Touk ndia fo mana la'ok neme ele mai ndia, see ndia?”

Ata ndia nataa, nae, “Au malangga muling ndindia.” Boe ma, Ribka ha'i nala lafa-anan, de ana lalaan neu matan.

⁶⁶ Ata ndia nafada basan neu Isak. ⁶⁷ Boe ma, Isak no Ribka leni inan uma teman dale leu, de dua sala ala sao. Isak sue Ribka nalan seli, de taa dale hedi inan mamaten so.

25

Abraham sao seluk

¹ Abraham sao seluk no inak esa, nade Ketura.

² Ketura bonggi feen, ana kala nade: Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak, ma Sua. ³ Yoksan ana nala, Seba no Dedan. Dedan numbu-sa'du nala, sila: hataholi Asyur, hataholi Letus, ma hataholi Leum. ⁴ Midian ana nala: Efa, Efer, Henok, Abida ma Eldaa. Sila basa sala Ketura numbu-sadu nala.

⁵⁻⁶ Faik fo Abraham bei nasoda, ana ba'e fee Hagar no Ketura ana nala, esa-esako no ndia hatan. Basa de nadenu sala, fo ala leu leo lai dae Kana'an boboan dulu, fo ela ala dook lo anan Isak. Tehuu basa ndia hata pusaka nala, ana feen neu Isak.

Abraham maten

⁷⁻⁸ Abraham maten neu ndia teun natun esa hitu hulu lima so. ⁹⁻¹⁰ Boe ma, ndia ana nala Isak no Ismael latoin neu lua Makpela, fo dekak

no Mamre. Makahulun Abraham hasa nala osi ndia neme hataholi Het, fo ndia Sohar anan, Efron. Makahulun, sila latoi Sara neme luak ndia boe. ¹¹ Abraham mate boe ma, Manetualain fee baba'e-babatic neu Isak, losa nasoda no mole-dame. Faik ndia, Isak ana leo dekak no oe matak, nade Beer Lahai Roi.

Ismael numbu-sadu nala

¹² Ia Ismael tutuin. Ndia ndia, Abraham no sao mulin Hagar anan. Hagar ndia, na, Sara atan neme Masir mai. ¹³⁻¹⁶ Ismael ana nala touk sanahulu dua. Ia sila nade nala betungga neme ka'ak mai losa mulik, sila ndia: Nebayot, Kedar, Adbeel, Mibsam, Misma, Duma, Masa, Hadad, Tema, Yetur, Nafis, ma Kedma. Kakana kala sila, dadik bei-bai neu hataholi nusak sanahulu dua, esa-esako no ndia nusa hehelin. Ala foi nusa kala sila, esa-esak tungga sila bei-ba'i nala naden.

¹⁷ Ismael mate neu teun natun esa telu hulu hitu so. ¹⁸ Tehuu ndia numbu-sadu nala, esa musu no esa. Boe ma, ala leo latanggengela mulai neme Hawila losa Syur, fo natoo no nusa Masir, nakandoo losa Asyur.

Esau no Yakob

¹⁹ Ia Abraham anan Isak tutuin. ²⁰ Faik fo Isak ana sao Ribka, Isak teun haa hulu. Ribka aman, Betuel, ma naan, Laban. Sila ndia, hataholi Aram leme Padan Aram mai.*

²¹ Ribka taa hambu anak. Huu ndia, de Isak hule-haladoi neu Manetualain, fo noke Ana soi Ribka ana manan. Manetualain namanene ndia huhule-haladoin, boe ma Ribka nailu. ²² Naa te,

---

* **25:20** Padan Aram ndia, ndia Mesopotamia, nai Siria boboan kii ele.

ana nailu kakanak dua. Tehuu kakana kala sila, lambue lafitik lakandoo lai inan tein dale. Boe ma, Ribka natatanek nai dalen dale, nae, "Hatina de kakana kadua kala leoiak?" Boe ma, ana natane LAMATUAK.

²³ De, LAMATUAK nataa, nae,

"Nai O teim dale, hambu hataholi nusak dua, ala musu lakandoo.

Dei fo mulik balakain, lena heni ka'ak.

Ma ka'ak ana ue-le'di fee mulik."

²⁴ Ledoeik fain losa, boe ma Ribka bonggi nala ana tou-anak kaduak. ²⁵ Ana ka'ak aon mbilas, ma basa ao-inan kabuluk. Huu ndia, de ala foin nade, *Esau* (hihii leo dede'a fe'ek, fo ndandaan nae 'kabuluk').

²⁶ Basa ndia, bei fo fadik kalua. Tehuu, ana to'u ka'an ei tingga dean. Huu ndia, de ala foin nade, *Yakob* (hihii leo, dede'a de'e fe'ek fo ndandaan nae, 'to'u ei tinggadeak'). Faik fo bonggi dua sala, Isak teun nee hulu so.

Yakob kedi nala Esau hak ka'an

²⁷ Faik fo kakana kadua kala sila inahuu mai, Esau dadik mana sombu banda fo ana seli. Ana nahiik leo nai nula dale. Tehuu Yakob ndia, mana neeneek, ma nahiik nahani kada uma.

²⁸ Isak hihiin na'a mbaa banda fui. Huu ndia, de ana sue Esau lena. Tehuu, Ribka ana sue Yakob lena.

²⁹ La'i esa, ledoeik Yakob nasu fufue, tehoo Esau bei fo fali neme sombu banda fui mai. Ana manggu ma ana ndoe nalan seli. ³⁰ Boe ma, noke Yakob nae, "Fadi aa! Fee o fufue mbilam nana nasuk manai ulek ndia fa dei, fo au u'a dei! Huu au ndoe alan seli." (Huu ndia, loken na lae,

Edom, fo hihii leo dede'a de'e fe'ek fo ndandaan nae 'mbilas'.)

³¹ Boe ma, Yakob nataa nae, "Hei, ka'a. Tehuu fee au, ka'a hak ka'an neu au dei!"†

³² Esau nataa, nae, "Sokolaa hak ka'ak ndia neu naa! O soam leo. Huu au ndoe alan seli ia so. O so'de masi'a fufue ndia fo munin mai leo, huu au asuu u'a ia so."

³³ Tehuu Yakob kokolak bali, nae, "Ka'a mahani dei! Ka'a soo dei, mae, ka'a fee au hak ka'ak ndia so." Boe ma, Esau soo leondiak. ³⁴ Basa de Yakob sode feen fufue nana nasuk ndia, ma loti, de Esau na'a-ninu. Basa boe ma, ana fo'a la'o.

No leondiak, Esau fee hiak heni, ndia hak ka'an.

26

Isak no mane Abimelek

¹ La'i esa, hambu fai ndoen ana seli, nai nusak ndia, sama leo fai ndoen neu lelek fo Abraham bei kasodan. De, Isak neu noke Abimelek, fo, hataholi Filistin manen, suek ana bisa nakambo'i kana, bisa leo nai Gerar. ² Ana tao leondiak, huu LAMATUAK natudu Mataon neun, nae, "O boso muni Masir muu. Dei fo au atudu o mamana fe'ek. ³⁻⁴ Mete ma o leo tataak nai mamanak ndia, na, dei fo Au sama-sama ua o, ma fee o baba'e-babatik mata-matak. Dei fo Au tao o numbu-sadu mala, boe lamano'u, sama leo nduuk malai lalai. Ma Au fee o, ma o numbu-sadu mala, basa dae baba'ek ia no nusan. Neme o numbu-sadu mala mai, dei fo basa hataholi nusa kala malai daebafok, ala hambu baba'e-babatik. No

† 25:31 Tunga sila hadan, ana touana ka'ak, ana nggati aman, ma hata pusaka baba'e nala lena heni fadi nala ena baba'en.

leondiak, Au tao atetu Au hehelung neu o amam, Abraham. ⁵ Au tao basa ia, huu o amam tungga Au hihii-nanaung, Au palendang ma Au hetiheung so.” ⁶ De Isak leo tataak nai Gerar.

⁷ Ribka ndia mana'a hiak. De, ledoeik hataholi la malai ndia litan, boe ma ala latatanek la'eneu ndia. Tehuu, Isak nataa, nae, “Ribka ndia, na, au fetong.” Ana bii, naafo ana manaku nae ndia saon, na, dei fo hataholi sila tao lisan, fo ala ha'i lala Ribka. ⁸ Isak leo doo-doo neme ele, boe ma la'i esa, manek titilo nesik jenela, de nita Isak no Ribka, ala laholuk ma laiduk. ⁹ Boe ma, ana nadenu hataholi la leu loke lala Isak, de ana kasilanggan nae, “Isak! Au bubuluk no teteben so, huu inak ndia, memak o saom! Tehuu, hatina de o mae, o fetom ndia?”

Boe ma, Isak nataa, nae, “Leoiak, ama! Au bii, naafo au ae, au saong ndia, boe ma dei fo hataholi la tao lisa au.”

¹⁰ Boe ma, manek nae, “Mete ma hambu hataholi nai ia, sunggu no o saom, na, neu ko o soli salak neu ai! Hatina de o tao leondiak neu ai?”

¹¹ Basa ndia, boe ma Abimelek fee nasanenedak no hala belak neu ndia lau-inggu nala, nae, “Ei basa-nggei masanenedak neulalau! Ei see ndia mambalani tao hataholi ia, do saon, na, dei fo au huku akamaten.”

Ala latoka la'eneu oe matak

¹² Faik ndia, Isak sele-nggali nai nusak ndia boe. De ana hambu falik buna-boan la'i natun esa, huu LAMATUAK aba'e-babatik. ¹³ Ndia su'in ana boe tamba nakandoo, losa ana namasu'i atu-atu. ¹⁴ Ndia sapi nala ma bi'iae-bi'ilombo

nala, tamba lamano'u. Ndia hataholi nala tamba lamano'u boe, losa hataholi Filistin asa, ala dale hedin.

¹⁵ Makahulun, Isak aman Abraham asa, kali oe matak no'uk so. Tehuu hataholi Filistin asa, leu lakadofu basa oe mata kala sila lenik dae.

¹⁶ Boe ma, mane Abimelek kokolak no Isak, nae, "Isak! Malolenak o la'o ela nusak ia leo. Huu o koasam lena heni ai so."

¹⁷ Basa ndia, boe ma Isak ana heok neme ndia mai, de neu leo seluk nai Gerar bafan. ¹⁸ Boe ma, ana kali seluk oe mata kala, fo ala lakadofu kala sila so. Ma ana foi oe mata kala sila, tungga nade kala, fo aman ana foi sala so.

¹⁹ Isak ata nala, kali oe matak nai Gerar bafan ndia, de ala kali la'e oe matan, de nasambumbulak deak mai. ²⁰ Manahoo Gerar asa, ala latoka lo Isak manahoo nala, huu oe ndia. Ala lae, "Ia, ai oen!" Huu ndia, de Isak foi oe matak ndia, nade *Esek*, fo ndandaan nae, 'latoka'.

²¹ Basa ndia, de Isak hataholi nala, kali lala oe matak esa bali. Tehuu, ala latoka seluk, huu oe matak ndia. Huu ndia, de Isak foi oe matak ndia, na'de, *Sitna* (fo ndandaan 'lahuu').

²² Basa ndia, boe ma ana la'o ela mamanak ndia, de ana kali oe mata fe'ek esa bali. Oek ia, ala taa latoka so. Huu ndia, de Isak foi oe matak ndia, nade, *Rehobot* fo ndandaan nae, 'mamana loak'. Ma ana kokolak nae, "Hatematak ia, Lamatuak fee ita leo nai dae loak. Boe ma, nai ia, bei o ita boe mamano'u."

²³ Neme ndia mai, boe ma Isak asa, ala la'o bali, fo sangga leu leo lai Beer Syeba. ²⁴ Le'odaen ndia, boe ma LAMATUAK natudu Mataon neu ndia, de Ana kokolak nae, "Isak! Au ia, o amam Abraham

Manetualain. De, o boso bii, huu Au anea o. Dei fo Au fee o baba'a-babatik. Ma o numbu-sadu mala, dei fo ala boe lamano'u. Au tao leoiak, huu Au hehelung neu o amam."

²⁵ Boe ma, Isak nakatotodok batu, de nambad-edei mei tunu-hotuk neu ndia. Boe ma, noke makasi neu LAMATUAK nai mamanak ndia. Ana leo neme ndia, ma hataholi nala, mulai kali oe matak bali.

Mane Abimelek no Isak mole

²⁶ Faik ndia mane Abimelek neme Gerar mai. Ana sama-sama no ndia nonoon, Ahusat, ma ndia malangga musun, Fikol, mai latonggo lo Isak. ²⁷ Boe ma, Isak natane, nae, "Ama manek! Makahulun, ei husi kalua heni ai so. De, hatematak ia, ei sangga mai tao hata bali?"

²⁸ Boe ma, ala lataa lae, "Leoiak! Hatematak ia ai bubuluk mae, Lamatuak nanea o. Huu ndia, de ai dudu'a mae, malolenak ita dua nggata tao heheluk leoiak: o soo mae, ²⁹ ei taa tao manggalauk neu ai, sama leo ai taa tao manggalauk neu ei. Memak ai dalen malole neu ei. Huu ndia, de fain ei kalua no mole-dame neme ai daen mai. Ai bubuluk tetebes, LAMATUAK ndia fee baba'e-babatik neu ei."

³⁰ Boe ma, Isak tao feta fee sala, de basa sala la'a-linu no'u. ³¹ Fo'a fafain boe ma, ala lasook. Basa de Isak mbo'i sala, ma ala la'o lo mole-dame.

³² Faik ndia, Isak hataholi mana tao ue-ledi nala, mai lafada la'eneu ala kali oe matak, lae, "Ama! Ai hambu oe so." ³³ Boe ma, Isak foi oe matak ndia nade, *Syeba*, fo ndandaan nae,

'soo'. De ala foi kota ia, nade *Beer Syeba*,* losa hatematak ia.

Esau sao inak dua leme leo fe'ek mai

³⁴ Faik fo Esau teun haa hulu, boe ma ana sao inanak dua leme leo Het mai. Esak ndia, Beer anan, nade Yudit. Ma esa bali, Elon anan, nade Basmat. ³⁵ Ina kadua kala sila, tao lala Isak no Ribka dale nala hedis.

27

Ribka ke'di nala Isak, fo fee ua-nale malole neu Yakob

¹ Faik fo Isak namalasi, ma matan kelembuak nalan seli so, de noke ana ka'an, fo ana suen lena, nae, "Sau! O mai ia dei!"

Esau nataa nae, "Hatina, ama?"

² Isak nafadan nae, "Leoiak! Au ia, amalasi so. Au taa bubuluk faik bee fo au mate. ³ De, muu ha'i mala o manala mala, fo muu sombu fee au banda fui esa dei. ⁴ Basa na, muu tununasu malan malada-malada, tungga au hihiing, fo munin mai au. Dei fo au u'a basa, na, bei fo au fee o baba'e-babatik. Mete ma au fee basa baba'e-babatik na, ela au mate boe oo, malole ndia."

⁵ Basa boe ma, Esau kalua neu sombu banda. Tehuu Ribka namanene Isak kokolan ndia boe.

⁶ Boe ma, Ribka neu nafada Yakob, nae, "Wei! Ako aa! O mamanene neulalau! Isinaak bei fo, au amanene amam kokolak no Esau, leoiak:

⁷ 'O muu sombu mala banda fui, fo tununasu malan malada-malada, fee au. Mete ma au

---

* **26:33** Nai dede'a Ibrani, *Syeba*, ndandaan boe oo, nae, 'soo' do 'ua-nale malole'. Nai dede'a Ibrani, *Beer*, ndandaan nae, 'oe matak'.

u'a basa so, na dei fo au fee o baba'e-babatic, neu LAMATUAK matan.' ⁸ De, o mamanene neulalau! Tunga tebe-tebe mua au palendang ia. ⁹ Hatematak ia, o muni ita mamana bi'iae-bi'ilombo nala muu, fo hele mala bi'iae mandaak mao dua. Basa na, hala sala, fo ha'i mala mbaa nala, de muni sala mai au. Dei fo au tunu-nasun, tungga amam hihiin. ¹⁰ Mete ma au tunu-nasu ala sala, na, o muni fee amam, fo ana na'a. Basa, na, bei fo ana fee o baba'e-babatic dei, bei fo ana mate. No leondiak, o ndia hambu baba'e-babatic ndia. De, taa ndia o ka'am."

¹¹ Tehuu, Yakob kokolak no inan, nae, "Ina aa! Dede'an na, ka'a Sau aon kabuluk, tehuu au, na momoik! ¹² Naafu dei fo ama nafaloe la'e au aong, de ana bubuluk memak au kedin. Boe ma, ana sumba-soo au!"

¹³ Tehuu inan nataa, nae, "Ako aa! O boso bii. Fee basan mai au, dei fo au heti ndia. Mete ma amam sumba-soo o, na dei fo au lemba alan! Hatematak ia, o muu ha'i mala bi'iae kala sila leo."

¹⁴ Basa ndia, de Yakob neu hele nala bi'iae kala sila, boe ma ana hala sala, de neni sala neu inan. Ribka tunu-nasun tungga Isak hihiin, ¹⁵ ma ana ha'i nala Esau balo'a papake neulaun, de ana papaken neu Yakob. ¹⁶ Ndia boe oo, ana mboti Yakob liman, ma lesuha'in, pake bi'iaek ndia bulun. ¹⁷ Boe ma, ana fee Yakob nana'a malada ndia, ma loti fo ana tao nalak ndia.

¹⁸ De Yakob neni nana'ak ndia fee aman. Ana kokolak nae, "Ama! Au mai ia so."

Isak nataa, nae, "Heeh? Tehuu, o ia see?"

¹⁹ Tehuu Yakob nae, "Au ia, ama ana ka'an, Esau! Au tao tungga hata fo ama isinaak madenu

au ndia. Fo'a fo mu'a leo. Au tunu-nasu ala mbaa, fo au humu alan neme nula dale. Mu'a basa na, ama fee au baba'e-babatik leo!"

²⁰ Boe ma, Isak kokolak nae, "O ia ana seli, maa! Huu o bisa hambu banda lai-lai leondiak?"

Yakob nataa, nae, "Au hambu ia, huu LAMAT-UAK fo ama nakaluku-nakatele neun ndia, tulun au."

²¹ Boe ma, Isak ana noke Yakob, nae, "O mai deka-deka, fo au afaloe sudik o! O ia tetebes Esau, do?"

²² De Yakob neu deka-deka no aman, boe ma toulasik mulai nafaloen. De ana kokolak nae, "Halak ia, sama leo Yakob halan! Tehuu limak ia, Esau liman." ²³ Tehuu, Isak taa bubuluk Yakob ndindia, huu liman kabuluk leo Esau. Huu faik fo ana sangga fee baba'e-babatik neu Yakob, ²⁴ ana natane seluk bali, nae, "O ia, tetebes Esau, do?"

Yakob nataa, nae, "Tetebes, ama!"

²⁵ Basa boe ma, Isak kokolak nae, "Loo mbaa la sila mai, fo au sangga u'a. Basa, na, au fee obaba'e-babatik." Boe ma, Yakob loo mbaa neu ndia, ma ana fee anggol oek fo ninu. ²⁶ Basa ndia, boe ma aman kokolak nae, "Ana nggo ei! Mai deka-deka mai ia, fo idu au."

²⁷ Le'doeik Yakob neu deka-deka de ana i'dun, boe ma Isak hae la'e Esau balo'an boon. Boe ma, ana kokolak fee baba'e-babatik neu Yakob nae, "Au anang boon, sama leo moo na'u fo LAMAT-UAK feebaba'e-babatik neu ndia so.

²⁸ Ela Manetualain nakonda dinis neme lalai mai,

fo ana tao o osi mala, dadik dae mamina!
Ela Ana fee o hade makadotok,

ma anggol boak henu-henuk.

²⁹ Hataholi nusa kala ala dadik neu o atam,
Ma leo-leo la lakatele fee hadak neu o.

O palenda basa o tolanoo mala,
ma ala sendek lunggulangga nala, lai o
matam.

See ana sumba-soo o, na, sila boe oo ala hambu
sumba-sook.

Ma see fee o baba'e-babatic, na, sila boe oo
ala hambu baba'e-babatic.

*Esau fali, de noke Isak fee ndia baba'e-babatic
boe*

³⁰ Ledoeik Isak fee baba'e-babatic nate'e, de
Yakob bei fo kalua la'o ela aman, boe ma ka'an
Esau fali neni ndia banda sosombu nalan. ³¹ Boe
ma, ana tunu-nasu, de neni fee aman. Ana
kokolak nae, "Ama! Fo'a fo mu'a leo. Huu au
tunu-nasu ala mbaa, fo au sombu alak ndia so.
Mu'a basa, na, ama fee au baba'e-babatic leo."

³² Boe ma, Isak namanggonggoak, de natane
nae, "Heeh? Tehuu o ia, see bali?"

Esau nataa, nae, "Au ia, Sau! Ama ana ulun."

³³ Boe ma, Isak mulai dele, de natane, nae,
"Mete ma leondiak, na, isinaak ndia, see neni
fee au mbaa ndia, de au u'a so? Basa de au
feen baba'e-babatic. De taa bisa fe'a heni baba'e-
babatic ndia so bali."

³⁴ Esau namanene aman kokolak nae leondia,
boe ma dalen hedis, de nakaleleu, ma ana
kokolak natingga, nae, "Awii! Ama aa! Fee au
baba'e-babatic boe, ama!"

³⁵ Boe ma, Isak nae, "Fa'dim ana mai ke'di nala
au, de namana'o neni obaba'e-babatic so."

³⁶ Boe ma, Esau kokolak bali nae, "Ana kedi
nala au la'i dua ndia so. Sososan ana kedi nala,

au hak ka'ang. De hatematak ia, ana kedi bali nala, au baba'e-babating. Huu ndia, de nade 'Yakob' (fo ndandaan nae, 'to'u ei tinggadean', ma ndandaan fe'en nae, 'mana masapepekok'). Tehuu, ama bei kababa'e-babatik seluk, fo fee au, do?"

³⁷ Isak nataa, nae, "Au so'u alan ana dadik neu o malanggan. Ma basa ndia tolanoo nala, ala dadik ndia ata nala so. Au feen hade makadotok, ma anggol oek henu-henuk. De, ana nggo ei! Hatematak ia, bei hambu baba'e-babatik hata bali, fo fee o?"

³⁸ Namanene leo ndia, boe ma Esau nambue kokoe nakandoo aman, nae, "Ama baba'e-babatin kada esak, do? Neu ko ama bei bisa sangga fee au baba'e-babati fe'ek. Mae kada baba'e-babatik kadi'ik boe oo, ndia malole!" Boe ma ana mulai namatani bali.

³⁹ Basa ndia, boe ma Isak nataa bala nae, "O so'dam dei fo dook neme osi dae mamina mai, huu taa hambu dinis konda neme lalai mai, fo ana tao nakataba dae.

⁴⁰ O tafam dei fo tao nasoda o. Tehuu, mae leobee boe oo, o dadik ata neu fadim.

Kada mete ma o bisa laban ndia, na, bei fo o makambo'ik muma ndia liman mai."

Ribka nadenu Yakob nalai

⁴¹ Esau namanasa Yakob nalan seli, huu ndia fadin namoa nala ndia baba'e-babatin. Tehuu, ana dudu'a nae, "Taa dook so bali, tehuu ama mate. De, ka'da mahani. Dei fo basa bebe'en, na, au tao isan!"

42-43 Ledoeik Ribka namanene Esau dala dudu'an ndia, boe ma ana noke Yakob, de nae, "Mamanene neulalau! Ka'am sangga bala ndia dale hedini, fo sangga tao nisa o. De, o malai lai-lai muni to'om Laban nai Haran muu. ⁴⁴ Leo mala dook fa nai ele, losa ka'am tana namanasa o so bali. ⁴⁵ Mete ma ana nafalende heni hata fo o tataom neu ndia, dei fo au adenu hataholi leu loke falik o. Huu au taa nau au anang dua sala, ala mopo nai faik esa."

⁴⁶ Boe ma, Ribka kokolak no Isak, nae, "Au mbela ua Esau saon hataholi Het asa sila! Mete ma Yakob sao nala inana Het bali, na, malolenak ka'da au mate leo."

28

¹ Boe ma, Isak noke Yakob, boe ma ana feen baba'e-babatik ma nanolin, nae, "Mamanene neulalau! O boso sao inana Kana'an. ² Tehuu o muni Padan Aram* muu, nai ba'im Betuel uman. O muu sao mala to'om Laban ana inanan esa. ³ Manetualain Mana Koasa Manai Lain fee baba'e-babatik neu o, fo o umbu-ana mala ala boe lamano'u, ma o numbu-sa'du mala dadik hataholi nusak fo ana seli. ⁴ Manetualain hehelun neu Abraham ana konda neu o numbu-sa'du mala. O maena dae fo Manetualain Ana helu feen neu Abraham so." ⁵ Kokolak basa leo ndia, boe ma Isak mbo'i Yakob neni Padan Aram neu, neni to'on Laban ma ba'in Betuel uman neu.

Esau sao Ismael ana fe'on

⁶ Esau namanene lae Isak fee Yakob baba'e-babatik so, ma ana ka'in taa bole sao inana

---

* **28:2** Padan Aram ndia, ndia Mesopotamia, nai nusa Siria boboaan kii, dekak no Iraq. Haran ndia, na, kota nai Padan Aram.

Kana'an. Ndia boe oo namanene lae, ndia aman nadenu fadin neu sao to'on ana inanan esa, nai Padan Aram. ⁷ Basa de Yakob namanene aman ma inan palendan, de ana la'o neni Padan Aram neu.

⁸ No leondiak, Esau boe oo bubuluk nae, aman taa hii sao nala fo hataholi Kana'an asa. ⁹ De, Esau neni ama inahuun Ismael neu, boe ma ana sao bali nala, Ismael anan, nade Mahalat. Mahalat ndia, na, Nebayot feton.

Yakob nalame'i neme Betel

¹⁰ Boe ma, Yakob la'o ela Beer Syeba, de sangga neni Haran neu. ¹¹ Ledoeik ledo tesa, boe ma ana losa mamanak esa, de ana sunggu neu ndia. Ledoeik ana sangga sunggu, ana ha'i nala batu esa, de ana taon da'dik neu kailunu.

¹² Le'odaen ndia, ana nalame'i, nita edak esa nambadeik neu dae, ma mbedan losa lalai. Boe ma, Manetualain ata nala leme nusa-sodak mai, ala konda-hene edak ndia. ¹³ Nai me'is ndia, Yakob nita LAMATUAK nambadeik nai ndia boboan, boe ma Ana kokolak, nae, "Au ia LAMATUAK, fo o ba'im Abraham no amam Isak Manetualain. Dei fo Au fee o ma o numbu-sadu mala dae ia. ¹⁴ Dei fo o numbu-sdu mala no'un leo afu ia. Ma dei fo ala latanggengelak leni sudi bee leu, nai basa mamanak lala'en. Neme o numbu-sa'du mala mai, dei fo hataholi nusak no'u kala lai daebafok, ala hambu baba'e-babatik. ¹⁵ Masanenedak neulalau! O muni sudi bee muu, na, Au sama-sama ua o, ma Au anea o. Dei fo Au ua falik o muni nusak ia mai. Au taa ela o mesang. Ma dei fo Au tao atetu basa Au hehelung neu o."

¹⁶ Yakob fo'a leondia, boe ma nae, “Bei fo au bubuluk ae, LAMATUAK nai ia boe!” ¹⁷ Ma ana bii, de ana dudu'a, nae, “Wei! Mamanak ia, tao nala au aong mumulu. Neu ko Manetualain uman nai ia! Ma ia, lelesun neni nusa-sodak neu.”

¹⁸ Fo'a fafain, boe ma Yakob fo'a, de, ana ha'i nala batu fo ana paken dadik kailunu ndia, nambadedei kana fo ana dadik neu tanda nasanenedak. Boe ma, ana di'a mina neu batu ndia lain, de ana nakaluku-nakatele neu Lamatuak. ¹⁹ Ana foi mamanak ndia, nade *Betel*, fo ndandaan nae, 'Lamatuak uman'. (Makahulun, mamanak ndia, nade Lus.)

²⁰ Basa ndia, boe ma Yakob soo, nae, “Metema Manetualain sama-sama no au, ma nanea au nai au dalang ia, ma Ana fee au nana'ak ma balo'a papakek, ²¹ losa au fali ua sodak, na, dei fo Lamatuak dadik neu au Manetualaing. ²² Batu fo au ambadedein ia, dadik mamana nakaluku-nakatele neu Manetualain. Ma basa hata fo Manetualain fee au, dei fo au fee fali kasa baba'ek esa neme sanahulu mai.”

29

Yakob ana losa to'on Laban uman

¹ Basa ndia, boe ma Yakob la'o nakandoo neni dulu neu. ² Faik esa, nita oe matak esa deka nai nggolok esa. Dekadeka nai ndia, hambu bi'iaek-bi'ilombo bubuak telu, lahani fo bisa linu oe nai ndia. Tehuu, hambu batu inahuuk esa nana tatanak neu oe matak ndia. ³ Tungga natetemek, na, mete ma basa bi'iae-bi'ilombo la lakabubua so, na bei fo manahoo la ko'o heok batu ndia, fo

ala ndui oe fee banda la sila linu. Linu late'e, na, ala tatana seluk batu ndia neu oe matak bali.

⁴ Boe ma, Yakob neu natane manahoo la sila nae, "Wei! Ei mima bee mai?"

Ala lataa lae, "Ai ia, mima nggolo Haran ia mai."

⁵ Yakob natane bali, nae, "Ei malelak au to'ong Laban, do? Ndia ndia, Nahor anan."

Ala lataa, lae, "Ai malela kana."

⁶ Yakob natane bali, nae, "Ndia bei kasodak, do?"

Ala lataa lae, "Toulasik bei kasodak ma neu-lauk. Hena suli huu, ndia ana inanan ndia ele, nade, Rahel, hoo neni ndia bi'iae-bi'ilombo nala mai fo linu oe lai ia. O mahani kada ia leo."

⁷ Yakob kokolak bali nae, "Hatematak ia, ledo bei madema. De, malolenak banda la bee lakabubua lai ia so, na, ei fee sala linu leo. Basa, na, ei hoo mini sala leni mok leu, fo la'a na'u bali."

⁸ Tehuu lae, "Wei, taa bisa leondiak! Ai musi mahani basa manahoo la, lo sila banda nala lakabubua lai ia dei. Bei fo ai ko'o heok batu ndia, fo fee banda la linu." ⁹ Yakob bei kola-kola no hataholi la sila, tehoo Rahel losa no aman bi'iae-bi'ilombo nala. Ndia ndia, nateme hoo banda la sila.

¹⁰ Ledoeik Yakob nita Rahel, no ndia bi'iae-bi'ilombo nala, de ana neu ko'o heok oe matak ndia tatanan. Boe ma, ana fee to'on banda nala linu. ¹¹ Yakob neu holu nala Rahel, de ana idun, ma namatani. ¹² Ana tui Rahel, nae, "Fadi aa! Au ia, o amam fetom Ribka anan." Boe ma, Rahel nalai fali, fo neu nafada aman.

¹³ Laban namanene Rahel tutuin la'eneu Yakob, fo feton Ribka anan ndia, boe ma ana

nalai neu solu kana. Ala latonggo leondia, boe ma Laban holu nalan de ana i'du, boe ma no Yakob neni uma neu. Nai ele, Yakob ana tui basan neu Laban. ^{14a} Boe ma, Laban kokolak nae, “Memak tetebes! Ita dua nggata bobonggik!”

Yakob sao nala Lea ma Rahel

^{14b} Faik fo Yakob leo no sala losa bulak esa, ¹⁵ boe ma Laban kokolak non, nae, “Leoiak, Ako! Au taa nau o tao ues hiak fee au, huu ita dua nggata bobonggik. O moke o nggadim ba'u bee?”

¹⁶ Na, Laban ndia, ana inana nala dua. Kaak nade Lea, ma fadik nade Rahel. ¹⁷ Lea matan mana mamalek.* Tehuu, Rahel matan mana'a hiak, ma aon lolen seli. ¹⁸ Yakob sue Rahel. De, ana nataa Laban nae, “Au tao ue-ledis fee to'o teuk hitu, sadi to'o makasasaok au ua Rahel.”

¹⁹ Boe ma, Laban nataa, nae, “Au akaheik! Neme kada au akasasaok Rahel no hataholi fe'ek, na, malolenak no o, fo bobonggi hehelik! De o leo kada ia, fo tao ue-le'dis fee au.” ²⁰ Boe ma, Yakob tao ues teuk hitu, fo bisa ana hambu Rahel. Tehuu, ana sue mate-mate no Rahel, de teuk hitu ndia, nameda sama leo faik hidak.

²¹ Seli teuk hitu, boe ma Yakob nasanenedak neu Laban, nae, “To'o! Au tao ues fee to'o teuk hitu ia so, de hatematak ia makasasaok au ua Rahel leo.”

²² Boe ma, Laban tao feta kabin, de ana hoka basa hataholi la malai nusak ndia. ²³⁻²⁷ Le'odaen ndia, Laban taa fee Rahel, tehuu ana fee Lea maso neni Yakob uma teman dale neu. De, Yakob ana sunggu non. Fo'a boe ma, bei fo Yakob

* **29:17** Dede'a Ibani nai ia, ndandaan taa manggale'dok.

bubuluk nae, ndia sao Lea. Boe ma, Yakob taa simbok Laban tataon, de nae, “Hatina de to'o maeok au? Au tao ues mbilu-mbuse teuk hitu fo au hambu Rahel! Tehuu hatina de to'o nggatin neu Lea?”

Boe ma, Laban nataa, nae, “O boso mamasana leondia! Tungga ai hadan nai ia, na, fadik taa bole sao nakahuluk neme ka'ak mai. De malolenak kada leoiak! O mahani losa feta kabin ia, basa faik hitu dei. Bei fo o hambu Rahel, sadi o tao ues fee au teuk hitu bali.” Boe Laban fee ndia ata inan esa, nade Silpa, fo ana dadik neu Lea atan.

²⁸ Yakob nakaheik. Huu ndia, de basa feta faik kahitun, bei fo Laban nakasasaok Rahel no Yakob. ²⁹ Laban ana fee ndia ata inan esa bali, nade Bilha, fo ana dadik Rahel atan. ³⁰ Boe ma, Yakob neu sunggu no Rahel. Ana sue Rahel lena heni Lea. De ana tao ues tamba teuk hitu fee ndia aliaman.

Yakob ana nala

³¹ Tehuu LAMATUAK bubuluk Yakob sue Rahel lena Lea, de Ana mbo'i Lea bonggi. Tehuu Rahel taa hambu anak. ³² Boe ma, Lea nailu, de ana bonggi ana tou-anak esa. Ana foin nade, *Ruben* (fo ndandaan, ‘nita au to'a-taang’),[†] huu ana nae, “Memak LAMATUAK nita au to'a-taang. Huu ndia, de hatematak ia, au saong nau mbali au boe.”

³³ Basa ndia, boe ma Lea nailu seluk bali, de ana hambu ana tou-anak esa. Ana foi kakanak ndia, nade, *Simeon*, (fo ndandaan meda nae,

---

[†] **29:32** Nai dede'a Ibrani, Ruben ndandaan nae, ‘nita hambu anak’. Ma liin hihii, sama leo dede'a de'ek fo ndandaan nae, ‘nita au to'a-taang’

'hataholi namanene so'), huu nae, "LAMATUAK namanene so, nae au saong taa mbali au. Huu ndia, de Ana fee au anak esa bali."

³⁴ Basa ndia, boe ma Lea ana nailu seluk bali, de ana hambu ana touanak esa bali. Ana foi kakanak ndia, nade, *Lewi*,[‡] huu ana nae, "No kakanak ia au dede'ang basan so. Neu ko au saong dei fo nanamba'ak no au, huu au bonggi feen ana touanak telu so."

³⁵ Basa ndia, boe ma Lea ana nailu seluk bali, de ana hambu ana touanak esa. Ana foi kakanak ndia nade, *Yahuda* (fo ndandaan meda nae, 'koa-kiok'). Huu ana nae, "Oek ia, au nau koa-kio LAMATUAK!" Basa ndia, boe ma Lea taa bonggi so.

30

¹ Tehuu Rahel bei taa hambu anak. Huu ndia, de ana dale hedi ka'an. Boe ma, ana kokolak no saon nae, "Ka'a aa! Fee au anak dei! Mete ma taa, na, malolenak kada au mate leo."

² Boe ma, Yakob nasapala kana, nae, "O maehetuk au ia Lamatuak, fo bisa fee o anak?"

³ Boe ma, Rahel kokolak nae, "Leoia! Malolenak ama ha'i mala au atang, Bilha. Muu sunggu muan, fo ana bonggi fee au anak."

⁴ Boe ma, ana fee Bilha neu saon, de Yakob sunggu non. ⁵ Basa boe ma Bilha nailu, de ana bonggi ana touanak esa. ⁶ Boe ma, Rahel ana kokolak nae, "Manetualain namanene au huhule-haladoing so. Huu ndia, de Ana fee au ana touanak esa. Manetualain naketu au

---

[‡] 29:34 'Lewi' ndandaan meda nae, 'nanamba'ak', do 'holun deka-deka'.

dede'ang no ndoos so." De ana foi kakanak ndia, nade, *Dan* (fo ndandaan nae, 'naketu dede'ak').

⁷ Basa ndia, boe ma Bilha nailu seluk bali, de ana hambu ana touanak esa bali. ⁸ Boe ma, Rahel kokolak nae, "Au akasusudik ua au ka'ang, de au senggim." Huu ndia, ana foi kakanak ndia, nade, *Naftali* (fo ndandaan nae, 'nakasusudik').

⁹ Faik fo Lea nameda taa hambu anak so bali, boe ma ana fee ndia atan Silpa neu saon, fo ana saon. ¹⁰ Boe ma, Silpa bonggi ana touanak esa. ¹¹ De Lea kokolak nae, "Au ua-naleng malole so." Huu ndia, de ana foi kakanak ndia, nade *Gad* (fo ndandaan nae, 'ua-nale malole').

¹² Boe ma, Silpa, ana bonggi seluk touanak esa bali. ¹³ De Lea kokolak nae, "Wei! Hatematak ia, bei fo au amahoko! Mete te, dei fo basa ina kala kokolak lae, au hambu nanalak seli." Huu ndia, de ana foi kakanak ndia nade *Aser* (fo ndandaan nae, 'namahoko').

¹⁴ La'i esa, nandaa no fai kokoluk, de Ruben neni nula dale neu, de ana hambu akidook esa fo hataholi la lae, ana tao inak bisa bonggi. Boe ma, nenin neu inan Lea. Nita leo ndia, boe ma Rahel noke Lea, nae, "Ka'a aa! Fee au akidook fa, fo Ruben nenik ndia dei."

¹⁵ Tehuu Lea nataa nae, "Weih! O ia, ana seli so! O mamoa mala au saong so. De hatematak ia, o nau mamoa mala akidook ndia, neme au anang mai bali? O ia, mamaem taa!"

Tehuu Rahel kokolak, nae, "Leoiak, ka'a. Mete ma au hambu akidook ndia, na, le'odaen ia, o bole sunggu mua Yakob." Boe ma, Lea nakaheik.

¹⁶ Ledobobon ndia, Yakob fali neme osi mai. Boe ma, Lea neu natonggo non, de ana kokolak

nae, “Ka'a Ako aa! O musu sunggu mua au le'odaen ia! Huu au bae memak o unik au anang akidoon.” De le'odaen ndia boe oo, Yakob ana sunggu no Lea.

¹⁷ Boe ma, Manetualain namanene Lea huhule-haladoin. Huu ndia de nailu, boe ma ana bonggi ana tou-ana kaliman. ¹⁸ De Lea foi kakanak, na'de *Isaskar* (fo ndandaan nae, ‘bae sosotak’), huu ana nae, “Manetualain Ana bae au sosotang, huu au fee Silpa, ana sao au saong.”

¹⁹ Basa ndia, boe ma Lea nailu bali, de ana bonggi ana tou-ana kaneen. ²⁰ Ana kokolak nae, “Manetualain Ana fee hiak au bua neulauk. De hatematak ia, au saong musu fee hadak neu au, huu au bonggi feen ana tou-anak nee.” Huu ndia, de ana foi kakanak, nade *Sebulon* (fo ndandaan nae, ‘fee ha'dak’).

²¹ Basa ndia, boe ma Lea ana bonggi ana inanak esa, de ana foin, na'de *Dina*.

²² Boe ma, Manetualain nasane'da Rahel, de Ana namanene ndia huhule-haladoin. Huu ndia, Ana soi ndia ana manan. ²³ Basa ndia, boe ma Rahel ana nailu, de ana bonggi nala ana tou-anak esa. Ana nae, “Manetualain Ana so'u nggali heni au mamaeng so.” ²⁴ De ana foi kakanak ndia, na'de, *Yusuf*, (fo ndandaan nae, ‘noke bali’), huu ana nae, “Au oke fo Manetualain fee au ana tou-anak esa bali.”

Yakob ana sangga dalak fo ana tamba ndia bi'iae-bi'ilombo nala

²⁵ Faik fo Rahel bonggi Yusuf so, boe ma Yakob kokolak no Laban, nae, “To'o! Leo bisa na, au sangga fali uni au nusang uu dei. ²⁶ Ela au ua falik au sao nggala ma au ana nggala. To'o

bubuluk au tao ue-ledis mbilu-mbuse fee to'o, de au bae ketu sala so. Huu ndia, de hatematak ia, au hak sila so.”

²⁷ Basa boe ma, aliaman nataa, nae, “Ana-nggo ei! O mamanene dei. Au neuk basan so, boe ma au bubuluk ae, Manetualain fee au bba'e-babatik huu o. ²⁸ Hatematak ia, o sangga moke ba'u bee, na, au bae! Sadi o leo mahele nai ia, ma tao ue-ledis makandoo fee au.”

²⁹ Yakob nataa, nae, “To'o mita aom so, au tao ue-le'dis tingga-tingga. Huu ndia, de to'o banda nala, boe lamano'u lakandoo. ³⁰ Faik fo au bei taa mai ndia, to'o hata nala taa no'uk nalan seli. Tehuu, hatematak ia, to'o kamasu'ik so. Manetualain fee baba'e-babatik neu to'o, huu au ue-leding. Hatematak ia fain losa so, fo au sangga tao ue-le'dis fee au sao-ana nggala.”

³¹ Laban natane, nae, “De au musu bae leo beek neu o?”

Yakob nataa, nae, “To'o boso fee au hata-hata. Dei fo au akaboi akandoo to'o banda nala, sadi au bisa tao dede'ak esa. ³² Makambo'ik au, fo faik ia boe oo, au uni to'o banda nala uu, fo hele ala bi'iae-bi'ilombo. Mana taa kokotok, ma taa keke'a kala, na, to'o enan. Tehuu kokotok ma keke'a kala, na, ela au hambu sala. Ma au ha'i ala bi'ilombo nggeok boe. Ela basa sila baen neu au sosotang.* ³³ Nai fai makabuin, dei fo to'o bisa bubuluk au ia ndoos, do taa. Sudi faik bee, to'o bisa mai palisak au banda nggala. Mete ma hambu mita bi'iae taa kokotok, do taa keke'ak,

---

* **30:32** Makahulun, hataholi la dudu'a lae fulak ndia na malole. Sila no'uk. Tehuu bi'ilombo nggeok ndia na taa malole. Ma bi'ilombo nggeok kada lumak. Bi'iaek ma bi'ilombo kokotok ma keke'ak kada lumak boe.

do bi'ilombo fulak, na, to'o bubuluk memak mae au amana'o ala to'o banda nala."

³⁴ Laban nakaheik, nae, "Hei! Leo ndiak leo."

³⁵ Tehuu faik ndia boe oo, Laban tada heni basa banda kokotok, keke'ak, ma bi'ilombo nggeok. Boe ma, nadenu ndia ana nala lakaneni banda la sila. ³⁶ Boe ma, leni banda la sila leni mamanak esa leu, fo doon la'o eik faik telu, neme Yakob mai. De, Yakob bei nakaboi aliaman bi'iae-bi'ilombo ela kala.

³⁷ Basa ndia, boe ma Yakob tati nala ai ndanak neme ai matak telu mai, de ana lufa loun tao kekelak-kekelak. ³⁸ Ana tao ai nanakekelak ndia, neu banda la sila mamana nininun. Banda la lahiik lasaok lai mamana nininuk. ³⁹ De, faik fo banda la lasaok neu ai nana kekelak ndia matan, boe ma ana nala, ala kalua mai tehuu bulu nala kokotok ma keke'ak.

⁴⁰ Boe ma, faik fo Laban banda nala sangga lasaok, na Yakob ana fee sala lasale leni banda kokotok ma keke'ak leu. Boe ma, ana nala kalua tehuu kokoto kala, ma keke'a kala, de ndia banda heheli nala lamano'u. Boe ma ana tada heni sala leme Laban banda nala mai. ⁴¹ Faik fo banda balakai kala lasaok, na, Yakob tao ai nanakekelak kala sila neu mata nala, nai sila mamana nininun. ⁴² Tehuu mete ma banda mana mamale kala lasaok, na, taa tao ai sila neu sala. De, Laban ana hambu banda mana mamale kala. Tehuu, Yakob hambu basa banda balakai kala. ⁴³ Boe ma Yakob dadik namasu'i atu-atu. Ndia bi'iae nala, bi'ilombo nala, banda onta nala, banda keledei nala, ma ata nala, no'un seli.

Yakob nalai la'o ela Laban

¹ La'i esa, Yakob namanene Laban ana nala, lakokola lae, "Yakob namasu'i atu-atu, huu ana kao namada ita aman hata nala." ² Yakob boe oo, nita ndia aliaman matan mamada ndoos, ma taa malole no ndia, fo taa sama leo makahulun so bali.

³ Basa ndia, boe ma Manetualain kokolak no Yakob, nae, "Hatematak ia, fain losa so. De, o musi fali muni o ina-ama mala muu. Dei fo Au sama-sama ua o."

⁴ Basa ndia, boe ma Yakob neu noke Rahel ma Lea, fo ala mai latonggo lo ndia nai banda la mamanan nai mok. ⁵ Boe ma, ana nafada sala, nae, "Fai makabuin ia, au ita ei amam matan kada mamada ndoos so, neu au. Ma ndia taa malolole no au so bali, fo sama leo makahulun. Tehuu Manetualain fo au amang, nakaluku-nakatele neu Ndia, Ana sama-sama no au. ⁶ Ei dua nggei bubuluk, doo-doo basa ia, au tao ue-ledis mbilu-mbuse alan seli, fee ei amam! ⁷ Tehuu mae leondia boe oo, ana nambue kedi nala au taa-taa. Ana nggati au sesebang losa lai sanahulu. Mae leondiak boe oo, Manetualain nanea nahele au. ⁸ Faik fo ei amam kokolak, nae, 'Banda kokoto kala, dadik sesebak,' boe ma banda la sila ala bonggi basa sala kokotok. Fai seluk, ana kokolak bali, nae, 'Hatematak ia, banda keke'a kala, dadik neu au sesebang', boe ma banda la sila, bonggi basa sala keke'ak. ⁹ Manetualain tao leondiak, fo ela Ana ha'i nala ei amam banda nala, fo feen neu au.

¹⁰ La'i esa, faik fo banda la fai sasaon, au ita nai au me'ing dale, basa banda mane mana sao kala sila, hambu keke'ak ma kokotok. ¹¹ Boe ma,

Manetualain ata nala leme nusa-sodak mai, loke au nai me'is dale, lae, 'Wei! Yakob!'

Boe ma au ataa, ae, 'Hata, Manetualain?'

¹² Boe ma, nafada nae, 'Mete dei! Basa banda mane mana sao kala sila, kada hambu keke'ak ma kokotok. Au ndia heti basa sila. Huu Au ita hata fo Laban taon neu o so. ¹³ Au ia, Manetualain fo Au atudu Mataong neu o neme Betel. Nai ele, o mambadedei batu esa, boe ma o di'a mina neu lain, de o makaluku-makatele neu Au. Boe ma, o mba'a heheluk mua Au muma ndia. Hatematak ia, o musu la'o ela nusak ia, fo fali muni o inama mala nusan muu leo.'"

¹⁴ Rahel no Lea lamanene basa, de lataa lae, "Neu! Kada ai tungga! Huu ai hata nala taa so, nai ai ama Laban uman. ¹⁵ Doo-doo basa ia, na, toulasik tao ai leo hataholi fe'ek. Ana se'o heni basa ai, ma na'a heni ai belin so. ¹⁶ Basa hata fo Manetualain ha'in neme Laban ndia mai, hatematak ia, dadik neu ita, ma ita ana nala pusakan. De mete ma, Manetualain nae leobee, na, kada ai tungga mesan!"

¹⁷⁻¹⁸ Basa ndia, boe ma Yakob mulai nafafa'u ndia bua nala. Boe ma, ana nakahehenek ndia sao-ana nala leu basa banda onta la, de ana hoo no basa ndia banda nala, ma ana fua neni bua nala fo ana hambu sala leme Padan Aram, de ana fali neni dae Kana'an neu.

¹⁹ Faik ndia, Laban nggute ndia bi'ilombo nala bulun. Boe ma, Rahel namana'o neni aman bua dodoki sosonggo nala. ²⁰ Yakob asa la'o no nee-neek leo, ma taa nafada aliaman. ²¹ Ana neni basa ndia hata nala, de ala la'ok lai-lai lesik lee ina, boe ma lasale leni lete Gilead leu.

Laban neu husi tungga Yakob

²² Seli faik telu, boe ma Laban hambu halak nae, Yakob asa, lalai so. ²³ Boe ma, Laban nakabubua nala ndia hataholi nala, de leu husi tungga ndia manefeun. Ala husi losa faik hitu, bei fo hambu sala leme lete kala manai Gilead.

²⁴ Le'odaen ndia, boe ma Manetualain natudu Mataon neu Laban nai me'is dale. Ana nae, "Laban! Mete ma o kokolak mua Yakob, na, manea neulalau o bafam."

²⁵ Le'odaen ndia, Yakob nambadedei uma temak neme lete Gilead. Boe ma, Laban nambadedei sila uma teman taa dook neme ndia mai.

²⁶ Basa ndia, boe ma Laban mai natonggo no Yakob. Boe ma, ana kokolak nae, "Heh! Yakob! Hatina de o malai mua au ana inana nggala no nee-neek leoiak? Sama leo o mamoa mala sala leme musu dale. ²⁷ Talobee de o malai no nee-neek, fo taa mafada au so! Mete ma o mafada au no malole, na, neu ko au tao feta takasoe, fo ai mia ei pake meko-labu,* bei fo mbo'i ei la'o. ²⁸ O salam esa bali, ndia, o taa fee au lelak fo idu au umbu-ana nggala, bei fo mbo'i sala. O tataom ndia, nggoan ana seli! ²⁹ No lofoanak au bisa tao soe o! Tehuu le'odaek, Manetualain fo o amam nakaluku-nakatele neu Ndia, Ana ka'i au nae, mete ma au kokolak ua o, na, au musi anea neulalau au bafang. ³⁰ Memak au bubuluk, ae, o la'o huu o mahiik sangga fali. Tehuu hatina de, o musi mamana'o muni au bua dodoki sosonggo nggala?"

---

* **31:27** Dede'a Ibrani nae, 'soda pake labu anak, ma bua musik fo ana pake tali sanaar'.

³¹ Yakob nataa, nae, “To'o boso mamanasa au! Au la'o no nee-neek ndia, huu au bii, boso losak to'o nakalelee nala kakana kala ia, na, talobee?” ³² Tehuu Yakob taa bubuluk, saon Rahel ndia namana'o neni bua dodoki sosonggo kala sila. De, ana nae, “To'o! Soaneu bua dodokik sosonggo kala sila, na, kada sangga sala leo! Mete ma, hambun nai see, na, huku nisan. Palisak basan leo! Mete ma hambu to'o bua pusaka fe'en, na, ha'i fali kana. Ela basa hataholi la ia, dadik sakasii.”

³³ Boe ma, Laban neu palisak esa-esako uma teman. Sososan Yakob uma teman. Basa ndia, de, neni Lea uma teman neu. Boe ma, ata ina kadua kala sila uma tema nala. Tehuu tana hambu bua dodokik sosonggo kala sila. Babasan, de ana maso neni Rahel uma teman dale neu. ³⁴ Rahel nafuni bua dodoki sosonggo kala sila lai banda onta bebelan buin, de nangatuuk neu lain. Laban palisak lutu-lutuk nai Rahel uma teman, tehuu tana hambu sala.

³⁵ Rahel kokolak no aman, nae, “Ama boso mamanasa. Au taa bisa ambadeik, huu au hambu bulak.” Boe ma, Laban nasanggak bali, tehuu taa hambu bua dodoki sosonggo kala sila.

³⁶ Boe ma, Yakob daan sa'e, de nasapalak Laban, nae, “Au tao manggalauk hata neu to'o? Losa to'o husi au, nonook leo au hataholi manggalauk! ³⁷ To'o palisak basa au bua nggala so. De to'o hambu hata? Hena taon neu mata ia, fo ita basa-nggata tita! Fo ela hataholi la ia laketu, bua sala sila, see enan. ³⁸ Teuk dua hulu, au kuli-kuli fee to'o so. Faik fo au anea to'o banda nala, taa hambu esa kalaheni boe. Au taa u'a

esa boe. ³⁹ Mete ma hambu banda fui tao nisa to'o bandan esa, na, au taa afa'da to'o, tehuu au nggatin. Ma mete ma hataholi la lamana'o to'o bandan, na, to'o fee au nggati, mae au salang taa ndia. ⁴⁰ Leledok, na, ledo hotu au. Le'odaek na, au dele manilik. Au be'e losa au taa bisa sunggu, huu au anea to'o banda nala. ⁴¹ Memak tetebe teuk dua hulu! Au tao ue-ledis teuk sanahulu haa, fo hambu to'o ana inana nala. Basa ndia, de au tao ues teuk nee bali, fo bisa hambu au banda nggala. To'o mambue nggati taa-taa au sese'bang losa la'i sanahulu, naa te au tao ues kuli-kuli doo basa ndia. ⁴² Uak Manetualain, fo ba'i Abraham no ama Isak lakaluku-lakatele neun, Ana nanea au. Mete ma, taa, na, neu ko to'o husi heni au ua lima louk so. Tehuu Manetualain taa nakambombokek matan neu au toto'ang, ma Ndia nita basa au ue-le'ding. Huu ndia de le'odaek, Ana mai nasanene'dak to'o."

Yakob no Laban mba'a heheluk

⁴³ Laban namanene basa Yakob kokolan leondia, boe ma ana nataa, nae, "Leoiak! Ina kadua kala sila, au ana nggala. Kakana kala fo ala bonggi kala sila, basa sala au umbu nggala, ma basa banda la ia au enang. Basa hata fo o mitam nai ia, memak au enang. Tehuu au sangga tao hata? Au taa bisa akalelee sala. ⁴⁴ De, malolenak, dua nggata mba'a heheluk. Ma ita musi tasoda tungga heheluk ndia."

⁴⁵ Basa ndia, boe ma Yakob ha'i nala batu inahuuk esa, de nambadedein neu ndia, fo ana da'dik neu tanda heheluk. ⁴⁶ Boe ma, Yakob nadenu ndia hataholi nala, fo leu lakaduduluk batu, de ala lakatotodok batu la sila. Boe ma,

basa sala langgatuuk la'a dekak lo batu la sila.
⁴⁷ Boe ma, Laban foi batu nana nakatotodok ndia, nae, *Yegar Sahaduta*. Tehuu Yakob foin, nade, *Galed*.[†]

⁴⁸ Boe ma, Laban nae, “Batu nana nakatotodok ia, dadik sakasii neu ita dua nggata.” Huu ndia de mamanak ndia, nade *Galed*. ⁴⁹ Laban boe oo, foi mamanak ndia, nade *Mispa* (fo hihii leo dede'a de'e fe'ek fo ndandaan nae, ‘mamana nanea madema’), huu ana kokolak nae, “Dei fo LAMATUAK mesa kana nanea ita dua nggata, fo mae ita komododook boe oo, ita taa bole la'olena heheluk ia. ⁵⁰ Mete ma o tao manggalauk neu au ana nggala ia, do sao ina fe'e kala, na, neu ko au taa bubuluk. Tehuu masanenedak! Manetualain dadik sakasii neu o ma au. ⁵¹⁻⁵² Hena mete batu nambadedeik ia, ma batu nana nakatotodo kala. Masanenedak, huu batu la ia, dadik to boe. O taa bole lena seli batu la ia, fo tao manggalauk neu au. Ma au boe oo, taa bole lena seli batu la ia, fo tao manggalau neu o. ⁵³ Ita mba'a heheluk ia, pake ita bei-ba'i nala Manetualain, fo ndia o ba'im Abraham, ma au ba'ing Nahor Manetualain. Dei fo Ndia mesa kana dadik manamaketuk fo naketu ita dua nggata dede'an.”

Yakob namanene basa leondia, boe ma ana soo mate, pake Manetualain naden, fo ndia aman Isak nakaluku-nakatele neun.

⁵⁴ Basa ndia, boe ma Yakob hala banda, de ana nenin dadik neu tunu-hotuk fee Manetualain nai letek ndia lain. Boe ma, noke basa hataholi la, de basa sala la'a, ma ala be'e leme ndia losa fafain.

---

† **31:47** Nai dede'a Aram, *Yegar Sahaduta* ndandaan nae, ‘batu sakasii’. Nai dede'a Ibrani, *Galed* ndandaan nae ‘batu sakasii’.

⁵⁵ Fo'a fafain, boe ma Laban neu holu, ma ana idu basa ndia umbu-ana nala. Basa de ana kokolak fee baba'e-babatic neu sala, de ana fali neni ndia nusan neu.

32

Yakob bii natonggo no ka'an Esau

¹ Basa ndia, boe ma Yakob asa la'o lakandoo. Boe ma, Manetualain ata nala leme nusa-sodak mai latonggo lon. ² Ledoeik nita sala, boe ma ana kokolak, nae, "Ia, Manetualain soldadu nala mamana hahaen nai ia, maa!" Huu ndia, de ana foi mamanak ndia nade, *Mahanaim* (fo ndandaan nae, 'mamana hahaek dua').

³ Basa ndia, boe ma Yakob nadenu ndia hataholi nala luma, la'ok lakahuluk leni nusa Edom leu (fo ndia Seir), fo lafada ka'an Esau, lae, Yakob sangga mai ndia so. ⁴ Yakob nafada ndia hataholi nala, nae, "Ei miu mafada au ka'ang Esau mae leo ia: 'Malangga Esau! Ama atan, fo fadim Yakob, haitua soda-molek no'un seli neu ama. Neme au lala'ong makahulun mai, losa hatematak ia, ama atan ndia, ana leo nai to'o Laban uman. ⁵ Hatematak ia, ama atan ia, kasapik, banda keledei, bi'iae-bi'ilombo, ma ata touk ma inak. Au haitua hataholi la ia lakahuluk, fo fee halak neu ama, la'eneu au mamaing. Au amahena, ama mahiik simbok ai no dale malenggak.'" Boe ma, hataholi la sila, ala la'o.

⁶ Faik fo ala fali leni Yakob mai, ala lafa'da, lae, "Ai matonggo mia ama ka'an Esau so. Hatematak ia, ana mai no touk natun haa, fo sangga natonggo no ama."

⁷ Yakob namanene leondia, de dalen ndukan-ndukak, ma ana bii nalan seli. Boe ma, ana ba'e ndia hataholi nala ma basa banda nala, ala da'dik bubuak dua. ⁸ Ana dudu'a, nae, "Metete ma Esau mai fo ana sambu bubua kaesan, na, bubua kaduan bisa lalai leu sangga sodak."

⁹ Basa ndia, boe ma Yakob hule-haladoi, nae, "Manetualain aa! Manetualain fo au ba'ing Abraham no au amang Isak, ala lakaluku-lakatele neu O. Mamanene au dei! Fain, Manetualain nadenu au fali uni au bobonggi nggala mai nai nusak ia. Manetualain helu nae, dei FO Manetualain heti tao neulalau basan. ¹⁰ Au taa andaa simbok Manetualain sususen, ma Manetualain dale kateman neu au. Makahulun, faik fo au lena lee Yarden ia, kada au uni tete'e-aik. Tehuu hatematak ia, au fali maing uni hataholi ma banda bubuak dua. ¹¹ Au bii, naafo ka'a Esau mai sambu tao nisa ai basa nggai. De, au oke, fo Manetualain nasala'e nala au, ma basa au sao-ana nggala, neme ka'a Esau mai. ¹² Manetualain ndia helu nae, Manetualain fee baba'e-babatik makadotok neu au, ma tao au numbu-sadu nggala tamba lamano'u, sama leo salaek malai tasibifik, fo hataholi la taa bisa hingga sala so bali."

¹³ Boe ma, Yakob sunggu neu mamanak ndia. Fo'a mai, boe ma ana sadia banda fo sangga ana feen neu ka'an. ¹⁴ Ana hele nala bi'iae ina natun dua, bi'iae mane dua hulu, bi'ilombo ina natun dua, bi'ilombo mane dua hulu, ¹⁵ banda onta ina telu hulu ma ana bei manasusu kala, sapi ina haa hulu, sapi mane sanahulu, banda keledi ina dua hulu, ma banda keledi mane sanahulu.

¹⁶ Boe ma, ana ba'e banda la sila, esa-esako no numban ma ndia bubuan. De ana fee esa-esako no manahoon. Ana nafada sala, nae, "Ei la'ok makahuluk. Dei fo au tungga dea. Tehuu ei musi manea fo bubuak esa dook fa neme bubua fe'ek mai."

¹⁷ Boe ma, Yakob palenda manahoo la, neme bubua kaesan, nae, "Metete ma au ka'ang Esau mai natonggo no ei, ma natane nae, 'O sangga muni bee muu? O ia, see atan? Banda la ia, see enan?' ¹⁸ Na, ei musi mataa, mae, 'Banda la ia, ama atan Yakob enan. Ana haitua fee ka'an, malangga Esau. Tehuu ndia mesa kana bei tungga dea.'" ¹⁹⁻²⁰ Ndia boe oo palenda leondiak neu basa manahoo bubua fe'e kala, nae, "Metete ma matonggo mia ka'a Esau so, na, ei palasen banda la sila neun. Boe ma ei mafadan mae, au tungga dea." Yakob dudu'a, nae, metete ma ana fee basa banda la sila neu Esau, na, dei fo Esau dalen makasufu neu ndia. ²¹ De, ana haitua banda la sila lakahuluk. Tehuu le'odaen ndia, ana bei nahani nai ndia.

Yakob naule no Manetualain

²² Le'odaen ndia, Yakob fo'a, boe ma ana heti saon dua sala, ndia sao nakaboin dua sala, ma ndia ana kasanahulu esa, fo ala lena lee Yabo selik leu. ²³ Basa sala losa selik, boe ma ana haitua basa ndia pusaka nala ele leu.

²⁴ Tehuu Yakob mesa kana nahani ndia. Basa boe ma, touk esa mai, de naule non losa lolem-bilak. ²⁵ Ledoeik touk ndia nameda elaba'ik senggin, boe ma ana habo fee Yakob ikoain, losa ndia dui sesesun posi henin neme ndia mamana nangatutuun mai. ²⁶ Boe ma, touk ndia nae,

“Mbo'i au leo, huu ba'ianak bali te ledo sangga sadu ia so.”

Tehuu Yakob nataa, nae, “O kokolak fee au baba'e-babatik dei, bei fo au mbo'i o!”

²⁷ Boe ma, touk ndia natane, nae, “O nade see?”

Ana nataa nae, “Yakob.”

²⁸ Boe ma, touk ndia ana kokolak nae, “O na'dem taa Yakob so bali. Tehuu mulai neme hatematak ia, hataholi la loke o, na, lae, *'Isra'el'* (fo ndandaan 'naule no Manetualain'). Huu o maule-heluk laban hataholi, ma Manetualain, losa o senggi.

²⁹ Boe ma, Yakob natane, nae, “O na'dem see?”

Tehuu touk ndia nataa nae, “O nau matane au na'deng, fo tao neu hata?” Basa boe ma ana kokolak fee baba'e-babatik fee Yakob neme ndia.

³⁰ Boe ma, Yakob kokolak nae, “Au ita Manetualain matan no au mata heheling, tehoo au bei asoda.” Huu ndia, de ana foi mamanak ndia, nade *Peni'el*, fo ndandaan nae, 'Manetualain matan'.

³¹ Ledo sadu so, neu ledoeik Yakob la'o ela mamanak ndia. Tehoo ana la'ok doka-dokak, huu ndia ikoain heok sala. ³² Huundia de losa hatematak ia, hataholi Isra'el asa taa la'a mbaa ikoaik, huu Lamatuak tutu tao nasala sila ba'in Yakob dui ikoain.

33

Yakob natonggo no ka'an Esau

¹ Faik ndia, Yakob nita Esau mai no ndia bubuan, hataholi natun haa. Boe ma, ana baba'e ana nala esa-esak neu ina nala. ² Ana heti fo sao nakaboi kadua nala sila lo ana nala, ala la'ok tungga mata. Boe ma, Lea no ndia ana nala, bei

fo Rahel no ndia anan, Yusuf, lakabuik tete'en.
³ Tehuu Yakob la'ok nai mata neme sila basa sala mai. Ledoeik sangga dekak lo ka'an, boe ma ana sendek lunggu-langgan, de nakatele losa dae, la'i hitu.

⁴ Tehuu ledoeik Esau nita fadin, boe ma nalai neu natonggo no Yakob, de ana holu nalan, boe ma ana idun, de dua sala lamatani. ⁵ Ledoeik Esau nita ina kala lo ana nala, boe ma natane, nae, "Tehuu basa hataholi la ia, see?"

Yakob nataa, nae, "Sila ndia, hataholi la fo Manetualain fee au, fo ka'a atam ia."

⁶ Basa ndia, sao nakaboi nala, ma ana nala, ala mai lakatele leu Esau. ⁷ Boe ma, Lea no ana nala, mai kauk leu Esau. Mate'en Yusuf no inan Rahel lakatele leu Esau.

⁸ Basa boe ma, Esau natane, nae, "Banda bubuak fo isinaak o haituak ndia, na, ndia ndandaan hata?"

Boe ma, Yakob nataa nae, "Leoiak, ka'a! Au fee basa sala leu ka'a, fo ela ka'a simbok au no dale loak."

⁹ Tehuu Esau bala nae, "Fadi Yakob! Au hata nggala no'uk boe. De o boso fee au hata-hata."

¹⁰ Boe ma, Yakob nataa, nae, "Ka'a boso tao leondiak! Ka'a musi simbon, fo dadik tanda nae, ka'a simbok au no dale malenggak. Huu ledoeik au ita huhumen isinaak ndia, nonook leo au ita Manetualain huhumen. ¹¹ De, au oke no hadak, fo ela ka'a simbok mala, au fefee hiang ia, fo sosoan taa fa boe. Huu Manetualain neulaun seli no au, huu ndia, de Ana fee basa hata fo au paluun." Yakob kokoe nakandondoo henin, losa nau taa nau, Esau simbok banda sila.

¹² Basa ndia, boe ma Esau kokolak nae, “Mete ma leondiak, na, mahehele, fo ita la'o leo! Dei fo au ua ei.”

¹³ Tehuu Yakob nataa, nae, “Bosok, ka'a! Ka'a mita matam, kakana kala bei kadi'ik de tala bisa la'ok lai-lai. Ma banda manabonggi beu kala, no'uk boe. Mete ma ita takaseti sala la'o lai-lai, na kada nai faik esa dalen, mate basa sala. ¹⁴ De, malolenak, ka'a sala lakahuluk leo. Dei fo ai basa nggai la'ok fa-fa tungga dea. Dei fo au uu tilo ka'a sala lai Seir.”

¹⁵ Esau kokolak bali nae, “Mete ma leondiak, na, au la'o ela au hataholing luma lo o, fo ala latudu dalak neu ei.”

Tehuu Yakob nae, “Ka'a boso tao nasambutek! Dede'a inahuun ndia, au bubuluk ka'a simbok au.”

¹⁶ Esau namanene leondia, boe ma ana la'o ela sala, de ana fali neni Seir neu. ¹⁷ Tehuu Yakob neni Sukot neu. Nai ndia, ana tao uma, ma ana tao lalae soaneu basa banda nala. Huu ndia de mamanak ndia, ala foin nade *Sukot* (fo ndandaan nae, ‘uma dea’).

¹⁸ Babasan, de Yakob asa losa no sodak neme Padan Aram mai, leni nggolo Sikem leu, nai nusa Kana'an. Boe ma, ala lambadedei uma temak, deka-deka no nggolok ndia. ¹⁹ Dae ndia, fo Yakob ana nambadedei uma temak ndia, ana tifa ketun neme Hemor, fo Sikem aman, doi lilo fulak natun esa. ²⁰ Nai ndia, ana nakatotodok batu tao mei tunu-hotuk. Boe ma, ana foi mamanak ndia, nade *El-Elohe-Isra'el*, fo ndandaan nae, ‘Manetualain ndia, na, Isra'el Manetualain’.

34

Sikem sao nakasetik Yakob ana inanan Dina

¹ La'i esa, Yakob no Lea ana inanan Dina, neu tilo inana kala malai nusak ndia. ² Nusak ndia manen, nade Hemor, neme leo Hewi mai. Ndia ana touanan, nade Sikem. La'i esa, Sikem nita Dina, boe ma ana nalai noon, de ana sao nakaseti kana. ³ Sikem dalen tuda neu Dina, de ana suen nalan seli. De Sikem kokolak malole non, fo suek Dina bala ndia susuen. ⁴ Huu ndia, de Sikem nafada aman, nae, "Ama! Tulun muu matane Dina fee au, fo au saon."

⁵ Yakob namanene hambu hataholi ana sao nakaseti ndia ana inanan, tehuu kada ana nee-nee, ma taa tao hata-hata. Huu faik ndia, ndia ana touana nala, lanea banda lai mok. De, ana nahani losa basa sala fali dei.

⁶ Faik ndia Sikem no aman Hemor, ala leni Yakob leu, fo sangga latane Dina. ⁷ Nandaa, no dua sala bekola, boe ma Yakob ana nala fali leme mook mai. Ala lamanene Sikem sao nakaseti sila feton leondia, boe ma dale nala hedis, ma ala luli lalan seli. Boe ma, ala lae, "Tatao leondiak, taa nandaa nai Isra'el. De ai taa bole simbok hataholi tao manggalauk leondiak."

⁸ Boe ma, Hemor kokoe Yakob asa, nae, "Tolanoo Yakob! Au anang Sikem dalen nahiik tebe-tebe no tolanook ana inanan. De, au oke fo makambo'ik au anang saon. ⁹ Leo bisa, na ita ana nala laha'i kala. Ei ana touana nala, sao ai ana inana nala. Ma ai ana touana nala, sao ei ana inana nala, ¹⁰ ma ela ei leo mabali ao mia ai nai ia. Ei nana mbo'ik leo sudi nai bee, ma danggan fo hambu hata nai ia."

11-12 Basa ndia, boe ma Sikem kokolak no Dina aman, ma ka'a nala, nae, "Ei sangga mae moke sudi hata, na au tungga. Ei nau moke ndia doi kena mamaen, ma ndia belin sudi ba'ubee, na au bae. Sadi ei mbo'i fo au sao ei feton."

13 Tehuu Yakob ana nala, bubuluk Sikem sao nakasetik sila feton Dina so. De ala lataa pepekok Sikem, ma ndia aman Hemor. 14 Boe ma ala lataa lae, "Ai taa bisa makasasaok ai feton no hataholi taa mana sunat! Ndia tao nakamamaek ai! 15 Tehuu ndia dala kaluan leoiak: Basa ei tou kala inahuu-kadi'ik, musi sunat sama leo ai. 16 Mete ma ei tao leondiak so, na, bei fo ita bisa taha'i kala. Ma ai boe oo bisa leo sama-sama mia ei nai ia, fo ata dadik hataholi nusak esa. 17 Tehuu mete ma ei taa tungga ai hihiiin, ma taa nau sunat, na, dei fo ai ha'i falik ai feton, boe ma, ai la'o heok mima ia mai."

18 Hemor no Sikem simbok no malole sila kokolan ndia. 19 Tehuu Sikem taa nau nahani so bali, huu ana sue mate no Dina. Basa hataholi malai nusak ndia, ala fee hadak neu Sikem. 20 De, Hemor no Sikem leni mamana tao dede'ak leu, nai nggolok lelesu inan, de ala lakokola lo basa hataholi malai nusak ndia, lae, 21 "Basa tolanoo nggalei! Hataholi Isra'el asa ia, lahiik lasoda mole lo ita. De ela ala leo sama-sama lo ita nai nusak ia. Nusak ia loan dai soaneu ita basa nggata. Ita bisa taha'ik to sila inanan. Sila boe oo bisa lasaok lo ita ana inana nala. 22 Ala loke kada dede'ak esak, neme ita mai. Ndia, basa ita tou kala musi sunat leo sila. 23 Mete ma ita tasoda takabubua so, na, dei fo basa sila banda nala, ma hata nala, dadik ita pusakan boe, hetu? De, malolenak ita simbok sila hihiiin. Mai ita basa nggata, sunat sama-sama leo! Makaheik, do?"

²⁴ Boe ma, basa hataholi mana makabubuak lai ndia, lakaheik neu Hemor no Sikem kokolan ndia. De basa tou kala malai nusak ndia, ala sunat landaa.

²⁵ Neu fai katelun, faik fo basa mana sunat hinan bei he'dis, boe ma Dina ka'a nala, Simeon no Lewi, hela lala sila tafa nala, de ala maso no nee-neek leni nggolok dale leu. Boe ma, ala tao lisa basa tou kala. ²⁶ Ala tao lisa Hemor no Sikem boe. Boe ma, ala loo Dina kalua neme Sikem uman mai, de ala fali.

²⁷ Basa ndia, boe ma Yakob ana fe'e nala, maso leni nusak ndia leu, de ala lamoala lala nusak ndia isin. Ala luli, huu hataholi sao nakasetik sila feton nai ndia. ²⁸ Ala lamoala lala basa hataholi la bua nala, leme uman nala dalek mai, ma ala hoo leni basa banda nala, leme mook. ²⁹ Ala ha'i leni basa ina kala, ma ana nala, ma lamoala leni basa nusak ndia bua mabeli nala.

³⁰ Ledoeik Yakob bubuluk dede'ak ndia, boe ma ana kokolak no Simeon ma Lewi, nae, "Ei tao tatao nggoak hata ia so? Kada tao makatoto'ak au! Dei fo hataholi Kana'an, hataholi Peris, ma basa hataholi manai dae baba'ek ndia, ala lamanasa mate lo ita. Sila hataholi nala no'uk, tehoo ita hataholi nala kada lumak. Mete ma ala mai sambu ita, na, ita takalulutuk leo, maa."

³¹ Tehoo, lataa no nasak, lae, "Ama! Ama mae hetuk, ai nau, ela ala tao ai feton, dadik ina kalabik!"

35

Yakob asa lalai leni Betel leu

¹ Basa ndia, boe ma Manetualain kokolak no Yakob, nae, "Au ia, Manetualain, fo Au atudu Au

Mataong neu o, neu faik fo o malai muma ka'am Esau mai. Hatematak ia, o hu'a leo, fo muni Betel muu. Losa ele, na, o mambadeideik mei tunu-hotuk fee Au. Basa na, o leo muu ndia leo."

²⁻³ Basa ndia, boe ma Yakob kokolak no basa uma isi nala, nae, "Hatematak ia, ita basa nggata sangga la'o teni Betel teu. Makahulun, faik fo au nai au toto'ang dale, de Manetualain Ana fali nala au neme ndia. Au sangga ambadeideik mei tunu-hotuk esa nai ndia. De, hatematak ia, ei nggali heni basa ei bua dodoki sosonggo mala. Tao malalao ei ao-ina mala, ma nggati heni ei balo'a papake nala, huu ita sangga takalukutakatele neu Manetualain." ⁴ Boe ma, ala fee heni basa sila bua dodoki sosonggo nala, ma basa lolo'e kala.* De Yakob nato'i heni basa bua sala sila, neu ai inahuuk esa huun, dekek no nggolo Sikem. ⁵ Faik fo Yakob bubua nala la'o leme Sikem mai, boe ma Manetualain fee sala namemeda bibiik neu hataholi la manai basa nusak ndia, losa ala taa lambalani tao manggalalauk neu Yakob asa.

⁶ Boe ma, Yakob no basa ndia bubuan, losa no sodak nai Betel (fo makahulun, nade *Lus*), nai dae Kana'an. ⁷ Nai ndia, Yakob nambadeidei mei batu tunu-hotuk. Boe ma, ana foi mamananak ndia nade *El Betel*, (fo ndandaan nae, 'Manetualain Betel'), huu makahulun Manetualain natudu Mataon neu Yakob neme ndia, neu faik fo nalai neme ka'an mai.

⁸ Dekak no nggolo Betel, hambu ai ina esa, fo hataholi la, ala foin nade *Alon Bakut*, fo ndia ndandaan nae, 'ai makaleleuk'. Ana hambu

---

* **35:4** Makahulun, ala doki sila sosonggon nai lolo'ek.

nadek ndia, huu Ribka ina koko'on, nade Debora, maten, de latoin neme ai ndia huun.

⁹ Faik fo Yakob fali neme Padan Aram mai, Manetualain natudu Mataon bali, ma Ana feen baba'e-babatik. ¹⁰ Lamatuak kokolak, nae, "Mulai neme hatematak ia mai, o nadem taa Yakob so bali. Tehuu, Au fee o nade beuk, fo ndia, *Isra'el*.†

¹¹ Au ia, Manetualain fo Mana Koasa Manai Lain Seli. De, o bonggi, maumbu, makadotok leo! Dei fohataholi nusa kala kalua leme o numbu-sadu mala mai. Ma, dei fo o bonggi mala mane kala.

¹² Nusak fo Au fee o ba'im Abraham, ma amam Isak ndia so, hatematak ia, Au feen neu o, ma o numbu-sa'du mala."

¹³⁻¹⁴ Manetualain kokolak basa leondia, boe ma Yakob nambadedei dii batu esa neu ndia, fo ela ana dadik neu tanda nasanenedak neu Manetualain hehelun ndia. Boe ma, ana di'a anggol oek, ma mina neu batu lain, de ana nakalukunakatele neu Manetualain. ¹⁵ Mamanak ndia, ana foin nade *Betel*.

Yakob saon Rahel ana mate bonggi lenggu

¹⁶ Basa ndia, boe ma Yakob asa la'o ela Betel. Faik fo ala bei doo-doo ana, lo Efrata, (fo ndia Betlehem), naa te Rahel fai bobonggin losa. Tehuu ana bonggi nakalele'ok. ¹⁷ Ledoeik ana bei nakanasa nalan seli, boe ma ina mana makabobonggik nafadan nae, "Ina Rahel! Tao matetea o dalem, huu ina hambu ana touanak esa bali!" ¹⁸ Ledoeik sangga ketu Rahel ani hahaen, boe ma ana foi kakanak ndia nade, *Ben-Oni*, (fo ndandaan nae, 'kakana doidosok'). Basa

---

† **35:10** *Isra'el* ndandaan nae, 'ana naule no Manetualain'.

ndia, boe ma ana mate. Tehuu Yakob ana foi kakanak ndia, nade *Benyamin* (fo ndandaan nae, 'kakana lima kona').

¹⁹ Basa boe ma, ala latoi Rahel neu dalak biffin, fo mana sangga neni Efrata neu (fo hatematak ia, naden Betlehem). ²⁰ Boe ma, Yakob nambadedei batu lates esa neu ndia. Losa faik ia boe oo, Rahel batu laten ndia, bei nai dia.

Yakob ana nala

²¹ Basa ndia, boe ma Yakob[‡] ana hu'a lali-lali nakandoo. La'i esa, ana nambadedei uma temak neme manara Eder boboan. ²² Faik fo leme ndia, Ruben ana sunggu no aman sao nakaboin, Bilha. Yakob bubuluk dede'ak ndia.

Yakob ana touna nala sanahulu dua.

²³ Lea ana nala, Ruben (Yakob ana ulun), Simeon, Lewi, Yahuda, Isaskar, ma Sebulon.

²⁴ Rahel ana nala, Yusuf ma Benyamin.

²⁵ Rahel atan Bilha, ana nala, Dan ma Naftali.

²⁶ Boe ma, Lea atan Silpa ana nala, Gad, ma Aser. Bonggi kakana kala ia, leme Padan Aram.

Yakob aman Isak maten

²⁷ Basa ndia, boe ma Yakob neu tilo aman Isak neme Mamre dekak no nggolo Kiriati Arba (ndia hatematak ia, nade Hebron). Makahulun, ba'in Abraham leo neme ndia boe. ²⁸⁻²⁹ Isak nasoda losa ndia teun natun esa falu hulu, bei fo maten. Boe ma, ndia ana nala, Esau ma Yakob, ala latoin.

36

Esau numbu-sadu nala

[‡] **35:21** Susula dede'a Yunani nae, 'Isra'el' nai ia. Isra'el no Yakob ndia, na, nadek dua neu hataholi esa.

¹ Ia Esau numbu-sadu nala. Ndia nade fe'en Edom boe. ² Esau sao ina Kana'an dua. Esa, hataholi Het, ndia Elon ana inanan, na'de Ada. Kaduan, hataholi Hewi, nade Oholibama. Ndia aman, nade Anah, ma ndia ba'in, nade Sibeon. ³ Esau sao Ismael ana inanan esa boe, nade Basmat. Basmat anan, nade Nebayot.

⁴ Esau sao ulun, Ada, bonggi Elifas. Basmat bonggi Rehuel. ⁵ Boe ma, Oholibama bonggi Yeus, Yalam ma Kora. Bonggi basa Esau ana nala, leme Kana'an.

⁶ La'i esa, Esau hu'a neni nusa fe'ek neu, fo dook neme Yakob mai. Ana no ndia sao-ana nala, hataholi manatao ue-ledis, banda la, ma basa ndia hata nala. ⁷ Esau kofe'e no Yakob, huu sila banda nala no'un seli, de ala lasoda lakase'e lai nusak ndia. ⁸ Boe ma, Esau (ndia Edom), neu leo nai lete-letek manai Seir.

⁹ Ia, Esau numbu-sadu nala, fo lae, 'hataholi Edom'. Ala leo lai dae baba'e lete-letek nai Seir. ¹⁰⁻¹³ Esau saon Ada, ana bonggi ana touanak esa nade Elifas. Elifas ana touanan lima, sila: Teman, Omar, Sefo, Gatam ma Kenas. Elifas sao nakaboin, nade Timna. Ana bonggi ana tou-anak esa, nade Amalek.

Esau saon Basmat, bonggi ana tou-anak esa, nade Rehuel. Rehuel hambu ana touanak haa, sila: Nahat, Sera, Syama, ma Misa.

¹⁴ Esau saon Oholibama, na, ndia Anah anan, fo Sibeon umbun ndia, ana bonggi ana touanak telu, sila: Yeus, Yalam ma Kora.

¹⁵⁻¹⁶ Esau umbu-ana nala lababa'e dadik leo no'uk. Esa-esako no ndia mane leon. Esau ana ulun Elifas, ana nala mane leo Teman, mane leo Omar, mane leo Sefo, mane leo Kenas, mane leo

Kora, mane leo Gatam, ma mane leo Amalek. Basa sala sila, Esau saon Ada numbu-sadu nala.

¹⁷ Esau anan Rehuel, ana nala dadik mane leo Nahat, mane leo Sera, mane leo Syama, ma mane leo Misa. Basa sala, Esau saon Basmat numbu-sadu nala.

¹⁸ Esau saon Oholibama ana nala, dadik mane leo Yeus, mane leo Yalam, ma mane leo Kora.

¹⁹ Basa leo la sila, Esau numbu-sadu nala.

Seir numbu-sa'du nala

²⁰⁻²¹ Nai mamananak ndia, hambu hataholi Hori esa, nade Seir. Ndia ana nala lababa'ek, de ala dadik leo no'uk. Esa-esak no ndia mane leon. Boe ma, ndia ana nala, dadi mane leo Lotan, mane leo Sobal, mane leo Sibeon, mane leo Anah, mane leo Dison, mane leo Eser, ma mane leo Disan.

²² Lotan ana nala, sila, Hori no Heman (Lotan feton, nade Timna).

²³ Sobal ana nala, sila: Alwan, Manahat, Ebal, Sefo, ma Onam.

²⁴ Sibeon ana nala, sila, Aya, ma Anah. Anah ndia, natonggo no oe mata mato'bik nai moo salaek, neu faik fo ana hoo ndia aman banda keledei nala.

²⁵⁻²⁶ Anah ana inanan, sila, Oholibama, ma ana touana nala, ndia, Dison. Dison ana nala, sila: Hemdan, Esban, Yitran, ma Keran.

²⁷ Eser ana nala, sila, Bilhan, Sa'awan, ma Akan.

²⁸ Disan ana nala, Us ma Aran.

²⁹⁻³⁰ De, mane leo mane leo hataholi Hori la, sila: Lotan, Sobal, Sibeon, Anah, Dison, Eser ma Disan. Basa sala leo lai Seir.

Edom mane nala

³¹ Faik fo nusa Isra'el manen bei taa, tehoo nai dae Edom hambu manek so. Sila nade nala latutungga aok, ndia:

³² Bela, fo Beor anan, ana dadik manek nai kota Dinhaba.

³³ Bela maten, boe ma Yobab nggatin, dadi manek. Ndia aman, nade Sera neme nggolo Bosra mai.

³⁴ Yobab maten, boe ma Husam nggatin dadik manek. Husam ndia, neme hataholi Teman asa nusan mai.

³⁵ Husam maten, boe ma Hadad nggatin dadik manek. Aman, nade Bedad neme nggolo Awit mai. (Ndia ndia, sengg hataholi Midian neu faik ala latati leme Moab.)

³⁶ Hadad maten, boe ma Samla nggatin dadik manek. Samla ndia, neme nggolo Masreka mai.

³⁷ Samla maten, boe ma Saul nggatin da'di manek. Saul ndia, neme nggolo Rehobot mai, nai lee bifi.

³⁸ Saul maten, boe ma Baal Hanan nggatin dadik manek. Aman, nade Akbor.

³⁹ Baal Hanan maten, boe ma Hadar nggatin dadik manek. Hadar ndia, neme nggolo Pau mai. Saon, nade Mehetabel. Mehetabel aman, nade Matret. Ma ndia ba'in, nade Mesahab.

⁴⁰⁻⁴³ De, mane leo mane leo neme Esau mai, sila: Timna, Alwa, Yetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mibsar, Magdiel, ma Iram. Ala esa-esako foi sila nade hehelin, neu sila nusa nala.

De, basa sila, Esau numbu-sadu nala, fo hataholi Edom asa tutuin.

37

Yakob fali neni Kana'an neu

1-2a Ia Yakob asa tutuin. Fain, Yakob neu leo seluk bali nai dae Kana'an. Ndia, aman Isak mamana leleon neme makahulun mai.

Yusuf no ka'a nala

2b Faik ndia, Yakob anan esa neme saon Rahel mai, nade Yusuf. Ndia teun sanahulu hitu, de no ka'a nala lateme leu lanea no'u sila bi'iae-bi'ilombo nala. Ndia ka'a nala, anak neme Yakob saon Bilha ma Silpa mai. Tehuu Yusuf ia, ana lateme nafada aman, la'eneu ka'a nala tatao-nono'i nala.

3 Faik fo bonggi Yusuf, Yakob namalasi so. Huu ndia, de ana sue Yusuf lena heni ndia ana fe'e nala. La'i esa, Yakob fee seu badu naluk malole hiak esa* soa nue Yusuf. 4 Ka'a nala lita aman sue Yusuf lena heni sila, de ala lamanasan lalan seli, losa tala nau kokolak malolen lon so bali.

5-7 Le'odaek esa, Yusuf nalame'i. Boe ma ana tui mein ndia neu ka'a nala nae, "Wei! Ei mamananene dei! Au alame'i ae ita basa-nggata mba'a hade-gandum nai osi dale. Boe ma au hadeng nambadeik lido-lido. Tehuu ei hade mala lambadeik e'o, de kauk au enang." Ka'a nala lamanene leondia, boe ma ala boe lamanasan bali.

8 De ala kasilangga Yusuf lae, "Amakee! O maehetuk o sangga dadik malanggan fo palenda

---

* 37:3 Susula Malalaok Dede'a Ibrani dede'a de'en esa, bisa ndandaan nae, 'badu naluk mbila-nggeon neulauk mata-matak' do 'badu nalu neulauk', fo ndia badu naluk ma lima naluk.

ai, bae?" Ala lamanasa ndia lalan seli, huu ana nafada me'is ndia.

⁹ Basa ndia, boe ma Yusuf nalame'i seluk bali. Boe ma nafada ka'a nala, nae, "Wei! Au alame'i bali. Au ita ledo, bulak, ma nduuk sanahulu esa. Basa sala lakatele neu au." ¹⁰ Boe ma, Yusuf neu tui me'is ndia neu aman ma ka'a nala. Tehuu aman kasilanggan no hala belak nae, "Me'i leo hatak ndia! O dudu'a maehetuk au, ma inam, ma ka'a-fa'di mala, ai mai fo idu o eim? O hihim dei!" ¹¹ De Yusuf ka'a nala ala dale hedi ndia lalan seli. Tehuu aman dudu'a doak me'is ndia.

Ala se'o heni Yusuf neni Masir neu, de ana dadik ata

¹² Boe ma, faik esa, Yusuf ka'a nala leni sila aman bi'iae-bi'ilombo nala losa dekak no nggolo Sikem. ¹³ Taa dook boe ma, aman nae, "Usu aa! Ka'am asa lanea bi'iae-bi'ilombo la deka-deka nai Sikem. De, mahehele, fo muu tilo sala dei."

Boe ma, Yusuf nataa nae, "Hei, ama."

¹⁴ Boe ma, aman nae, "O muu dei, fo tilo o ka'a mala ma au bi'iae-bi'ilombo-nggala. Ala talobee so, na, o fali mai mafada au."

Boe ma, Yusuf la'o ela dae Hebron moon, de neu nakandoo losa nai Sikem. ¹⁵ Losa ele, de ana sangga nafeo kasa nai mook ndia. Basa de, ana natonggo no hataholi esa, de hataholi ndia natanen nae, "O sangga hata?"

¹⁶ Boe ma, Yusuf nataa nae, "Ama. Au sangga au ka'a nggala. Ala hoo bi'iae-bi'ilombo sangga na'u deka-deka nai ia. Ama mita sala boe, do?"

¹⁷ Boe ma, hataholi ndia nafadan nae, "Ala taa lai ia so. Huu lae, ala sangga leni deka-deka lai nggolo Dotan."

Basa boe ma, Yusuf neu tungga ka'a nala, losa nita sala leme Dotan. ¹⁸ Tehuu, Yusuf bei nai dook, tehuu ala litan so. Boe ma, ala lala halak, fo sangga tao lisan. ¹⁹ Boe ma, sila esa nafada esa nae, "Ei mita dei. Malangga mana malame'ik mai so! ²⁰ De, mai leo fo ata tao tisan. Basa, na, ata mbian neni oe mata madak ndia dale neu. Dei fo ata tafada ama, tae, banda fui la la'a henin so! Bei fo ita tita ndia me'i nala sila leobee!"

²¹ Ka'an Ruben namanene leondia, boe ma ana sangga dalak fo sangga ana nasala'e Yusuf. Boe ma, ana nafada fadi nala nae, "Wei! Boso ata tao tisan, bae! ²² Malolenak kada ata mbian neni oe mata madak dale neu. Nai ia mamana nes, de taa hambu hataholi bubuluk. Sadi boso tao madaan." Ana kokolak leondia, na, huu ana sangga mbo'i heni Yusuf, fo nadenun fali.

²³ Boe ma, ledoeik Yusuf losa sila, boe ma ka'a nala ala humu lalan, de ala lu'i heni ba'du malolen ndia. ²⁴ Basa ndia, boe ma ala hela loloson, de ala timban neni oe mata madak ndia dalek neu.

²⁵ Basa boe ma ala fali leu la'a. Ala bei la'a-la'a, tehuu nggengge neuk, ala lita hataholi bubuak esa mai. Hataholi bubua kala sila banda onta nala, fua leni bua danggan, leo ai daa kaboo menik, bumbu-fani, ma akidoo mata-matak. Naa te, bubuak ndia hataholi Ismael asa leme nggolo Gilead mai, fo ala sangga leni dook leu nai Masir.

²⁶ Basa ndia, boe ma Yahuda nafada ka'a-fa'di nala nae, "Wei! Malolenak kada leo iak. Ata boso tao tisan. Ndia nanalan taa? Mae leobee boe oo, ita taa bisa tafuni tala ndia daan. ²⁷ Malolenak ata se'on neu hataholi Ismael asa sila. Mae ita taon leobee boe oo, ita bei fadi bonggin ndia.

Huu ndia, de boso ata tao tahedin, bae!” Boe ma, basa sala lakaheik ndia kokolan ndia.

²⁸ Basa ndia boe ma ndandaak no hataholi mana dangga nala sila,[†] ala lesik ndia, boe ma Yusuf ka'a nala helan neme oe matak ndia dalek mai. Boe ma, ala se'on neu hataholi Ismael sila, belin doi lilo fulak dua hulu.[‡] Basa ndia, boe ma ala loo Yusuf neni Masir neu.

²⁹ Faik fo ala se'o Yusuf ndia, naa te Ruben taa bubuluk. De ledoeik ana fali neni oe matak ndia neu, boe ma ana nggengge nalan seli, huu Yusuf taa kana so bali. Boe ma, ana sisii balo'a papaken manai aon, huu dalen hedis nalan seli. ³⁰ Boe ma, ana fali neni fa'di nala neu de nae, “Awii! Kakanak taa kana so bali nai ndia! De hatematak ia, au tao hata bali?”

³¹ Basa de ala hala lala bi'iaek esa, de ala ha'i lala Yusuf ba'du malolen ndia, de ala dinan neni daak dale neu. ³² Boe ma, ala ha'i lala badu ka'daak ndia, de lenin neu sila aman, de ala lafada lae, “Ama aa! Ai hele mala badu ia. Hena ama mita su'di kana dei. Naafo fadi Usu badun ia.”

³³ Nita badu ndia, boe ma Yakob nalela tuti kana. Boe ma, nataa nae, “Awii! Memak au

---

[†] **37:28** a: Susula Ibrani no'uk lae, 'hataholi leme dae Midian mai.' Hambu hataholi malelak luma lae, hataholi Midian ndia ma hataholi Ismael ndia, nadek dua tehuu hataholi nusak esa. Sila ndia dadi leme Ismael numbu-sadu nala mai, ma ala leo lai dae Midian (mete neu Manamaketu dede'a kala 8:22-24). Hambu hataholi malelak luma bali lae, hataholi Midian ma hataholi Ismael sila, ala dadi leme hataholi nusak dua mai, tehuu sila hataholi manadangga nala. [‡] **37:28** b: Hataholi malela kala lafada lae faik ndia, ala lateme banda hasa ata bei mulik, neu belin doi lilo fulak dua hulu.

anang badun ia. Taa bubuluk banda fui ana sii nalan neme bee. Awii! Au anang maten so!"

³⁴ Basa ndia, boe ma Yakob sisii badun, de ana pake karon akinaak, huu ana dale hedi nalan seli. § Boe ma, namatani nakaleleu nakandoo ndia anan, losa doon seli. ³⁵ Basa ndia boe ma ana touana nala ma ana inana nala kokoen, tehoo taa lala sana. Ana nae, "Taa! Au bisa dale he'di losa mate, huu au taa bisa afalende henii kakanak esak ia." Boe ma, Yakob dale he'di nakandoo, huu nasaneda ndia anan Yusuf maten so.

³⁶ Faik fo Yakob bei dale hedi leondia, naa te hataholi manadangan sila* losa Masir so. Boe ma ala se'o Yusuf neu hataholi inahuuk esa, nade Potifar. Ndia ndia, mane Masir malangga mana manean.

38

Yahuda no ndia fetofeun Tamar

¹ Basa ndia, boe ma Yahuda la'o ela ndia ka'afa'di nala, de neu leo no ndia nonoon Hira, nai nggolo Adulam. ² Nai ndia, hambu touk esa, hataholi Kana'an, ndia naden Sua. Yahuda nahiik no Sua ana inanan esa, boe ma dua sala sao. Basa ndia, boe ma ana bonggi ana touana kala latutunggak. ³ Ana uluk, ala foin nade, Er. ⁴ Boe ma, kaduan, ala foin nade, Onan. ⁵ Basa de katelun, nade Sela. Faik fo bei taa bonggi

---

§ **37:34** Yakob sisii badun, de ana nggatin pake sisi karon akinaak, sama leo hataholi Yahudi la lateme pake neu faik fo hataholin maten. * **37:36** Susula Malalaok Dede'a Ibrani nae, hataholi manadangan sila 'hataholi Midian'.

Sela, tehoo ala hu'a leni nggolo fe'ek leu so, nade Kesib.

⁶ Faik fo ana uluk, Er, inahuu so. Boe ma, Yahuda neu natane feen inanak esa, nade Tamar. Basa de dua sala sao. ⁷ Tehoo Er manggalaun ana seli. Huu ndia, de Manetualain huku nisan. Huu ndia, de Er ana mate, tehoo taa ela anak.

⁸ Basa ndia, boe ma Yahuda nadenu ndia ana kaduan nae, "Onan! O ka'am maten, tehoo anan taa. De, hatematak ia, tungga lasi kala hadan, na, o musi nggati ka'am fo sao mala ndia saon. Fo ela o fee ka'am numbu-sa'duk."

⁹ Onan bubuluk hadak ndia so. Tehoo ana taa nau fee ka'an Er numbu-sa'duk. De mete ma ana sunggu no Tamar, na nakalalambu heni ndia binin, fo ela Tamar boso bonggi. ¹⁰ Onan tatao leondian, tao nala Manetualain luli nalan seli! Huu ndia, de Manetualain huku nisan.

¹¹ Faik fo Yahuda nita ndia ana kadua nala sao Tamar de mate sala, boe ma dadik ana bii. Ana dudu'a nae, boso losak ndia ana mulin Sela sao nala Tamar bali, boe ma maten boe. Huu ndia, de neu nafada ndia fetofeun Tamar, nae, "Ananggo ei. Malolenak o fali muni o inamam muu leo. Dei fo au anang Sela inahuu so, na, bei fo o fali mai, fo sao ndia." Boe ma, Tamar fali.

¹² Taa dook bali, boe ma mate Yahuda saon. De ana dale he'di losa basa fai fafaluk.* Boe ma, ana noke ndia nonoon Hira, fo dua sala leni nggolo Timna leu. Nai ndia, hataholi la nggute bi'ilombo bulu, fo se'o.

---

* **38:12** Tungga sila hadan, na mete ma hataholi saon maten, na, ala taa bole leni su'di bee leu, ma ala pake balo'a fafaluk. Losa bulak hida bei fo basan.

¹³ Boe ma, hataholi la lafada Tamar lae, “O aliamam neni Timna neu, fo ana tungga feta nggute bi'ilombo bulu.”

¹⁴ Faik ndia Yahuda ana-mulin Sela inahuuk so. Tehuu Tamar bubuluk so, nae, aliaman taa nau ana sao Sela. Boe ma, Tamar sangga dalak fo noke ndia hak. De ana o'du heni ndia bua ina-falun, de ana nggati balo'a papake malole. Ana pake lafanak fo ana lalaa neu langgan ma matan. Boe ma, ana nanggatuuk neu nggolo Enaim lelesu inan, fo nandaa no dalak neni Timna neu. ¹⁵ Le'doeik Yahuda nesik lelesu ina ndia, boe ma ana nita inak esa. Nae hetuk ina kalabik ndia, huu Tamar heo-hilu no balo'an, de ana babaa matan bali. ¹⁶ Yahuda taa du'a nae, inak ndia, ndia fetofeun. De, neu deka-deka no inak ndia, de natanen nae, “Wei! Mete ma au ua o, na, o moke ba'u bee?”

Tamar nataa nae, “Neu! Neme kada Ama hihiiin mai.”

¹⁷ Yahuda kokoe nae, “Leo bee, mete ma au fee o bi'iaek esa?”

Boe ma, Tamar bala nae, “Hei, Ama. Sadi fee au to'u bua namahehelek esa dei. Losa sudi faik bee bei fo Ama haitua bi'iaek ndia mai.”

¹⁸⁻¹⁹ Boe ma, Yahuda natane bali nae, “Au fee o bua namahehelek hata?”

Tamar nataa nae, “Ama ela cap fo mana londa-londak ndia, ma ndia talin ndia Ama lesuha'in ndia. Ma ela tete'e-aik ndia boe.” Yahuda namanene leondia, boe ma ana fee bua sala sila neu ndia.

De, dua sala sunggu sama-sama. Basa ndia, boe ma Tamar fali. Ana o'du heni ndia balo'a malolen ndia, ma ndia lafanan ndia, de ana

pake seluk ndia balo'a papake ina falun. Naa te, Tamar nailu so.

²⁰ Taa dook so bali, boe ma Yahuda noke tulun ndia nonoon Hira, nae, "O muni bi'iaek ia fee ina kalabik ndia, nai Enaim ele, fo ha'i falik au bua nggala fo ana to'uk ndia." Hira neu losa ele, de natane neu-mai, tehoo taa natonggo no inak ndia. ²¹ Boe ma, ana natane hataholi la malai ndia kala, nae, "Wei! Ei mita ina kala'bik esa, ana nateme nanggatuuk nai lelesu ina ia, do? Ana nai bee bae?"

Tehoo lataa lae, "Ama, ina kalabik taa nai ia."

²² Boe ma, Hira fali neni Yahuda neu. Ana nafadan nae, "Au taa atonggo ua inak ndia. Au asanggak, tehoo hataholi la lai ele lafa'da lae, nai mamananak ndia, taa hambu ina kalabik."

²³ Yahuda nataa nae, "Ela bua sala sila leo, fo ana soan leo! Sadi hataholi la boso lakamamaek ita! Huu au nau bae so, tehoo ita taa tatonggo to ndia."

²⁴ Seli bulak telu, boe ma hataholi neu nafada Yahuda nae, "O fetofeun Tamar ndia, ana tao aon dadik ina kala'bik. De hatematak ia, nailu so."

Yahuda namanene leondia, boe ma ana luli nalan seli. Boe ma, ana palenda hataholi ndia, nae, "Muu hela mua inak ndia mai, fo hotu kanalao kana!"

²⁵ Boe ma, leu hela lo Tamar mai, tehoo ana kalua heni cap no tete'e-aik. De nadenu ala leu lafa'da ndia aliaman lae, "Ama, tulun palisak bua sala ia dei. Hataholi maena cap ma tete'aik ia, ana tao nailu au."

²⁶ Yahuda nita bua sala sila, boe ma ana nalelak tuti kana, de nae, bua sala ia ndia enan. Boe ma, nafada nae, "Memak inak ndia taa sala.

Au ndia sala. Tetebes ndia Huu ndia, de au musi akasasao kana no au anang Sela. Tehuu au ndia taa nau. Mbo'i henin leo!" Basa boe ma, Yahuda taa nakabubua so bali no Tamar.

²⁷ Tamar fai bobonggin losa, boe ma ana bonggi kakana kaduak. ²⁸ Faik ana bonggi, anak esa lima ana deak mai. Boe ma, ina makabobonggik mba'a aba mbilas neu liman. Ana nae, "Ia ndia uluk." ²⁹ Tehuu kakanak ndia ana hela falik liman. Boe ma, ndia nonoo kaduan kalua nakahuluk. Ina makabobonggik ndia nafada neu kakanak ndia, nae, "Wei, o ia balakain ana seli. Huu ndia de o makaseseti makahuluk deak mai." De ala foi kakanak ndia, nade Peres (ndandaan nae, 'nakaseseti deak mai'). ³⁰ Basa, bei fo fadik nana mba'a aba mbilas ndia kalua. Ala foin na'de, Sera (fo ndandaan nae, 'mbila manggadedek').

39

Yusuf no malangga Potifar saon

¹⁻² Fain hataholi Ismael asa, loo Yusuf neni Masir neu. Nai ndia, hambu hataholi inahuuk esa, nade Potifar. Ndia ndia, malanggan neme basa soldadu mana maneak nai mane Masir uma manen. Basa boe ma, Potifar hasa nala Yusuf neme hataholi manadangga nala mai, de ana dadik ata nai ndia uman. Nai ndia, LAMATUAK fali nala Yusuf, losa basa ndia ue-ledin dadik no malole. ³ Ndia malanggan nita Yusuf ue-ledin neulauk, boe ma ana bubuluk no tete'ben LAMATUAK fali nala Yusuf. ⁴ Huu ndia, de, ndia malanggan hii Yusuf, ma namahelen. Boe ma, ana so'u Yusuf dadik mandor nai ndia uman.

Ndia boe oo, ana fee Yusuf nakaneni ndia uman no basa ndia pusaka nala. ⁵ Huu Yusuf leo nai ndia, de Manetualain fee ndia malanggan, fo hataholi Masir ndia baba'e-babatik. Ndia uma isi nala, ndia pusaka nala, ndia osin, ma ndia ue-le'din, basan dadi no malole. ⁶ Boe ma, faik fo Potifar nita Yusuf nakaneni basa ue-ledin no malole, de ana taa dudu'a hata-hata so bali, de, nalelak kada na'a.

Faik ndia, Yusuf mataon lolen seli. ⁷ Ana leo nai ele bei taa dook nalan seli, tehoo Potifar saon dalen tuda neun so. Boe ma, ana kokoe Yusuf fo sangga ana sunggu non.

⁸ Tehoo Yusuf taa nau. De nataa nae, "Boso leondiak, Ina! Huu au malanggan Potifar, fee au koasa fo au akaneni basa ndia ue-ledin. ⁹ Nai uma ia, taa hambu hataholi so bali fo ana to'u koasa lena heni au. Huu malanggan fee au akaneni basa-basan. Kada ina, na, taa. Talobee fo au bisa tao manggalauk leoiak! Ndia la'ban Manetualain hihiin!"

¹⁰ Mae leondiak boe oo, tungga-tungga faik, malanggan ndia saon nambue kokoe nakandoo. Tehoo Yusuf taa mbali sana.

¹¹ Boe ma la'i esa, de Yusuf maso neni uma dale neu, fo sangga ana susuli ndia ue-le'din. Faik ndia, taa hambu hataholi fe'ek nai uma. ¹² Boe ma, ndia malanggan saon mai de ana to'u nala Yusuf badun, de ana hela nalan, de nae, "Mai leo! Hatematak ia ela kada ita dua nggata. Mai leo fo dua-nggata teu sunggu."

Tehoo Yusuf taa nau. Boe ma, ana nafoki, losa posi heni ndia badun. Boe ma nalai deak neu. Tehoo inak ndia, bei ana to'u nahele badu ndia.

¹³ Ledoeik Potifar saon nita Yusuf nalai deak neu, la'o ela badun, ¹⁴⁻¹⁵ boe ma ana nanggou hataholi mana tao ue-ledi sala, de nafa'da nae, "Wei! Ei mai dei! Isinaak, tou Ibrani ndia, ana maso neni au kamang dale neu. Ana sangga tao manggalauk neu au, tehoo au eki tingga-tingga. Ia, ana la'o ela ndia badun, de nalai deak neu. Au saong ia, neni hataholi hada manggalauk ia, fo kada ana tao nakamamaek ita!"

¹⁶ Boe ma Potifar saon to'u nahele badu ndia, losa saon fali. ¹⁷ Nandaa no saon fali, boe ma ana tuin nae, "Ka'a aa! Hataholi Ibrani ndia fo Ka'a nenin ia mai ndia, isinaak ana maso neni au kamang dale neu, fo sangga ana sao nakasetik au! ¹⁸ Tehoo au eki atingga oke hataholi la. Boe ma, ana nalai neu fuik, la'o ela ndia badun ia."

¹⁹ Potifar namanene saon tutuin leondia, boe ma ana luli nalan seli. ²⁰ De nadenu hataholi la leu humu lala Yusuf. Boe ma, ala taon neni manek buin dale neu.

²¹ Tehoo LAMATUAK taa nafalende heni Yusuf. Huu ndia, de, LAMATUAK Ana tulu-fali nalan nakandoo, losa bui ndia malanggan hii Yusuf nalan seli. ²² Boe ma, ana namahale Yusuf. Huu ndia, de ana fee Yusuf nakaneni basa hataholi bui la, ma basa ue-ledis manai ndia kala. ²³ De malanggan taa mbali nakaneni hata-hata so bali, nai bui ndia. LAMATUAK tulu-fali nala Yusuf, de ana tao basa ue-le'din nai bui ndia, dadi malole.

40

Yusuf nafada hataholi bui dua me'in ndandaan

¹⁻³ Faik ndia, hambu malangga mana maka-nenik dua lai mane Masir uma manen. Esak,

ana nakaneni manek nininun, ma esa bali, ana nakaneni manek lotin. Dua sala tao lasala manek. Huu ndia, de manek luli, losa ana tao sala leni bui dale leu. De dua sala leo kama esa lo Yusuf. ⁴ Boe ma, malangga bui ndia, palenda Yusuf fo nakaneni pegawe kadua kala sila. Ala leo lai ndia losa teuk esa do dua.

⁵ Leodaek esa, pegawe kadua kala sila lalame'i. Esa-esako no ndia me'i hehelin. Ma me'is ndia ndandaan nala kofe'e. ⁶ Fo'a mai, boe ma Yusuf mai, de nita dua sala mata nala mana dale hedik. ⁷ Boe ma ana natane sala nae, "Hatina de, leledon ia ei dua nggei mata mala bei male leondiak?"

⁸ Ala lataa lae, "Le'odaek ai malame'i, tehoo ai taa bubuluk ndandaan."

Yusuf kokolak nae, "Taa hambu hataholi ana bubuluk me'i sala ndandaan, tehoo kada Manetualain mesa kana. Hena ei tuin dei. Dei fo au sangga bubuluk ndia ndandaan neme Manetualain mai."

⁹ Basa ndia, boe ma hataholi mana makaneni manek nininun, tui nae, "Leoiak. Nai au me'ing au ita ai anggol esa, ¹⁰ ba'ek telu. Ai ndia tutik nadoo, nabuna, naboja mangginggikk losa latuk. ¹¹ Boe ma au ita, au to'u manek nggalaa nininun. Boe ma au ha'i ala anggol boan, de au he'en neni manek nggalaan dale neu. Basa ndia, boe ma au loo fee manek ninu."

¹² Yusuf namanene leondia, boe ma ana nafada nae, "Ama. Me'is ndia ndandaan leoiak: ba'e kateluk ndia, na ndandaan faik telu. ¹³ Nai faik telu ia, dei fo manek kalua heni ama neme bui ia mai. Boe ma ana so'u falik ama, fo makaneni seluk ndia nininun leo makahulun. ¹⁴ Mete ma, ama ua-nalen malole leondiak so,

na, boso mafalende heni au baa! Mete ma ama sue au, na, tulun mafada manek, fo ndia boe oo ana kelua heni au uma mamananak ia mai. ¹⁵ Huu tungga tete'ben, ala ha'i lakasetik au uma hataholi Ibrani nggolon mai. Nai ia boe oo, au taa tao manggalauk hata-hata. Naa te ala tao au uni bui ia dalek uu, nonook leo au ia hataholi manggalauk.”

¹⁶ Hataholi mana makaneni loti namanene nala me'is ndia ndandaan neulauk leondia, boe ma ana tui Yusuf nae, “Fadi aa. Au boe oo, alame'i leoiak: au suu lembeneu telu lakatotodok. ¹⁷ Nai lembeneu manai lain, isin manek kokin mata-mata kala. Tehuu mbui kala mai, de la'a heni basa kokis sila leme au langgang lain.”

¹⁸ Yusuf namanene leondia, boe ma ana nataa, nae, “Ama me'in lembeneu kateluk sila, ndandaan faik telu boe. ¹⁹ Nai faik telu ia, dei fo manek nadenu hataholi mai tete heni ama langgan. Boe ma, ala lolo'e ama aon neu dii. De mbui kala mai la'a heni basa ama mbombolam.”

²⁰ Seli faik telu, nandaa no manek fai bobonggin, boe ma ana tao feta inahuuk fee basa ndia pegawe nala. Ana palenda fo ala leu kalua heni pegawe kadua kala sila, leme bui dale mai. ²¹ Basa ndia, boe ma ana so'u fali pegawe mana makaneni manek nininun, neu ndia pangga makahulun, fo ana nakaneni manek nininun.

²² Pegawe mana makaneni manek lotin ndia, ala londa lisan, sama leo Yusuf kokolan.

²³ Tehuu pegawe mana makaneni manek nininun ndia, taa nasaneda Yusuf so bali. Ana nafalende henin so.

41

Yusuf nafa'da mane Masir me'in ndandaan

¹ Seli teuk dua, boe ma mane Masir nalame'i. Ndia me'in, ana nambadeik nai lee Nil biffin.

² Nggengge, tehoo nita sapi maa hitu. Lou nala manggadilak. Ala kalua leme lee ndia mai, de la'a na'u lai ndia.

³ Basa boe ma, sapi fe'ek hitu bali, leme lee ndia mai. Ao nala nggoda mana bebebok. Ala lambadei deka-deka lo sapi ma'ao la sila. ⁴ Boe ma, sapi kahitu nggofa kala sila, kodo heni sapi kahitu ma'ao la sila. Boe ma manek nggengge, de ana fo'a.

⁵ Taa dook bali, boe ma ana namanee seluk. Boe ma ana nalame'i bali. Ana nita hade mbule neuk hitu ala kalua leme huu ma'ao esa mai.

⁶ Boe ma nita, hade mbule langgak hitu bali, mana malek so, huu ala la'e ani mato'bik. ⁷ Boe ma, basa hade mbule langga kala sila kodo heni basa hade mbule neuk kahitu kala sila. Basa boe ma, manek ana nggengge. Bei fo ana bubuluk, ana nalame'i seluk bali.

⁸ Fo'a fafain, boe ma manek nameda taa malole. De ana palenda hataholi la leu loke lala basa ndolu malela kala, ma hataholi malelak malai Masir. De ana tui ndia me'in neu sala, tehoo taa hambu esa ana bisa bubuluk me'is ndia ndandaan.

⁹ Boe ma, pegawe mana makaneni manek nininun ndia, bei fo nasameda Yusuf. Boe ma ana nafada manek, nae, "Ama manek. Au musi manaku au salang. ¹⁰ Makahulun, faik fo ama luli au, ma au nonoong, de tao ai mini bui dale miu, ¹¹ de le'odaek esa, boe ma ai dua

nggai malame'i. Esa-esako no ndia me'in, ma ndandaan kofe'e. ¹² Nai bui ndia dalek, hambu hataholi Ibrani esa bei muli-soluk. Malangga bui so'un ana da'dik malangga mana makaneni nai bui ndia. Ai tui ai me'in neu ndia. Boe ma nafada me'is sila ndandaan. ¹³ Tetebes ama manek so'u falik au, ma au nonoong ndia, ana huku nisak. De, basa ndia ndandaan sama leo hataholi Ibrani ndia kokolan!"

¹⁴ Mane namanene leondia, boe ma ana nadenu hataholi lai-lai leu ha'i Yusuf neme bui mai. Boe ma, Yusuf neu tao neulalau ao-inan, de ana nggati balo'a papaken, de ana neu nasale manek. ¹⁵ Ana losa boe ma, manek kokolak nae, "Ta'eanak aa! Au alame'i, tehoo taa hambu hataholi esa boe ana bisa nafada me'is ndia ndandaan. Tehoo hambu hataholi nafada au nae o bisa."

¹⁶ Boe ma Yusuf nataa nae, "Ama manek. Au boe oo taa bubuluk hata-hata. Kada Manetualain mesa kana bisa nafada no teteben me'is ndia ndandaan. Neu ko Ana nau nafada ama dede'a neulauk."

¹⁷ Basa boe ma, manek tui nae, "Nai au me'ing ndia, au ambadeik nai lee Nil biffin. ¹⁸ Boe ma hambu sapi ma'ao hitu, ma lou nala manggadilak. Ala kalua leme lee ndia mai, de ala la'a na'u lai lee ndia biffin. ¹⁹ Boe ma hambu sapi fe'ek hitu mai. Tehoo sapi la sila nggoda mana bebebok. Nai dae Masir ia, au bei taa ita itak sapi nggodak mata leondia! ²⁰ Tehoo au amanggonggoak alan seli! Huu kada nggengge boe ma sapi nggodak kahitu kala sila, kodo heni basa sapi ma'ao kahitu kala sila. ²¹ Ala kodo

basa, tehoo sapi la sila bei nggodak lahele. Boe ma au nggengge de au fo'a.

²²⁻²³ Basa ndia, boe ma au amanee seluk bali, boe ma au alame'i seluk. Au ita hade mbule neuk hitu, ala kalua leme huu ma'ao esa mai. Boe ma, au ita hade mbule langgak hitu bali, mana male kala so, huu ala la'e ani matobik. ²⁴ Boe ma basa, hade mbule langga kala sila, kodo heni basa hade mbule neuk kahitu kala sila. Basa ndia, boe ma au fo'a. De, au tui me'is ndia neu hataholi malela kala. Tehoo, taa hambu hataholi esa boe ana bisa nafada ndandaan.”

²⁵ Boe ma Yusuf nafada nae, “Ama manek. Me'i kadua kala sila ndandaan kada esak. Manetualain nafada memak ama manek, hata fo Ndia sangga taon. ²⁶ Me'is ndia ndandaan leoiak: sapi ma'ao kahitu kala sila, ma hade mbule neuk kahitu kala sila, ndia fai nakabeten teuk hitu. Sila ndandaan kada esak. ²⁷ Boe ma, sapi nggoda mana bebebok sila, ma hade mbule langgak kahitu kala sila, ndia fai ndoen teuk hitu.

²⁸ De, Manetualain nafada memak hata fo Ndia sangga tao. Ndia sama leo au kokolang isinaak ndia so. ²⁹ Dei fo, ita hambu fai nakabeten losa teuk hitu nai basa mamanak fo nai nusa Masir ia. ³⁰⁻³¹ Basa ndia, bei fo ita hambu fai ndoen losa teuk hitu. Dei fo fai ndoen ndia ana seli. Losa taa hambu nana'ak so bali nai nusak ia. Basa hataholi la ndoe lalan seli, losa ala taa bisa lasaneda fai nakabeten ndia bali.

³² Naa! Ama manek hambu me'is losa la'i dua ndia, ndia ndandaan nae, Manetualain Ana heti memak so. Taa dook so bali, tehoo hata fo Ana hetik ndia, mulai dadi so.

³³ Huu ndia, de au fee dudu'ak leoiak: malolenak ama manek sangga mala hataholi malelak esa, fo ana bisa nakaneni no malole. Boe ma, so'u malan fo ana heti neulalau nusak ia. ³⁴ Nai fai nakabeten teuk hitu ndia, malolenak ama manek so'u mala hataholi fe'ek esa bali, fo ana nakaduduluk buna-boa lena kala. Buna-boak sila, ba'e limak fo mbeda baba'ek esa. ³⁵ Ala musi tungga ama manek palendan, fo ala ha'i hade neme basa nggolo kala malai Masir mai. Boe ma, ala musi mbe'da hade sila lai mbole kala fo lanea neulalau sala. ³⁶ Fo, dei fo fai ndoen teu kahitu kala losa, na, ita bei kanana'ak. Ma hetin leondiak, fo taa hambu hataholi mate no ndoes.”

Manek ana so'u nala Yusuf da'dik ndia lima konan nai Masir

³⁷ Manek no ndia pegawe inahuu nala lamanene Yusuf kokolak leondia, boe ma ala tungga Yusuf dudu'an ndia. ³⁸ Boe ma manek kokolak nae, “Manetualain Dulan koasa memak Yusuf ia so. Huu ndia de ita taa bisa hambu hataholi fe'ek so, fo ana lena heni ndia.”

³⁹ Boe ma manek kokolak no Yusuf, nae, “Manetualain nafa'da basa ia neu o so. Hatematak ia, bei fo ai bubuluk mae, o ia malelak. Boe ma, o dudu'am lena heni basa hataholi la. ⁴⁰ Huu ndia de hatematak ia, au so'u ala o dadik neu au lima konang. Dei fo basa au lau-inggu nggala tungga o palendam. Tehuu kada au mesang lena heni o.”

⁴¹⁻⁴² Basa ndia, boe ma manek odu nala ndia ndeli tendan, de ana odun neu Yusuf lima ku'un. Boe ma, ana kokolak nae, “No ia, au so'u ala o, dadik neu au lima konang nai basa nusa Masir ia.” Boe ma ana papake badu nalu banggana'uk

esa neu Yusuf, ma ana bokolii tali lilo mbilas neu lesuha'in.

⁴³ Basa ndia, de ana fee ndia nggili ndala neulau kaduan neu, fo Yusuf sa'e. Hambu hataholi nalaik nesik mata, ma nanggou taa-taa nae, "Wei! Soi dalak bou! Fee ha'dak!*" Hambu hataholi inahuuk ana sangga nesik ia!" No tatao leondiak, manek so'u nala Yusuf dadik ndia lima konan nai dae Masir.

⁴⁴ Basa ndia, boe ma manek kokolak no Yusuf nae, "Leoiak. O bubuluk memak au ia manek. Tehuu au afada memak basa hataholi malai Masir ia, ae, mete ma o taa mbo'i na, ala taa bole tao hata-hata."

⁴⁵ Basa boe ma manek foi Yusuf nade, *Safnat Panea*, tungga hataholi Masir asa naden. Ndia boe oo ana nakasasaok Yusuf no inak esa, nade Asnat. Yusuf aliaman, nade Potifera. Ndia ndia, mana makaneni anggama nai Kota On.† No leondiak, Yusuf dadik hataholi inahuuk nai Masir.

⁴⁶ Faik fo ala so'u Yusuf ndia, na, ndia teun telu hulu so. Basa ndia, de ana la'ok ndule basa mamanak nai Masir. ⁴⁷ Nai fai nakabeten teuk hitu ndia, osi la buna-boan no'un ana seli.

⁴⁸ Boe ma, Yusuf nakaduduluk buna-boa lena kala sila, de ana mbedan. Buna-boa hade neme mamana kala, mana dekak no kota sudi bee, na, ana mbedan neu mbolek manai kota ndia.

⁴⁹ Hade nana nakadudulu nala kala ndia, no'un seli. Sama leo salaek malai tasibifi, sudi-tai nala sala so bali.

---

* **41:43** Dede'a Ibrani isi-isik ndandaan bisa boe nae 'kauk', do 'nakatele'. † **41:45** Kota On nade fe'en nai dede'a Yunani nae, 'Heliopolis'.

⁵⁰ Fai ndoen bei taa losa, tehoo Yusuf saon Asnat bonggi ana touanak dua. ⁵¹ Boe ma, Yusuf kokolak nae, “Manetualain tao nala au afalende heni au doidosong, neu faik fo au kalua uma au amang uman mai.” Huu ndia, de ana foi ndia ana ulun nade, *Manase* (fo hihii leo dede'a de'e fe'ek fo ndandaan nae 'nafalende henin'.)

⁵² Faik fo ana hambu ana kaduan, boe ma ana kokolak bali nae, “Au hambu doidosok no'un seli nai mamanak ia. Tehoo Manetualain fee au baba'e-babatik so, ma au hambu anak nai ia.” Boe ma ana foi kakanak ndia, nade *Efraim*.‡

⁵³ Basa ndia, boe ma fai nakabete teuk kahitu kala sila late'e. ⁵⁴ De fai ndoen teu kahitu kala sila, mulai mai, ndandaak no hata fo makahulun Yusuf nafada mema kana ndia. Nai mamana fe'ek, hataholi la ndoe so. Tehoo nai basa mamanak nai Masir, hambu nana'ak. ⁵⁵ Doo-doo, boe ma hataholi Masir asa, mulai ndoe. Boe ma, leu loke nana'ak nai manek. De manek nadenu sala leni Yusuf leu, fo tungga Yusuf palendan.

⁵⁶ Tehoo fai ndoen ndia boe napadaka, losa basa mamanak nai Masir ala ndoe. Boe ma, Yusuf mulai buka basa mbole kala, de ana se'o ha'de neu hataholi Masir asa. ⁵⁷ Basa ndia, boe ma hataholi la leme sudi bee mai, ala mai hasa nana'ak nai Yusuf nai Masir. Huu fai ndoen ndia, tetebes nanabiik nalan seli.

42

Yusuf ka'a nala leni Masir leu hasa nana'ak

---

‡ **41:52** Nai dede'a Ibrani, na, Efraim ndandaan bisa boe nae, 'hambu anak', do 'dae isik' do 'tamba no'uk'.

¹ Faik ndia, Ama Yakob namanene hataholi la lae, hambu hade nai Masir, boe ma ana kokolak no ana nala nae, "Ana nggala ei! Hatina de kada ei manggua nadok leoiak!" ² Au amanene so, lae, hambu nana'ak nai Masir. De malolenak ei miu hasa nai ele dei, fo boso ata mate to ndoes."

³ Basa boe ma, Yusuf ka'a kasanahulu nala, lahehele fo sangga leu hasa nana'ak nai Masir. ⁴ Tehuu Yakob taa nau mbo'i sala loo Yusuf fadin mulianan, Benyamin, neu no'u no sala. Huu ana dudu'a nae, "Boso losak kakanak ndia hambu soe bali!" ⁵ Huu hataholi la sudi lai bee, lamanene so boe, lae, hambu nana'ak nai Masir. Huu ndia de hataholi no'u kala leu hasa lai ele. Fai ndoen ndia losa nai dae Kana'an so boe. Boe ma Yakob ana nala,* leu hasa nai ele.

⁶ Faik ndia, Yusuf dadik mane Masir lima konan so. Mete ma hataholi la leme sudi bee mai, fo ala sangga hasa hade, na, Yusuf se'o neu sala. Huu ndia, de faik fo ka'a nala losa, boe ma ala leu sendek lunggulangga nala, fo, fee hadak neu ndia, losa mata nala, deta dae. ⁷⁻⁸ Faik fo nita sala, boe ma ana nalela kasa tutik. Tehuu Yusuf tao aon sama leo hataholi Masir, huu ndia de, ala taa lalela kana. Boe ma ana natane sala taa no hadak, nae, "Ei ia mima bee mai?"

Boe ma ala lataa lae, "Ai mima Kana'an mai. Ai mai sangga hasa nana'ak nai Ama wakil."

⁹ Boe ma Yusuf nasaneda ndia me'in makahu-lun ndia. De ana nakabibii kasa nae, "Au taa amahale! Neu ko ei basa nggei ia, mana memete-mamaku kala. Ei mai sangga bubuluk dae Masir buin, fo suek ei sambu masafali ai, hetu!"

---

* **42:5** Susula dede'a Ibrani nae 'Isra'el ana nala'. Isra'el no Yakob ndia, hataholi esa na'den ndia.

10 Tehuu lataa lae, “Taa, ama! Ai ia, kada Ama ata mala. Tebe-tebe kada ai mai hasa nana'ak. 11 Ai basa nggai ia, ama esa. Ai taa mana memete-mamaku kala, ama! Ai hataholi neulauk.”

12 Tehuu Yusuf boe kokolak natingga bali nae, “Heh! Masapepekok! Boso pepeko au! Memak ei ia tetebes mana memete-mamaku kala, maa. Neu ko ei mai fo sangga bubuluk nusak ia buin!”

13 Boe ma ala sapa lae, “Taa, ama! Ai kada ama ata mala, fo mima Kana'an mai. Ai tolanoo kala sanahulu dua, ma ama esa. Ai fadi mulianan, nahani no ama, ma esa bali, taa kana so.”

14 Boe ma Yusuf nataa nasafali, nae, “Taa! Tetebes hata fo au kokolak isinaak ndia so! Ei ia memak mana memete-mamaku kala. 15 Naa! Ei musi fee buti dei, fo au bubuluk ae, ei kokolam isinaak ndia, memak tetebes do taa. Au soo! Mete ma ei fadi mulianam ndia, taa neni ia mai, na, ei taa bole la'o ela nusak ia! 16 De, ei hele mala hataholi esa fo neu nala ei fadi mulianam ndia, neni ia mai. Fe'e kala, au kena sala. Au nau ita ei kokolam ndia tetebes do taa. Mete ma taa, na, ei ia memak mana memete-mamaku kala.”

17 Boe ma, Yusuf nadenu kena sala, faik telu leu bui dale.

18 Neu faik katelun, boe ma Yusuf kokolak no sala leme bui dale, nae, “Au ia, hataholi esa, mana bii Manetualain. Ma au tungga Ndia hihiin-nanaun taa-taa. De, suek ei bisa masoda, na, au sangga mbo'i ei, tehuu no heheluk esa.

19 Mete ma ei kokolak ndoos, na, ei musi matudu buti neu au. Ndia dalan leoiak: au kena hataholi esa nai bui dale. Fe'e kala, fali fo mini nana'ak fee ei bobonggi nala. Huu ala lahani ei fali mini

nana'ak. ²⁰ Boe ma, ei mia ei fadim ndia mai, fo ana dadik buti nae, ei ia hataholi ndoos, fo suek boso au huku isa ei." Ala lamanene leondia, boe ma lakaheik.

²¹ Boe ma, ala kokolak esa no esa lae, "Naa! Hatematak ia, bei fo ita la'e babalak neme fain ita sala-singgo nala mai, fo, ndia ita tao ita fadin ndia. Ita tita ndia doidosi nalan seli, losa ndia noke tulu-falik, tehoo ita taa mbali sana. Hoo ndia, de hatematak ia, ita doidoso leoiak."

²² Ruben nasanene'da kasa, nae, "Wei! Fadi nggalei! Makahulun au ka'i ei so, fo boso tao hata-hata neu kakanak ndia, hetu! Tehoo ei taa mbali au kokolang ndia. Hoo ndia, de, hatematak ia, ita lemba tala Yusuf daan leo, maa." ²³ Ala lakokola leondia, tehoo tala bubuluk lae, Yusuf ana bubuluk sila dede'an boe. Hoo, le'doeik Yusuf kokolak no sala nenik dede'a Masir, fo basa na, mana kokola, ana saluan neni dede'a Ibrani neu.

²⁴ Yusuf namanene ala kokolak leondia, boe ma ana fo'a la'o ela sala, de mesa kana neu namatani nai mamana fe'ek. Ana namatani nate'e, boe ma ana fali neu sala, de ana nadenu hataholi ala mba'a lala Simeon neu sila tolanoo nala matan.

Yusuf ka'a nala, fali leni Kana'an leu

²⁵ Basa ndia, boe ma Yusuf palenda ndia pegawe nala, fo ladai hade neu ka'a nala karo nala, ma ladai falik esa-esako doin neu karo nala bafan. Ndia boe oo nadenu fee sala lepa-nggee. Boe ma, pegawe la sila, ala tao tungga Yusuf palendan. ²⁶ Basa ndia, boe ma Yusuf ka'a nala,

fua karon ha'de la sila, leu sila banda keledei nala. Boe ma, ala la'o.

²⁷ Leu dala laladak boe ma, ala hahae. De, esa neme sila mai sefi heni tali karon, fo sangga ana fee ndia banda keledein na'a. Tehuu, ana nita ndia doin nai hade lain. ²⁸ Ana nggengge nalan seli, de nanggou ka'a nala nae, "Awii! Ei mai mita ia dei! Te ita soe ia so, maa! Ala fee falik au doing nai au karong dale."

Ala lita leondia, boe ma lamanggonggoak, hu ala bii lalan seli. Boe ma, ala lakokola lae, "Manetualain tao hata neu ita ia so bali?"

²⁹ Boe ma, ala la'o lakandoo. Losa Kana'an, boe ma ala tui aman, basa hata ana la'e neu sala. ³⁰ Ala lafada lae, "Ama aa! Mane Masir lima konan ndia, ana seli maa. Ndia kokolan, taa no hadak nalan seli. Ana nae ai ia, miu memete-mamakuk ndia nusan." ³¹ Tehuu ai mataa mae, 'Taa! Ai ia kada hataholi ndoos, fo, taa mana memete-mamakuk. ³² Ai hataholi neulauk. Ai basa nggai tolanook sanahulu dua, fo, ama esa. Ka'da esa maten so, ma mulianak nahani no ama nai Kana'an.'

³³ Boe ma, Ama ndia, nae, 'Au sangga soba sudik, ei ia hataholi ndoos do taa! Ei esa musi mahani ia. Fe'e kala fali leni fee bobonggi nala hade, fo suek boso ala mate lo ndoes. ³⁴ Ei Musi mia ei fadim, mai dei. No leondiak, bei fo au bubuluk ei ia taa mana memete-mamaku kala, tehuu memak ei hataholi ndoos. Boe ma, au bisa mbo'i ei tolanoom fo au kenak ndia so. Ma au mbo'i ei, sudi mini bee miu, nai nusak ia."

³⁵ Tui basa boe ma, ala mulai ofe sila karo nala isi nala. Nggengge neuk ala lita esa-esako doin,

bei nai karon dale. Yakob no basa ndia ana nala lita leondia, boe ma ala bii lalan seli.

³⁶ Basa ndia, boe ma Yakob kokolak no sala nae, “Ei ia, tao mamopo au ana nggala. Yusuf taa kana so bali, ma Simeon leondiak boe. Hatematak ia boe oo, ei sangga mia Benyamin bali? Ei ia, tebe-tebe sangga kada tao doidoso au!”

³⁷ Boe ma Ruben kokolak no aman, nae, “Ama aa! Fee Benyamin neu au leo. Au ndia tanggon natataan. Au helu, dei fo au ua fali kana neu Ama. Tehuu mete ma taa, na, ela Ama ana tao nisa au ana touana nggala dua sala.”

³⁸ Tehuu Yakob kokolak bala nae, “Taa bisa! Ei taa bole mia Benyamin. Huu ka'an Yusuf, maten so. Hatematak ia, ela kada ndia mesa kana so. Mete ma ana hambu soe nai dala lala'dak, na, ei boe tao tamba makatoto'ak au, losa au loe au late daeng dale uu.”†

43

Yusuf ka'a nala fali leni Masir leu, loo sila fadin Benyamin

¹ Faik ndia, fai ndoen boe napadaka nai Kana'an bali. ² Yakob bobonggi nala, la'a labasa nana'ak, fo fain ana nala lenin leme Masir mai. Boe ma, ana nafada sala, nae, “Ana nggalei! Malolenak ei fali mini Masir miu, fo hasa seluk hade soa ita dei.”

³ Tehuu Yahuda nataa nae, “Ama! Fain mane Masir lima konan ndia nasanene'dak ai no hala

---

† **42:38** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae 'losa au loe uni Sheol uu (hataholi mana mate kala mamanan ndia).'

belak, nae, ai taa bole matudu ai matan neu ndia, mete ma ai taa mia ama ana mulianan ia! ⁴ De ama musi mbo'i Benyamin, fo ana tungga ai dei. Bei fo ai nau miu hasa nana'ak fee ama. ⁵ Tehuu mete ma ama taa nau ai mia Benyamin neu, na, ai taa nau miu boe. Huu hataholi Masir ndia kokolan leondiak, na."

⁶ Boe ma Yakob nafada sala nae, "Hatina de ei mafada hataholi ndia so, mae ei fadim bei esa bali! Ei sangga kada tao nakatoto'ak au!"

⁷ Boe ma, ala kokoe lae, "Ama aa! Hataholi ndia nambue natane nakandondoo henin, fo ana sangga bubuluk ai, ma ai bobonggi nala. Ana natane nae, 'Leobee? Ei aman bei, kasodak, do? Ei bei kafadi tou fe'ek bali, do?' Boe ma, ai mae hata bali! No nakasetik ai kokolak ndooş leo. Huu see bubuluk nae, ndia sangga nadenu ai mia ai fadin ele neu?"

⁸⁻⁹ Boe ma, Yahuda kokolak seluk bali nae, "Ama! Mbo'i kakanak ndia leo. Au helu, mete ma dadik hata-hata neun, na, ela au ndia lemba nggati ndia. Mete ma au taa ua fali kana no so'dak neu ama, na, ela ama fua salak ndia neu au losa mate. De ama mbo'i kakanak ndia leo, huu ai sangga la'o ia so. Malolenak ai la'o lai-lai, fo boso hambu esa mate no ndoes. ¹⁰ Hena leo ai taa mahani dook basa leoia, na, neu ko ai fali la'i dua so."

¹¹ Basa boe ma sila aman nae, "Mete ma leondiak, na, kada ei tao leoiak. Miu ha'i mala ita daen buna-boan fo neulaun seli. Ndia: fani oe, bumbu-fani, ai daa kaboo menik, akidoo salap, kanari,* ma fufue nula fe'e kala. De minin neu

---

* **43:11** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, '*Shaqed*'. Ndia isin sama leo kanari boak.

mane Masir lima konan, fo mae, ia ai nenenin ndia ia. ¹² Ei boe oo mini doik dedesin bekela'i duak, huu ei musi fee falik doik, fo fain ei hambu sala leme ei karo nala dale ndia. Fama hataholi la sila, ala mbeda lasala doi kala sila. ¹³ Ei boe oo, mia ei fadim, tehoo mia fali kana lai-lai baa! ¹⁴ Au hule-haladoi, fo Manetualain fo Koasan Ana selin ndia, tao nala Mane Masir lima konan ndia, nameda kasian neu ei. Losa ana nau, fee falik Benjamin ma Simeon neu ei, fo ei basa nggei fali no'u. Tehoo, mete ma au anang musi mopon, na, ela au lemba to'a-taak ndia akandondoo henin leo."

¹⁵ Basa ndia, boe ma ala lakaduduluk lala bua nenenin kala sila, ma doi kala sila, fo ala lenin neni Masir neu. Ala loo Benjamin boe. Losa ele, de leu lasale Yusuf. ¹⁶ Le'doeik Yusuf nita Benjamin ma ndia ka'a nala, boe ma nadenu ndia malangga mana makanenik, nae, "Heh! Mua hataholi la ia leni au umang leu! Boe ma, muu hala mala sapi esa, fo tunu-nasu malan mala'da. Huu dei fo ala la'a leledok lo au."

¹⁷ Boe ma, malangga mana makanenik ndia, tungga Yusuf palendan. De ana noo sala leni Yusuf uman leu.

¹⁸ Ledoeik ala bela'o leni Yusuf uman leu, boe ma ka'a nala, bii lalan seli. Nai dala laladak, ala lakokola lae, "Wei! Hatina de ana nadenu loo ita teni ia mai? Naafo, ana sangga tao nakatato'ak ita, huu fain doi kala fo ala fee fali kasa leme ita karo nala dale sila. Ala taok loo ita ia mai, fo kada nggengge neuk ala humu lala ita, fo ala tao ita dadik neu sila atan. Basa boe ma, ala lamoalala basa ita banda keledi nala."

¹⁹ Huu ndia de, ledoeik ala dekak lo Yusuf uman, boe ma ala kokolak lo malangga makanenik ndia, lae, ²⁰ “Ama! Ai moke ambon, huu fain ai mai hasa mitak nana'ak neme ia. ²¹⁻²² Boe ma, ledoeik fo ai fali nggolok miu, ai hahae mima dalak fo sangga sunggu. Boe ma ai sefi karo nala, fo sangga fee banda la la'a, naa te, hambu falik ai esa-esak doi hasa haden ndia, neme karon dale. Ai taa bubuluk see ndia taon neu ndia! Tehuu hatematak ia, ai mini falik basa doi kala sila. De, ama boso mamasana bou! Ela ama bubuluk, hatematak ia ai boe oo, mini doi fe'ek bali, fo sangga hasa nana'a beuk.”

²³ Boe ma, malangga mana makanenik ndia, nae, “Ei kada nee-nee leo! Boso bii! Fama ei Manetualain ndia, fee ua-nale malole neu ei nai karo nala sila dalek. Fain, au simbo ala basa ei doi mala, maa. Ei hutan taa so!” De ana mbo'i heni Simeon neni sila neu.

²⁴ Boe ma, basa sala maso leni Yusuf uman dale leu. De malangga mana makanenik ndia, fee sala oe fo ala safe lalalao ei nala. Ndia boe oo, fee sila banda keledi nala la'a. ²⁵ Boe ma, nafada sala nae, “Dei fo ei mi'a leledok mia maklanggan.” Ledoeik ala bei lahani Yusuf mai, de ala heti memak sila bua neneni nala.

²⁶ Yusuf losa leondia, boe ma basa sala ala sendek lunggulangga nala leu matan. De ala loo sila bua neneni nala, neun. ²⁷ Boe ma Yusuf natane sala nae, “Leobee? Ei malole do? Talobee no ei ama lasin ndia? Ndia malole boe, do?”

²⁸ Ala lataa lae, “Ama ata lasin, fo ai ama bonggin ndia, malole, Ama.” Boe ma ala lakatele fo ala fee hadak neu ndia bali.

29 Basa ndia, boe ma Yusuf ana suli ndule sala, losa ana nita fadin Benyamin. Sila dua sala ndia, ama esa, ma ina esa. Boe ma nae, “Wei! Ia ndia ei fa'di mulianan, fo fain ei tuik ndia so, hetu?”

Basa de ana kokolak no Benyamin nae, “Ana nggo ei! Au hule-haladoi fo Manetualain fee baba'e-babatik makadotok neu o.”

30 Yusuf nita Benyamin, boe ma ndia dale haladoin hihii ana tu'da deak mai. Huu ana sue nala fadin seli. Ana taa bisa nakatataka nala dalen so. Boe ma, ana la'o lai-lai ela sala, de ana maso neni kaman dale neu, boe ma namatani nasakeke'du nai ndia. 31 Ana namatani nate'e, boe ma ana neu nalou oe, de ana tao natesa dalen. Ana kalua neu natonggo no sala, de nadenu hataholi nala leu sadia mei nana'ak.

32 Boe ma, ala tao fee Yusuf na'a nai mei hehelik esa. Ndia ka'a-fadi nala, la'a lai mei fe'ek. Ndia pegawe hataholi Masir asa, la'a lai sila mei hehelin boe. Huu hataholi Masir asa, lameda nunute langgatuuk la'a seseok lo hataholi Ibrani.† 33 Malangga mana makanenik ndia, ana hetin so, fo Yusuf ka'a-fadi nala, langgatuuk lasale Yusuf. Ana heti sala tungga teu nala, mulai neme uluk losa fadi mate'ateisusuk. Ledoeik lita hehetik ndia, boe ma ala heran. 34 Boe ma, Yusuf ana heti fo hataholi mana ono-lau kala ha'i fee ndia ka'a-fadi nala nana'ak neme ndia mei hehelin mai. Basa sala simbo no'un sama. Tehuu mana ono-lau kala, fee Benyamin enan, no'un lena heni ka'a nala la'i lima. Basa boe ma, ala la'a-linu losa ala lakabete lalan seli.

---

† 43:32 Hataholi Masir asa nunute hataholi Isra'el asa, huu hataholi Isra'el manahoo bi'i.

44

Yusuf moo lilo fulan mopon

¹ Ala la'a basa, boe ma Yusuf ana nakukutuk malangga mana makanenik, nae, "Wei! O muu madai hade neu hataholi la esa-esak karon losa henuk. Basa na, o tao seluk sila doi nala neu esa-esak karon dale. ² Boe ma, o ha'i mala au moo lilo fulang, fo taon neu kakana mulianak ndia karon." Boe ma, ana neu tao tungga Yusuf palendan ndia.

³ Neu fo'a fafai kikiuanan, boe ma Yusuf mbo'i sala, fo ala leni nana'ak lenik sila banda keledei nala. ⁴ Ala la'o bei taa losa dook nalan seli neme kota mai, boe ma Yusuf nafada malangga mana makanenik ndia, nae, "O malai lai-lai tungga hataholi la sila. Mete ma o matonggo mua sala, na, o mae leoia: 'Hatina de ei dale mala manggalauk neu toulasik? De ei bala ndia malolen no manggalauk leoiak! ⁵ Talobee, de ei dale mala leoiak de bisa mamana'o mini malanggan moo lilo fulan? Ei taa bubuluk, do? Ndia taa ka'da moo nininuk! Ana pake mook ndia fo ana sangga bubuluk hataholi la ua-nalen. Mook ndia, ndolu ndia! Ei tataom ia, memak manggalaun ana seli!"

⁶ Basa boe ma, malangga mana makanenik ndia neu nalai tungga sala, de losa ana hambu sala. Boe ma, nafa'da sala tungga Yusuf kokolan isinaak ndia.

⁷ Boe ma, ala taa simbok de lae, "Ama hihiin leobeek ia? Ai soo. Ai taa tao manggalauk leondiak! ⁸ Ama mesa kana bubuluk, hetu? Fain doi kala manai ai karo nala sila dalek, ai fee fali kana neu ama so, hetu? De talobee fo ai

bisa mamana'o malanggan lilo fulan neme ndia uman mai! Taa bisa! ⁹ Ama palisak leo! Hambu buas ndia nai see karon, na, huku nisan leo! Ma ela ai fe'e kala ia, da'dik neu malanggan atan leo.”

¹⁰ Boe ma, malangga mana makanenik ndia, nae, “Taa! Kada leoiak. Mete ma mook ndia nai see, na, ndia da'dik au atang. Fe'e kala bole fali.”

¹¹ Boe ma ala lakonda lai-lai karo nala sila, de ala sefi mema kasa. ¹² Boe ma, malangga mana makanenik palisak lutu-lutuk, mulai neme ka'ak karon losa fadik ena. De ana hambu moo lilo fulak ndia neme Benyamin karon.

¹³ Benyamin ka'a nala lita leondia, boe ma dale nala he'dis. Ala fua falik karo nala sila leu banda keledei la lain, de ala pode fali leni kota leu.

¹⁴ Ledoeik, ala losa Yusuf uman, tehoo ndia bei nai ndia. Boe ma, ala sendek lunggulangga nala leu ndia matan. ¹⁵ Boe ma, Yusuf nasapala kasa, nae, “Heh! Hatina de ei tao leoiak neu au! Ei taa bubuluk hataholi inahuuk leo au ia, bisa pake ndolu fo sangga bubuluk hataholi buin?”

¹⁶ Yahuda nataa nae, “Awii! Manetualain lufa nakaholak ai sala nala so. De ai sangga mae hata bali, ama! Ai sangga masala'e ai aon talobee bali. Mete ma ama, nau kena ai fa'di mulianan ia, na, malolenak ama kena ai basa nggai. Ha'i mala ai basa nggai da'dik neu ama atan leo.”

¹⁷ Yusuf nataa nae, “Taa! Hambu mook ndia nai see na, ndia ndia, ana da'dik neu au atang! Ei fe'e kala, au mbo'i ei, de fali mini ei aman miu leo!”

Yahuda noke fo ana nggati Benyamin

¹⁸ Basa ndia, boe ma Yahuda neu deka-deka no Yusuf, de ana kokolak nae, "Ama wakil! Au bubuluk ama koasan sama leo manek. Huu ndia de boso mamasana au dei. Huu au oke palamisi fo au kokolak fa ua ama. ¹⁹ Afik ama matane ai mae, 'Ei aman ma ei fadin esa bei nai ndia, do?'

²⁰ Boe ma, ai mataa mae, ai aman namalasi so. Ma ai fadi mulianan esa. Faik fo bonggi ndia, ama lasik so. Fadi mulianak ndia, ka'a bonggin esa, tehoo ndia taa kana so. Dua sala inan maten so. De, hatematak ia, ela kada fadi mulianak mesa kana so. Huu ndia, de ai aman suen nalan seli.'

²¹ Boe ma ama madenu ai mia ai fadin ndia, fo ama bisa mitan. ²² Boe ma ai mataa mae, kakanak ndia taa bisa la'o ela aman. Mete ma ana la'o elan, na, ai aman maten ndia so.

²³ Tehoo ama mataa, mae, 'Mete ma ei taa mia ei fa'dim ndia, na, ei taa bisa mita au matang so bali.'

²⁴ Basa boe ma, ai fali losa ai aman, boe ma ai mafadan basa ama kokolan ndia. ²⁵ Doo-doo boe ma, basa ai nana'an. De ai aman nadenu ai mini Masir mai seluk fo hasa nana'ak bali. ²⁶ Tehoo ai bala mae, 'Ama aa! Ai taa bisa mini ele miu so bali. Huu manek lima konan ndia, nafada basa so, nae, mete ma ai taa mia ai fadi muliana ndia, na, ai taa bisa mita ndia matan so. De ai fadi mulianan musi tungga dei, bei fo ai la'o.'

²⁷ Basa ndia, boe ma ai aman kokolak bali nae, 'Ei bubuluk so, hetu? Au saong, Rahel ndia, kada anan duak. ²⁸ Ana uluk taa kana so. Neu ko banda fui la, kodo henin so. Huu ndia de losa hatematak ia, au taa ita sana so. ²⁹ Mete ma ei ha'i mala ana mulianak ia neme au mai bali, boe

ma, ana hambu soe na, ei boe tao makatoto'ak nai au fai lasing dale, de au mate tutik.

³⁰⁻³¹ Huu ndia, Ama wakil, de mete ma au fali uni ama uu, ma au taa ua fadi mulianak ia, na neu ko ai aman maten ndia so. Huu ndia samanen nanamba'ak no kakanak ndia. Ma ndia namalasi nalan seli, losa mete ma ai boe tao makatoto'a kana, na, neu ko maten.

³² Nakalenak bali, au aheluk ua ama ae, au tanggon kakanak ndia. Au aheluk ua au aman, ae mete ma, au taa ua falik kakanak ndia neu ndia, na, ela au lemba salak ndia losa mate.

³³ De au oke leoiak, ama ela au leo nai ia nggati ndia, fo kada au mesang dadik Ama atan. Ela ana fali no ka'a nala. ³⁴ Mete ma kakanak ndia taa tungga, na, au taa bisa fali boe. Au taa bisa akatataka ita ama doidoso losa maten.”

45

Yusuf nalelelak aon, ma noke aman hu'a neni Masir mai

¹ Yusuf namanene leondia, boe ma dalen ana noe losa taa bisa nakatataka nala so bali, neu ndia pegawe nala matan. Huu ndia de, nadenu sala ala deak leu, fo ela ndia mesa kana no ndia ka'a-fadi nala. No leondiak, ana bisa manaku nae, see ndia. ² Boe ma, pegawe la sila deak leu, de Yusuf namatani nakaleleu natingga, losa hataholi Masir asa lai kama ndia deak, ala lamanene. Ma, hataholi la malai manek uman lamanene boe.

³ Boe ma, Yusuf nafada manggale'dok neu tolanoo nala nae, “Wei! Ka'a-fadi nggalei! Au ia Yusuf, ei talanoom! Ama bei kasodak, hetu?”

Ka'a-fadi nala lamanene leondia, boe ma ala bii lalan seli, losa tala bisa kokolak hata-hata bali.

⁴ Boe ma, Yusuf kape kasa, nae, “Wei! Ei ho'dok mai mata ia dei.”

Boe ma ala leu dekak lo Yusuf, de ana kokolak seluk bali, nae, “Au ia Yusuf, fo fain ei se'o heni au uni Masir uu. ⁵ Memak ei se'o heni au. Tehuu ei boso bii, ma boso matoka fee salak esa no esa bali. Naa te, Manetualain mesa kana ndia no au ia mai, akahuluk neme ei mai. Fo no leondiak, Ana pake au fo asala'e hataholi no'uk, fo boso ala mate lo ndoes.

⁶ Hatematak ia, fai ndoen bei fo ana la'ok teuk dua ia. Bei ela teuk lima bali. Neu faik ndia, hataholi la tala foi dae, tala sele-nggali, ma tala hambu buna-boak hata-hata. ⁷ Tehuu Manetualain noo nakahuluk au neme ei mai so, fo ela hambu neme ei mai, ma ei umbu-ana nala, lasoda.

⁸ De, teteben na, ei tataon taa ia, fo au losa ia, tehuu Manetualain tatao ndia. Ndia ndia tao au dadik manek lima konan nai Masir. Boe ma, au dadik manek malangga uma-loon, nai manek uma manen. Taa hambu hataholi fe'ek inahuun lena heni au.

⁹ Hatematak ia, fali lai-lai leo, fo mafa'da au kokolang ia neu ama, mae leoia: ‘Ama anan Yusuf ndia, bei kasodak! Ana dadik hataholi inahuuk nai nusa Masir so. Ndia boe oo, noke ama neni Masir neu lai-lai. ¹⁰ Dei fo ama bole leo nai dae baba'ek Gosen, fo dekak no ndia. Mamanak ndia neulauk ma maloa. De ama bisa makaboi basa ama bi'ilombo, bi'iae kala ma sapi la. Boe ma, ana noke ama mai mua umbu-ana mala, ma uma isi mala, ma basa sila pusaka nala, fo leo nakandoo nai ele. ¹¹ Mete ma ama nai

Gosen, na, ana bisa nakaboi ama nai ele, huu fai ndoen bei teuk lima bali. De, dei fo ana hetu, fo ama mua bobonggi mala, ma basa ama banda mala taa to'a hata-hata esa boe.'”

¹² Yusuf nafada basa, boe ma ana kokolak bali, nae, “Hatematak ia, ei mita matam so, hetu? Boe ma o, Benyamin. Au ia, memak Yusuf. ¹³ De mafada ita aman mae, au koasang nai Masir ia, inahuun ana seli. Ma tui ama boe, basa hata fo o mitam so. Basa ndia na, ei mia ama lai-lai mai leo!”

¹⁴ Boe ma, ana holu nala fadin Benyamin, de dua sala lamatani. ¹⁵ Ndia boe oo, ana holu nala ka'a nala, de ana idu esa-esa. Basa ndia, bei fo ala mulai lakokola lon.

Mane Masir simbok Yusuf ka'a-fa'di nala

¹⁶ Basa ndia, boe ma ledoeik manek no ndia pegawe nala lamanene Yusuf ka'a-fadi nala mai, boe ma basa sala lamahoko. ¹⁷ Basa ndia, boe ma manek kokolak no Yusuf nae, “Yusuf aa! Mafada o ka'a-fadi mala, fo ala fua leni hade neu sila banda keledei nala, fo leni Kana'an leu. ¹⁸ Boe ma madenu sala loo aman ma basa bobonggi nala, fo hu'a mai leo. Dei fo au fee sala dae neulauk manai lain seli nai Masir, fo ala bisa lasoda lai ele, ma la'a dae ndia buna-boan. ¹⁹ Boe ma mafada sala, fo ala leni memak nggili hida neme ia mai, fo dei fo ala fua lala kakana kadi'i kala ma ama nala. ²⁰ Boso dudu'a pusaka fo ala taa bisa lu'a leni sala, huu basa neulauk manai lain seli lai Masir ia, dei fo ala hambu sala.”

²¹ Yusuf namanene leondia, boe ma ana fee sala nggili luma ma lepa-ngge soaneu nai dalak, tungga manek palendan. Ma, ndia ka'a-fadi

nala* lafafa'u, fo ala fali tungga manek palendan.
 22 Yusuf fee sala esa-esak balo'a papake beuk pasan esa. Tehuu ana fee Benyamin doi lilo fulak natun telu, ma balo'a papake beuk pasan lima.
 23 Ndia boe oo, haitua fee aman balo'a papake neulauk nalan seli nai Masir, fo ala fua sala leu banda keledei sanahulu. Ana fee nakadai, ha'de, loti ma nana'ak mata-matak bali, nai banda keledei sanahulu, fo dadik neu lepa-ngge neu sila fali main leni Masir mai. 24 Basa ndia, boe ma ana mbo'i sala fali, ma nasanene'da kasa nae, "Ei boso matoka nai dalak, baa!"

Yakob namanene Yusuf bei kaso'dak

25 Basa boe ma, ala fali leni aman leu, nai Kana'an. 26 Losa ele, boe ma ala lafada aman lae, "Ama aa! Ama anan Yusuf bei kasodak. Ana dadik hataholi inahuuk, de ana palenda nai Masir!"

Yakob namanene leondia, boe ma ana nado namanggonggoak, ma taa namahеле sila kokolan ndia. 27 Tehuu ledoeik ala lafada basa Yusuf kokolan, ma ana nita nggili la fo Yusuf haituak ndia, fo sangga fua loo ndia neni Masir neu, bei fo ana mulai namahеле. 28 Boe ma ana kokolak nae, "Awii! Au anang bei kasodak maa! Naa, leondiak, bei fo au amahoko! Au musi uu tilon dei, bei fo au bisa mate ua mole-dame."

46

Yakob no ndia bobonggi nala lafafa'u fo sangga leni Masir leu

---

* 45:21 Susula isi-isik nae, "Isra'el ana nala tungga manek palendan." Isra'el ndia, na, Yakob nade fe'en.

¹ Basa ndia, boe ma Jakob* nafafa'u ndia bua nala, boe ma ala la'o ela Kana'an. Losa neu nggolo Barseba, boe ma ana hala banda, de ana tao tunu-hotuk, fee Manetualain fo neme makahulun mai aman Isak ana nakaluku-nakatele neu Ndia.

² Boe ma le'odaek esa, ana nalame'i. Nai me'is ndia, ana namanene Manetualain noken nae, "Wei! Jakob! Jakob! O fo'a leo, fo mamanene!"

Yakob nataa nae, "Hatina?"

³ Manetualain nae, "Au ia, Manetualain fo o aman nakaluku-nakatele neu Au neme makahulun mai. O boso bii muni Masir muu, huu dei fo Au tao o numbu-sa'du mala, dadik hataholi nusak inahuuk nai ele. ⁴ Dei fo Au sama-sama ua o teni Masir teu. Ma dei fo Au boe oo ua falik o numbu-sadu mala fali leni Kana'an leu. Dei fo neu faik fo o mate, o anam Yusuf ndia hambu o ani hahae mate'en."

⁵ Basa ndia, boe ma Jakob no ndia ana nala† la'o ela nggolo Barseba. Boe ma, ala lakasasa'e kana no sao-anan nala, leu nggili la lain fo mane Masir ana haitua kala sila so. ⁶⁻⁷ Boe ma, ala ha'i leni basa sila pusaka nala, ma basa sila banda nala, fo ala dadik leu sila ena heheli nala neme dae Kana'an. Boe ma, Jakob no ndia ana touana nala, ndia ana ina-anan, ma basa ndia umbu-solo nala, la'o leni Masir leu.

Yakob bobonggi nala mana tungga Masir leu

⁸ Jakob bobonggi nala mana tungga Masir leu, ndia:‡

---

* **46:1** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, "Isra'el nafafa'u, de ana la'o." † **46:5** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, "Isra'el ana nala loo aman Jakob." ‡ **46:8** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, "Isra'el bobonggi nala".

Ruben, fo ana uluk. ⁹ Ndia ana nala: Henok, Palu, Heston, ma Karmi.

¹⁰ Simeon, ma ndia ana nala, sila: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, ma Sohar. Ma Saul boe, fo ndia anan neme saon ina Kana'an, mai.

¹¹ Lewi, no ndia ana nala, sila: Gerson, Kehat, ma Merari.

¹² Yahuda, ma ndia ana nala, sila: Sela, Peres, ma Sera. Yahuda ana fe'en, Er ma Onan, tehuu mate sala so lai Kana'an. Ndia boe oo, no Peres ana nala, ndia Hesron, ma Hamul.

¹³ Isaskar, ma ndia ana nala, sila: Tola, Pua, Ayub, ma Simron.

¹⁴ Sebulon, ma ndia ana nala, sila: Sered, Elon ma Yahleel.

¹⁵ Basa sila ndia, Yakob no saon Lea ana bonggi nala, faik fo ala leo leme Mesapotamia. Hambu ana inanak boe, nade Dina. De Yakob no Lea numbu-sadu nala, basa sala hataholi telu hulu telu.

¹⁶ Boe ma, hambu ndia ana nala leme ndia sao fe'e nala mai. Sila: Gad, ma ndia ana nala: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ma Areli.

¹⁷ Aser, ma ndia ana nala, sila: Yimna, Yiswa, Yiswi, Beria, ma sila feton, nade Sera.

Hambu Beria ana nala boe: sila Heber ma Malkiel.

¹⁸ Basa sala, hataholi sanahulu nee. Ndia Yakob no saon Silpa umbu-ana nala. Silpa ndia, na ata fo Laban ana fee ana ina-anan Lea, fo Yakob sao mulin ndia.

¹⁹ Boe ma, hambu Yakob sao fe'en bali, nade, Rahel. Ana bonggi anak dua, Yusuf ma

Benyamin. ²⁰ Faik ndia, Yusuf sao Asnat nai Masir so. Ndia aliaman ndia, malangga anggama nai kota On. Ndia naden Potifera. Boe ma, Yusuf no Asnat ana nala, Efraim ma Manase.

²¹ Benyamin tungga neni Masir neu boe, no ndia ana nala: Bela, Beker, Asibel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ma Ared.

²² Boe ma, Yakob no ndia saon Rahel numbu-sadu nala, hambu hataholi sanahulu haa.

²³ Basa boe ma, bei hambu saon esa bali, nade Bilha. Sila ana nala, ndia, Dan, ma Naftali.

Dan anan na'de Husim.

²⁴ Naftali no ndia ana nala: Yasel, Guni, Yeser ma Silem.

²⁵ Yakob ma ndia saon Bilha numbu-sadu nala ndia, hataholi hitu. Bilha ndia, na, Rahel atan fo ana hambun neme aman Laban mai.

²⁶ De, Yakob numbu-sadu nala, basa sala maneni Masir leu, hambu hataholi nee hulu nee. Bei taa hingga ndia fetofeu nala. ²⁷ Tamba no Yusuf ana nala fo nanabonggi kala lai Masir, hataholi dua. De Yakob no bobonggi nala mana leo lai Masir, basa sala hataholi hitu hulu. §

Yakob natonggo no anan Yusuf bali

²⁸ Ala sangga dekak lo Masir, boe ma Yakob nadenu anan Yahuda la'ok nakahuluk, de neu noke Yusuf, fo ana mai natonggo no aman nai Gosen. Le'doeik ala losa Gosen, ²⁹ boe ma Yusuf sa'e nala ndia nggilin, de neu natonggo no aman

---

§ 46:27 Hataholi kahitu hulu kala sila, Yakob no Yusuf lai dalek ndia so.

nai ndia. Ledoeik ala latonggo, boe ma Yusuf ana holu nala aman, de namatani nala doon seli.

³⁰ Boe ma, Yakob kokolak no Yusuf nae, “Ana Yusuf aa! Hatematak ia, au mesa nggau ita o so. Ma au bubuluk so, o bei kasodak. Huu ndia, de mae au mate hatematak ia boe oo, malole.”

³¹ Boe ma, Yusuf nafada ka'a-fadi nala nae, “Au musi uu afada manek, ae au bobonggi nggala mai leme Kana'an mai so. ³² De, dei fo au afada ae, ei ia hataholi mana makaboi bi'ilombo ma sapi. Huu ndia, de ei boe oo mini ei banda nala, ma pusaka mala leme Kana'an mai. ³³ Mete ma manek noke ei, ma natane ei, nae ei mateme tao hata, ³⁴ na, ei mataa leo mae, ei basa-nggei ia mana makaboi banda neme ei kadi'i-anam mai, sama leo ei bei-ba'i mala. No leondiak, dei fo nadenu ei leo nai dae baba'ek Gosen.” Yusuf nafada leondia, huu hataholi Masir asa lameda nunute, mete ma ala leo lakabubua lo manahoo la.

47

Mane Masir fee Yusuf bobonggi nala dae

¹⁻² Basa boe ma, Yusuf no ndia tolanoo nala hataholi lima, leu lasale manek. Yusuf nalelela kasa, nae, “Ama manek! Au amang ma au ka'a-fadi nggala, mai leme Kana'an mai so. Ala mai lo sila bi'iae-bi'ilombo nala, sapi nala, ma basa sila bua nala. Hatematak ia sila basa sala lai dae baba'ek Gosen so.”

³ Boe ma, manek natane sala nae, “Ei tataon hata?”

Ala lataa, lae, “Ai ia manahoo sama leo ai bei-ba'i nala. ⁴ Hatematak ia, nai dae Kana'an fai

hanan ana seli, losa taa hambu nana'ak ma na'u so. Huu ndia, de ai mini nusak ia mai, fo leo tataak. Ai boe oo mini ai banda nala. Hatematak ia, ai moke ama manek fo makambo'ik ai leo nai dae baba'ek Gosen, fo ai makaboi ai banda nala lai ndia."

⁵ Boe ma, manek nafada ndia hihiiin neu Yusuf, nae, "Hatematak ia, o amam ma ka'a-fadi mala lai ia so. ⁶ De ala bole tao nusak ia sama leo sila nusa hehelin. Au bubuluk, dae Gosen ndia, dae baba'ek neulaun seli nai nusak ia. De malolenak, ala leo lai ele leo. Ma, mete ma neme sila mai, ala lakaneni lalalak banda no malole, na, ela ala lakaneni au enang lai ndia boe."

⁷ Basa ndia, boe ma Yusuf nalelelak aman neu manek. Boe ma, Yakob hule-haladoi noke fo Manetualain fee baba'e-babatic neu manek.

⁸ Manek ndia natane Yakob, nae, "Ama teuk hida ia so?"

⁹ Yakob nataa, nae, "Au asoda teuk natun esa telu hulu ia so, ma au taa leo ahele nai mamananak esa. Au bei-ba'i nggala leondiak boe. Mete ma nakasaman no sila, na au teung keke'un lena heni sila, tehoo henuk no doidosok." ¹⁰ Boe ma Yakob nate'a manek. Tehoo ledoeik ana bei taa la'o, noke Manetualain fee baba'e-babatic neu manek bali.

¹¹ Boe ma, Yusuf tungga manek kokolan, de ana natudu fee sala mamananak nai dae baba'ek Gosen. Mamananak ndia neulaun seli. (Dei fo ala foi mamananak ndia, nade 'Rameses'.) Basa ndia, boe ma Yusuf aman ma ndia ka'a-fadi nala, leo lakandoo lai ndia. ¹² Basa boe ma, Yusuf sadia nana'ak fo nakaboi aman, ka'a-fadi nala, ma basa sila sao-ana nala, mulai neme inahuuk losa kakana ana kala.

Fai ndoen nai Masir

¹³ Faik ndia, fai ndoen napadaka nalan seli, losa sudi nai bee, taa hambu nana'ak so bali. Neme Masir mai losa Kana'an, hataholi la bekundole so. Taa bisa tao hata-hata so bali, huu ala ndoe lalan seli. ¹⁴ Basa de, hataholi la leme sudi bee mai nai Masir, ma basa mamanak nai Kana'an, leu hasa nana'ak nai Yusuf. Boe ma, ana nakaduduluk nala basa doi kala sila, de neu mbe'da sala neu manek uman. ¹⁵ Faik ndia, hataholi Masir asa ma hataholi Kana'an asa doi nala basa sala so. Huu ndia de taa bisa hasa nana'ak so. Basa boe ma, ala mai lasale lala Yusuf, fo loke lae, "Ama wakil aa! Fee ai nana'ak dei, fo boso ai mate mia ndoes. Huu ai doin basan so."

¹⁶ Boe ma, Yusuf nataa nae, "Mete ma memak ei doim taa so, na, tao leoiak: fee ei banda mala mai, fo tukan neu nana'ak." ¹⁷ Basa boe ma, ala fee sila banda nala neu Yusuf, fo ala tukan neu nana'ak, fo ndia sila ndala nala, sila bi'ilombo nala, sila bi'iae nala, sila sapi nala, ma sila banda keledi nala. Huu teuk ndia, Yusuf helu leo ndiak so.

¹⁸ Manafali boe ma, ala fali mai sala bali leni Yusuf mai, lae, "Ama wakil aa! Ai kokolak ndoos leo. Ai doin ma ai bandan, ama ana seseluk nala basa sala so. De hatematak ia, taa hambu hata-hata so. Ela kada ai ao nala, ma ai dae nala, ¹⁹ de boso fee ai mate. Mete ma ai mate, na, see ndia nakaneni dae la sila? Malolenak, ama wakil ha'i mala ai dadik ama ata nala. Ma ama boe oo ha'i mala ai daen fo da'dik neu ama enan. De ama fee ai bini fo ai sele fee ama. Boe ma, ai sosotam ma ai daen ndia, ama ana nggatin no kada nana'ak leo, fo sadi ai boso mate!"

²⁰ Huu fai ndoen ana boe napadaka, de basa hataholi Masir asa, se'o heni basa dae nala. De Yusuf hasa nala basa dae manai Masir, fo dadik neu manek pusakan. ²¹ No leondiak, de basa lau-inggu Masir, ala dadik manek ata nala.*

²² Tehuu, neme basa sala mai, Yusuf taa hasa malangga anggama la dae nala, huu manek fee sala nana'ak nakandoo. Huu ndia, de, ala taa paluu se'o sila dae nala.

²³ Faik ndia, boe ma Yusuf kokolak no lau-inggu la nae, "Hatematak ia, ei dadik manek ata nala so. Basa ei dae mala, au hasa ala sala fee manek so. De ei ha'i mala bini la ia, fo miu sele sala leu dae la sila leo. ²⁴ Boe ma, dei fo ama ketu-kolu malan, na, ei ba'e lima kana. Baba'ek esa feen neu manek. Ela baba'ek haa, ei taon neu bini, ma mia ei uma isi mala mi'a."

²⁵ Ala lataa lae, "Ama masala'e mala ai so, huu ndia de ai moke makasi. Ai nau dadik ama manek ata nala leo."

²⁶ Boe ma, Yusuf tao heti-heuk ndia, dadik hadak nai nusa Masir. Huu ndia, de neme basa hade fo lau-inggu la koluk ndia, ala ba'e lima kana. Baba'ek esa feen neu manek, ma baba'ek haa ala pake hehelin. Kada malangga anggama la dae nala, manek taa hasa sala. Ala pake lakandoon ha'dak ndia.

Yusuf helu, ana nato'i Yakob neu sila bei-ba'i nala mamana laten

²⁷ Mulai neme faik ndia mai, hataholi Isra'el asa leo lakandoo lai Masir, nai dae baba'ek

---

* **47:21** Hambu susula dede'a Ibrani boe, nae, "Yusuf hu'a basa hataholi la leni kota dale leu."

Gosen. Ala dadik hataholi kamasu'ik, ma sila numbu-sa'du nala boe lamano'u.

²⁸ Yakob bei nasoda nai Masir teuk sanahulu hitu bali, losa ndia teun basan dadik neu natun esa haa hulu hitu. ²⁹ Faik fo ndia mamaten sangga deka-deka, boe ma ana noke Yusuf fo nafadan nae, “Ana Usu aa! Au ameda taa dook so, huu Manetualain noke falik au. De, au oke, fo mete ma o sue au, na o soo fo o boso matoi au nai dae Masir ia. ³⁰ O musi mua falik au mbombolang neni o bei-ba'i mala mamanan laten neu, fo matoi au nai ndia. Ndia ama hihiin ndindia.”

Boe ma, Yusuf nataa nae, “Hei, ama! Mete ma ama nau leondiak, na, kada au tungga leo.”

³¹ Boe ma, Yakob kokolak nae, “Mete ma, leondiak na, hatematak ia o soo dei, fo mae o tungga ama hihiin.”

Basa boe ma, Yusuf soo tungga Yakob kokolan ndia. Boe ma, Yakob sendek lunggulanggan neu koi lain, de ana hule-haladoi noke makasi neu Manetualain.

48

Yakob noke baba'e-babatik fee Yusuf ana nala, Efraim ma Manase

¹ Taa dook so bali, boe ma hataholi mai nafada Yusuf nae, ndia aman namahedi belak so. De ana noo ana nala dua sala, fo Manase ma Efraim, fo leu tilo sila bain Yakob. ² Faik fo Yakob namanene Yusuf asa mai so, boe ma ana nakatataka aon fo nanggatuuk neu koi lain.

³ Boe ma, ana nafada Yusuf nae, “Ana Usu aa! Manetualain fo Ndia koasan ana seli ndia, fain Ana natudu mata-aon neu au neme nggolo Lus

nai dae Kana'an. Ana helu au neme ndia, ⁴ nae, 'Dei fo Au tao o umbu-ana nala, boe lamano'u, fo o numbu-sa'du mala, dadik hataholi nusak inahuuk. Dei fo Au fee nusak ia neu o numbu-sadu mala, fo dadik neu sila pusaka nala, losa daeinak babasan.'

⁵ Hatematak ia, o anam Efraim ma Manase ndia, sila hak leoiak: Au uni Masir, tehoo sila dua sala lai ele so. Mae leondiak boe oo, tehoo hatematak ia, au tao dua sala sama leo au ana heheling, leo Ruben ma Simeon. ⁶ Tehoo, mete ma o hambu anak bali, na ndia, o anam ndia leo. Au taa tao sila leo au anang. De, ela ala simbo sila pusakan, neme sila ka'a nala Efraim ma Manase mai leo. ⁷ Au tao leondiak, fo asane'da o inam Rahel. Faik fo ita fali teme Mesopotamia mai, fo teni Kana'an teu, tehoo inam mate bonggi lenggu neme dalak dekak no nggolo Efrata, nai dae Kana'an. Faik ndia, au dale he'di alan seli! Boe ma, au atoin neu dalak biffin, fo sangga neni nggolo Efrata neu." (Nggolok ndia, hatematak ia, ala foin, nade *Betlehem*.)

⁸⁻¹⁰ Yakob* kokolak basa boe ma, ana botik matan, de nita Yusuf ana nala lai ndia. Ana namalasi so, ma ndia mata nala kelembuak so. Huu ndia, de ana natane Yusuf nae, "Wei! Ia, see ana nala ia?"

Boe ma, Yusuf nataa nae, "Ia ndia, ana kala fo Manetualain fee au nai Masir ia."

Yakob ana kokolak nae, "Mete ma leondiak na, o mua sala deka-deka lo au dei, fo au hule-haladoi oke Manetualain fee sala baba'e-babatik." Boe ma, Yusuf noo kakana kala sila,

---

* **48:8-10** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, "Isra'el".

leu deka-deka lo Yakob, de ana holu ma idu sala.
¹¹ Boe ma, ana kokolak no Yusuf nae, “Doo basa ia, kada au dudu'a ae, au taa atonggo ua o so. Tehuu hatematak ia, Manetualain tao lena henin seli, losa au bei bisa ita o ana mala boe.”

¹² Basa boe ma, Yusuf ko'o heok ana nala leme Yakob[†] mai, boe ma ana sendek lunggulan de matan losa dae, neu aman matan.

¹³ Basa boe ma, Yusuf fo'a, de ana fee ana nala lambadeik deka-deka leu aman matan. Ana tao ana ulun, Manase, neu Yakob boboa konan, ma ana kaduan, Efraim, neu Yakob boboa kiin.

¹⁴ Tehuu, le'doeik Yakob sangga lalaa liman, fo noke baba'e-babatik fee dua sala, boe ma ana lali lima konan de ana taon neu Efraim langgan, ma ana tao lima kiin neu ka'an Manase langgan lain.

¹⁵ Boe ma, ana hule-haladoi noke Manetualain fee baba'e-babatik neu Yusuf nae,

“O ba'im Isak aman Abraham,

ma ba'im Isak mesa kana ndia,

dua sala tungga lakandoo Manetualain hihiiin.

Manetualain boe oo, nakaboi au neme au muli-solung mai losa hatematak ia.

¹⁶ Ana nakambo'ik au neme basa soe mata-mata kala mai.‡

[†] **48:12** Susula Malalaok dede'a Ibrani nae, “Yusuf ko'o heok ana nala leme Yakob lunggulan lala'dan mai.” [‡] **48:16** Susula dede'a Ibrani nae, “Au oke fo Manetualain atan neme nusa so'dak mai, mbo'i heni au neme basa soe mata-mata kala mai.” Tehuu, hambu hataholi malelak nae, Manetualain natudu Mata-aon, neu faik fo Ana pake ndia atan neme nusa so'dak, fo nakambo'ik Yakob, neme soe mata-mata kala. Mete neu *Tutui la'eneu Sososan* 16:7; 21:17; 22:11,15.

De au boe oo, oke fo Ana fee baba'e-babatik neu kakana kala ia, ma sila numbu-sadu nala.

Boe ma, mete ma ala hule-haladoi neu Manetualain,

na, ala seseik nakandondoo henin ba'i Abraham, ba'i Isak ma au na'deng.

Fo ela sila numbu-sadu nala, boe lamano'u, fo dadik hataholi nusak inahuuk, nai daebafok ia."

¹⁷ Tehuu, faik fo nita aman ana tao ndia liman konan ndia, neu fadik Efraim langgan, boe ma ana to'u nala aman liman ndia, de ana lalin neu ka'ak Manase langgan. ¹⁸ Ana nafada aman nae, "Ama aa! Boso tao leondiak, huu ndia ndia, fadik Efraim. Ndia taa uluk. Ama musi tao lima konam neu ka'ak Manase langgan, huu ana uluk hak ndia."

¹⁹ Tehuu aman Yakob taa nau. Boe ma, ana nae, "Ana nggo ei! Memak au bubuluk. Huu dei⁹ fo Manase dadik ana seli, ma ndia numbu-sa'du nala, boe lamano'u, losa ala dadik hataholi nusa inahuuk. Tehuu fa'din Efraim ndia, dei fo ana seli lena heni ka'an. Ma ndia numbu-sadu nala, dei fo makadotok nalan seli losa ala dadik hataholi nusak no'uk, ma ana seli."

²⁰ Basa boe ma, nafada kakanak kadua kala sila, nae, "Mete ma, hataholi Isra'el asa loke Manetualain baba'e-babatik neu hataholi, na, ala seseik ei dua nggei nadem boe, lae, 'Ela leobee na, Manetualain fee o baba'e-babatik, sama leo Ana fee baba'e-babatik neu Efraim ma Manase.'"

No leondiak, Yakob seseik fadik Efraim naden, nakahuluk neme kaan Manase naden mai.

21 Basa boe ma, Yakob nafada Yusuf, nae, “Ana nggo ei! Taa dook so huu au mate. Tehuu dei fo Manetualain fali nala ei, boe ma Ana noo falik ei, mini ei bei-ba'i mala nusan neu. 22 Tehuu hatematak ia, au fee o, lena heni au fee o ka'a-fa'di mala. Huu au fee akadaik o letek manai Kana'an, fo makahulun au ha'i alan neme hataholi Amori la mai, neu faik fo au atati ua sala.”

49

Yakob nafada ndia ana nala esa-esak ha'dan ma baba'e-babatin

1 Basa ndia, boe ma Yakob nadenu noke basa ndia ana nala. Ana nafada nae, “Ana nggalei! Mai fo makabubua deka-deka mia au nai ia dei. Au sangga afada ei, esa-esako dala sodan nai fai makabuin.” 2 Boe ma, Yakob mulai nafada memeak ndia ana nala nae,

“Leoiak! Yakob ana nala! Mai, fo mambadeik e'o mala au.

Mamanene ei امام Isra'el ia, sangga kokolak.

3 *Ruben!* O ia, au ana ulung! O ia, au bebe'i-balakaing, ma au lima konang. Hataholi la fee o hadak nalan seli so. 4 Tehuu o dalem lofoanak nanggongga, fo taa bubuluk o hihim ndia leobee. Ka'da nggenggeneuk o muu sunggu mua au saong Bilha, de tao manggenggeo امام koin. Huu ndia, de o pangga ka'an tuda memak!

5 *Simeon maLewi!* Ei dua nggei leoesak! Ei dua nggei lofoanak nalan seli, mambue fe'a tafa, fo tao hataholi la doidoso. 6 Ei

namahokon ndia, tati ketu sapi ei mbimbiin, losa ala lendo lala mamates kada mamanan. Ma ei manggalaun bali, ndia ei mamenggu ei nisi mala, bei fo ei tao misa hataholi. Huu ndia, de au taa nau mbali ei kokola mala. Au boe oo, taa nau seseok ua ei dede'a mala. ⁷ De hatematak ia, au sumba-soo ei daa sa'em ndia, huu ana seli susudik! Ma ei nasam fo taa no kasian fa boe. Dei fo ei musi lemba aom ei manggalaun ndia. Dei fo Manetualain mbia ei numbu-sadu mala kii-konak. Boe ma, ala leo latangelak lai sudi bee, nai dae Isra'el.

⁸ *Yahuda!* O na'dem ndandaan nae, 'koa.' O ka'a-fadi mala dei fo ala koa o, ma ala kauk fee ha'dak neu o. O boe oo, tuni-ndeni mala o musu mala, losa ala taa bisa so'uk langga nala. ⁹ O ia, leo meoasu mulik manai lain seli, fo ana bisa sangga aon nana'ak. O boe oo, sama leo meoasu mane, fo ana nakambimbii aon fo sangga ana sunggu, taa hambu esa nambalani dunggu o. O boe oo, sama leo meoasu ina, fo ana nanea ana nala; de taa hambu hataholi nambalani neu tao mata-mata kasa. O leo ndiak boe. Hataholi la, ala bii o, ma ala taa lambalani tao mata-matak neu o. ¹⁰ Dei fo o ia, to'u palenda. O numbu-sadu mala to'u palenda latutunggak, losa dei fo hambu esa mana hak basan seli, Ana nanggatuuk to'u palenda ndia. Boe ma, basa hataholi nusa kala, kauk ma lamanene neu Ndia. ¹¹ Dei fo o masoda no namahokok. O hii hata, na hambun! O sangga mae

tao sudi hata boe oo, ana da'di! Huu o banda nala, ma osi la buna-boa nala, boe lamano'u losa nananggangalik. ¹² O nana'a-nininu mala, malada-malada, losa taa hambu mana basak.

¹³ *Sebulon!* O dae pusakan maloa hiak, ma dekak no tasi, losa natoo no kota Sidon. Ofa kala leme basa bee mai, fo ala nggali naka nala no sodak lai namo ndia.

¹⁴⁻¹⁵ *Isaskar!* O ia, sama leo banda keledoi balakaik, ma o langga batun ana seli. Mete ma o sunggu nai dalak,* na, see bisa nakaseti o fo'a fo la'ok makandoo. Tehuu mete ma o mita nggolok ndia neulauk nai ele, na taa nadenu boe oo, o lembe mala o buan fo o muni ndia muu leo. Huu ndia, de, o leondiak leo!

¹⁶ *Dan!* O nadem ndandaan nae, 'mana maketu'. Boe ma, o ia, ma o numbu-sadu mala sila ndia dei fo laketu o hataholi nusa Isra'el dede'an, taa mana benu selik. ¹⁷ O ia boe oo, malelak leo mengge kalasok, fo ana sunggu nai dalak biffin. Mete ma, hataholi sa'e ndala nesik ndia, na, nggengge neuk, o kiki mala ndala ei dean mbimbiin, losa manasa'ek tuda.

¹⁸ Ou MANETUALAIN! Au hule-haladoi fo O masala'e mala ai basa nggai.

¹⁹ *Gad!* O na'dem liin hihii sama leo 'sambu'. Dei fo na'o la sambu o, tehuu o sambu masafali sala.

---

* **49:14-15** Dede'a Ibrani bisa pake ndandaak dua: "ana sunggu nai mamananak dua lala'dan", ma "ana sunggu nai karon fufuak dua lala'dan".

- 20 *Aser!* Dei fo osim buna-boan neulau hiak, losa o bisa tao kokis, neulau kala ma malada fo mane kala ala hasa nai o.
- 21 *Naftali!* O ia, sama leo nusa mana malai neu fuik, fo taa hambu hataholi heti o. O boe oo, bonggi mala ana kala mana'a hia kala.
- 22 *Yusuf!* O sama leo ai longgek mana namak, fo ana nasoda dekak no oe. O ba'e nala, nama leni tembo madema lain leu.† 23 Hambu hataholi boe, ala mbia sila dale he'din neu o, sama leo musu la kou o. 24 Tehuu Manetualain fo au akalukuakatelek neu Ndia, Ana fali nala o. Huu ndia, de Ana tao natea o limam losa o bisa kou masa fali sala, mae neme doon ana seli mai. O bisa sengggi sala, huu Manetualain Ana fali nala o, huu memak Ndia koasan ana seli tebe! Huu ndia, de au asalai neu Ndia. Huu Ndia ndia, nanea au. 25 Dei fo Ndia nanea o boe. Ma Ana fee baba'e-babatic neu o, neme lalai mai, baba'e-babatic neme daebafok mai, ma baba'e-babatic fo bonggi anak makadotok, ma taa kamahe'di kala. 26 Lete kala taa manamopok. Ma au baba'e-babatic feen neu o ia, no'un lena heni basa lete kala! Ela basa baba'e-babatic ia, nanangganggak neu o, huu o lena heni neme basa o ka'a-fadi mala mai.
- 27 *Benyamin!* O kambalanin sama leo busa fui mana ndoek ia. Bei fafai anak, naa

---

† 49:22 Susula Malalaok dede'a Ibrani nailalanek ia, taa manggale'dok. Hambu hataholi malelak lae ndia ndandaan 'ai longge mananamak', ma hambu lae, 'banda keledai'.

te ana neu sombu, fo ana humu nala ndia nana'an so. Tehuu mete ma le'odae, na, ana neu baba'e nana'a ela kala, neu ana nala. O numbu-sadu mala, ana seli leondiak boe!"

²⁸ Leondia leo, Yakob nafada memak, ana nala dala sodan nai fai makabuin, esa-esak no ndia numbu-sadu nala. Sila basa sala sila, lakonda leo Isra'el sanahulu dua.

Yakob maten

²⁹⁻³⁰ Yakob noke ndia ana nala, de ana hehelu, nae, "Taa dook so, huu au mate ia so. Mete ma au mate, na ei musi miu matoi au nai Ba'i Abraham mamana laten. Lates ndia nai luak, fo dekak no nggolo Makpela ma Mamre, nai dae Kana'an. Makahulun Ba'i Abraham hasa nala luak ndia no osin, fo ana taon neu mamana lates. Ana tifa ketun neme hataholi leo Het, fo naden Efron. ³¹ Nai ndia, ala latoi ita Ba'in Abraham ma bei Sara, au amang Isak, ma au inang Ribka. De, ei musi matoi au nai ndia, neu au saong Lea boboan. ³² Ei boso mafalende henin matoi au neu luak ndia, fo Ba'i Abraham hasa nalan so."

³³ Yakob ana kokolak nate'e leondia, boe ma ana sunggu seluk neu koi lain, boe ma maten.

50

¹ Boe ma, Yusuf holu nala aman, de namatani nakaleleu. Boe ma, ana idun bali-bali. ² Basa ndia, boe ma Yusuf palenda hataholi mana makaneni mamate, fo ala tao akidook neun, suek tao Yakob mbombolan nahele leondiak. ³ Boe ma, hataholi la lakaneni mbombolak ndia losa faik haa hulu, tungga sila natetemen. De basa hataholi Masir asa tungga lamatani Yakob

mamaten boe. Ala tao leondiak losa faik hitu hulu, sama leo sila hataholi inahuun maten.

⁴ Basa fai kahitu hulun, boe ma Yusuf nafada manek pegawe nala nae, "Mamanene! Au oke fo ei mini au kokolang ia, neu manek mae leoia:

⁵ 'Faik fo au amang sangga maten, ana noke fo au uu atoi ndia mbombolan nai dae Kana'an. De au oke manek nakambo'ik au uu atoi au amang. Basa na, bei fo au fali ia mai.'"

⁶ Manek namanene leondia, boe ma nataa nae, "Mete ma o helu amam leondiak so, na, muu matoin nai ele leo."

⁷ Boe ma, Yusuf neu natoai aman. Hataholi no'u kala leu tunggan boe, fo ndia manek pegawa nala ma basa hataholi inahuu nala malai Masir.

⁸ Yusuf ka'a-fadi nala, ma basa sila hataholi mana tao ue-ledi nala, tungga leu latoi Yakob boe. Ela kala manai Gosen, kada sila sao nala ma ana kadi'i kala, ma sila banda nala. ⁹ Soldadu no'u kala tungga boe. Hambu ala pake nggili, ma hambu ala sa'e ndala. Huu mana tungga kala sila, no'un seli, de hataholi mana la'o eik tungga mamate nalun seli.

¹⁰ Basa sala la'ok losa ala lena lee Yarden, nai mamanak esa nade Atad. Hataholi la lateme mai femba hade lai ndia. Boe ma, Yusuf asa lamatani lakaleleu aman mamaten leme ndia, de ala be'e faik hitu bali.

¹¹ Le'doeik hataholi Kana'an malai ndia kala lita ala dale hedi leondiak, boe ma ala kokolak lae, "Wei! Ei mita dei. Hataholi Masir asa tatao bebe'en dale he'din ana seli bali! Ala lamatani losa leondiak." Huu ndia, de ala foi mamanak ndia, nade *Abel-Misraim*. Ndia ndandaan, nae, 'hataholi Masir asa dale hedin'.

¹² Boe ma, Yakob ana nala tao tungga sama leo sila hehelun ndia. ¹³ Boe ma, ala ko'o leni Yakob mbombolan, fo leu latoin nai luak dekak no nggolo Makpela ma Mamre. Abraham hasa nala mamanan ndia so, neme hataholi leo Het mai, nade Efron, fo ana dadik neu sila mamana laten.

Yusuf tao natesa ka'a nala dalen

¹⁴ Yusuf no ndia ka'a-fadi nala latoi late'e aman, boe ma ala fali Masir leu. Leondiak boe basa hataholi fe'e kala mana tungga leu latoi, lo sila.

¹⁵ Ala losa Masir leondia, boe ma Yusuf ka'a nala ala mulai bii, huu sila aman taa kana so, de ala lakokola lae, "Wei! Ei dudu'a dei! Leo Yusuf ana bei nambeda dalek neu ita, fo ana bala ita tatao manggalaun neu ndia, na, leobee?"

¹⁶ Boe ma, ala lala halak fo ala haitua Yusuf halak, lae leoia: "Ama wakil. Ai bei masaneda faik fo ita aman bei kasodak ndia, ana nadenu ai

¹⁷ fo mafada ama mae, 'Usu musi fee ambon neu ndia ka'a nala sala nala. Huu makahulun sila tao manggalauk neu ndia. Ai boe oo masaneda ita aman nakaluku-nakatele neu Manetualain neme makahulun mai. Ai dadik Manetualain ata nala. Huu ndia de hatematak ia, ai mai moke ambon, huu ai basa nggai tao masala Ama so.'"

Yusuf namanene leondia, boe ma ana namatani.

¹⁸ Basa boe ma, ndia ka'a nala mai aon, de ala sendek lunggulangga nala leu matan, de ala kokolak lae, "Ela ama ana tao ai, dadik ama atam leo."

¹⁹ Tehuu Yusuf nafada sala nae, "Ka'a nggalei! Ei boso bii bali! Kada Manetualain

mesa kana naena hak huku hataholi. Tehuu au ia, taa. ²⁰ Makahulun, memak ei mala halak so, fo sangga tao manggalauk neu au. Tehuu Manetualain tao nasafalik ei hihii manggalaum ndia, dadik neulauk. Huu ndia, de Ana so'u nala au da'dik hataholi inahuuk, fo hataholi no'u kala bisa lasoda. ²¹ De hatematak ia, au afada ei so, fo boso bii bali. Huu au helu, dei fo au mbali ei, ma basa ei ana mala."

No kokolak malolole leondiak, de Yusuf tao natesa ka'a nala dale.

Yusuf mamaten

²² Basa ndia, boe ma Yusuf leo nakandoo nai Masir, no basa ndia ka'a-fa'di nala. Ana naso'da losa teun natun esa sanahulu. ²³ Ana bei hambu nita Efraim umbu-ana nala. Ma ndia mesa kana nakaboi Manase umbu nala, fo ndia Makir ana nala,

²⁴ Yusuf nafada ka'a nala, nae, "Ka'a nggalei! Au amemedak, au fai mamateng deka-deka so. Tehuu au amahela, neu ko Manetualain nakaboi ei. Ndia ndia, dei fo Ana no ei kalua mima nusak ia mai. Ndia ndia, Ana nalangga ei fali mini nusak fo Ana soo helu neu Ba'i Abraham, Ba'i Isak, ma ama Yakob." ²⁵ Boe ma, Yusuf noke ndia bobonggi nala ala soo, lae, "Ei musi helu au. Mete ma losa faik fo Manetualain Ana no falik ei, mini nusak ndia miu, na, ei musi mini au dui-loung."

²⁶ Basa boe ma, Yusuf maten nai Masir neu teun natun esa sanahulu. Boe ma, ala tao akidook neu ndia mbombolan, de ala taon neni kopan dale neu.

**Rote Lole Alkitab
Genesis and the New Testament in the Rote Lole
language of Indonesia**

copyright © 2004 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Rote Lole (Lole)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

66fb93de-30be-533a-80d6-f3d0582cedf6